

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

RŪTA DUBROVSKYTĖ

**NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO IR TĘSTINIO
MOKYMOSI FINANSAVIMO MODELIAI IR JŲ ĮTAKA
ŠVIETIMO PRIEINAMUMUI LIETUVOJE IR EUROPOS
SĄJUNGOS VALSTYBĖSE**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas – Dr. Nadežda Kučaidze

Vilnius

2024

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

**NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO IR TĘSTINIO
MOKYMOSI FINANSAVIMO MODELIAI IR JŲ ĮTAKA
ŠVIETIMO PRIEINAMUMUI LIETUVOJE IR EUROPOS
SAJUNGOS VALSTYBĖSE**

Magistro baigiamasis darbas

Švietimo ir mokslo politikos ir vadybos studijų programa

Vadovas – Dr. Nadežda Kučaidze

Vilnius, 2024

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	7
ĮVADAS.....	8
1. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO IR ŠVIETIMO PRIEINAMUMO TEORINIAI ASPEKTAI	12
1.1 Neformalaus suaugusiųjų švietimo teorinė samprata	12
1.2 Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai ir metodai.....	18
1.3. Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modeliai.....	31
1.4 Neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo samprata ir finansavimo modelių įtaka neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumui.....	34
2. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO MODELIŲ ĮTAKOS PRIEINAMUMUI VERTINIMO METODIKA	39
2.1 NSŠ finansavimo, NSŠ prieinamumo NSŠ finansavimo modelių įtakos NSŠ prieinamumui vertinimo metodikos.....	39
2.2 Kiekybinio tyrimo metodika.....	50
3. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO MODELIŲ ĮTAKOS PRIEINAMUMUI LIETUVOJE IR EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE VERTINIMAS.....	52
3.1 Neformalaus suaugusiųjų švietimo lyginamoji analizė Lietuvoje ir Europos Sąjungoje	52
3.2 Neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo analizė Lietuvoje ir Europos Sąjungoje.....	64
3.3 Europos Sąjungos valstybėse taikomų neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modelių pagal išlaidų pasidalijimą įtakos neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo vertinimas.....	81
3.4 Kiekybinio tyrimo rezultatai.....	89
IŠVADOS.....	104
REKOMENDACIJOS.....	106
BIBLIOGRAFIJA	107
ANOTACIJA	114
ANNOTATION	115
SANTRAUKA	115
SUMMARY	117

LENTELIŲ SĄRAŠAS

<i>1 lentelė</i> Neformaliojo suaugusiųjų švietimo finansavimo metodų suskirstymas	30
<i>2 lentelė</i> Finansavimo ir prieinamumo rodikliai, bei duomenų šaltiniai	43
<i>3 lentelė.</i> Valstybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui eurai.....	55
<i>4 lentelė.</i> Valstybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui procentais palyginti su BVP	56
<i>5 lentelė.</i> Šalių sugrupavimas, pagal tai kiek kuri ES šalis skiria NSS nuo BVP 2022 metais.....	58
<i>6 lentelė.</i> Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje.	59
<i>7 lentelė.</i> Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje.	61
<i>8 lentelė.</i> Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) neformaliajame švietime Europos Sąjungos valstybėse, 2022 metais.....	65
<i>9 lentelė.</i> Sugrupuotų ES valstybių prieinamumo rodiklių palyginimas pagal finansavimo modelius.....	81
<i>10 lentelė:</i> Sugrupuotų ES valstybių prieinamumo palyginimas pagal finansavimo metodus	88

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo mokymosi tikslai	15
2 pav. Pagrindiniai neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai	20
3 pav. Lietuvos Respublikos švietimo sistema	21
4 pav. Švietimo finansavimo modelių klasifikacija	31
5 pav. Finansavimo įtaka NSŠ	36
6 pav. Dalyvavimo švietime ir mokyme rodiklis (pastaruosius 12 mėnesių) pagal tipą, 2022 (% 25–64 metų amžiaus žmonių).	44
7 pav. BVP vienam gyventojui ES valstybėse 2023 metais.....	53
8 pav. ES viešojo sektoriaus išlaidos švietimui 2022 metais	54
9 pav. Bendros Europos sąjungos šalių išlaidos švietimui, 2022 m., %	57
10 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas NSŠ (procentais) 2011 metais , pagal priežastį	66
11 pav. . Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas NSŠ (procentais) 2016 metais, pagal priežastį	67
12 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas suaugusiųjų švietime (procentais) 2022 metais, pagal priežastį.	67
13 pav. Šaltiniai, iš kurių suaugusieji (25-64) sužinojo apie NSŠ 2011 metais.....	69
14 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) neformaliajame švietime 2011 metais, pagal lytį.....	70
15 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) neformaliajame švietime 2016 metais, pagal lytį.....	70
16 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) NSŠ 2022 metais, pagal lytį	71
17 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2011 metais, pagal užimtumo statusą	73
18 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2016 metais, pagal užimtumo statusą	73
19 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2022 metais, pagal užimtumo statusą	74
20 pav.. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSŠ (procentais), pagal išsilavinimo lygį 2022 metais	76
21 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSŠ 2011 metais (procentais), pagal amžių	77
22 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas neformaliajame švietime 2016 metais (procentais), pagal amžių	77

23 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSS 2022 metais (procentais), pagal amžių	78
24 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSS (procentais) 2011 metais, pagal užimamas pareigas	78
25 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	89
26 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	90
27 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą	90
28 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	91
29 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dabartinį užsiėmimą	92
30 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo sritį.....	93
31 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal profesinę patirtį.....	93
32 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą NSS	94
33 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis kodėl nedalyvavo.....	95
34 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal planavimą dalyvauti NSS ateityje	95
35 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal būdą kaip dalyvavo NSS veiklose	96
36 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kas svarbu renkantis NSS	97
37 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis dėl kurių dalyvauja NSS.....	97
38 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, iš kokių lėšų buvo apmokamas jų dalyvavimas NSS	98
39 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kur pritaikė gautas žinias	99
40 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek valandų skyrė vienai NSS veiklai per mėnesį	100
41 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek lėšų NSS veiklai per mėnesį	101
42 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar nemokamas NSS juos paskatintų dalyvauti	102
43 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai ar yra girdėję apie platformą www.kursuok.lt	102

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

HP – horizontalieji projektai

JRA- Jaunimo reikalų agentūra

ESF - Europos socialinis fondas

EURYDICE – Europos švietimo informacinis tinklas

EUROSTAT - Europos Bendrijos statistikos tarnyba

ES - Europos Sąjunga

ESF - Europos socialinis fondas

NSŠ - neformalus suaugusiųjų švietimas

SŠ - suaugusiųjų švietimas

BVP - bendras vidaus produktas

IVADAS

Suaugusiųjų žmonių gyvenimas nuolat kinta ir sudetingėja. Atsirandant įvairioms technologijoms ateitis dažnai yra sunkiai nuspėjama. Kyla klausimas kokios kompetencijos ar įgūdžiai bus reikalingi ateityje. Galime pastebėti, kad gebėjimas prisitaikyti kintančioje aplinkoje yra galimybė išlikti savo darbo vietoje, taip pat labiau savimi pasitikėti kasdienėse gyvenimo situacijose. Visi šie aspektai skatina žmones nuolat tobulėti ir mokytis naujų dalykų. Žmogus, kuris yra pasiryžęs tobulinti savo kompetencijas yra konkurencingas, lengviau randa sprendimus įvairiose situacijose, turi daugiau galimybių karjeros augimui. Neformalusis suaugusiųjų švietimas yra ypatingai aktualus ir svarbi mokymosi viso gyvenimą dalis. Tai pagrindinė suaugusiųjų asmenų mokymosi forma, kuri yra prieinama po formalaus švietimo. Visi besikeičiančios technologijų tendencijos, skaitmenizacija, nauji darbo metodai meta nemažą iššūkį visuomenei. Ypatingai tai aktualu suaugusiųjų neformaliajam švietimui. Reikalinga greita reakcija atliepti visuomenės poreikius. Atradus tinkamą neformalaus suaugusiųjų švietimo (toliau – NSŠ) kryptį žmogus gali tobulinti jau turimas kompetencijas, įgalinti savo stiprybes, labiau savimi pasitikėti, savarankiškai kurti sau darbo vietą. NSŠ teikėjams norint teikti šiomis dienomis aktualų švietimą, labai svarbu turėti patikimą, užtikrintą, pakankamą finansavimą. Todėl pagrindinė šio magistro problema bus susijusi su suaugusiųjų neformalaus švietimo ir tęstinio mokymosi finansavimo modeliais ir jų įtaka švietimo prieinamumui Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse.

Pasirinkta tema yra aktuali išsiaiškinant kas lemia suaugusiųjų dalyvavimo neformaliajame švietime motyvus, kas lemia NSŠ prieinamumą. Neformalus suaugusiųjų švietimas yra labai svarbus siekiant prisitaikyti prie vykstančių socialinių ir ekonominių pokyčių. Lietuvos suaugusiųjų dalyvavimo švietimo programose lygis išlieka žemas: 2020 m. jis siekė 7,2 proc. ir buvo 2 proc. punktais mažesnis nei ES vidurkis (9,2 proc.), tai lemia ir suaugusiųjų mokymosi tradicijos nebuvimas, ir menka motyvacija, institucinės lyderystės šioje srityje stygius, regioniniai netolygumai, menkas dėmesys nekvalifikuotų ir žemesnės kvalifikacijos asmenų mokymuisi (Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija (2019)). Pažymėtina, kad Pasaulio ekonomikos forumas skelbia, kad ateityje didės socialinių kompetencijų poreikis, todėl svarbu ne tik formaliai perkvalifikuoti žmones, bet ir stiprinti jų turimas bendrąsias kompetencijas (Estep, 2019). Kaip pažymi STRATA (2020), reikia gerinti švietimo prieinamumą, didesnę gyventojų įtraukimą į neformalųjį ugdymą, mokymosi galimybes įvairiuose gyvenimo etapuose. STRATA duomenimis, tam, kad karjera truktų ilgiau, žmonėms reikės gebėti įgyti naujų įgūdžių bet kuriame gyvenimo etape, Europos Sąjungos (toliau – ES) lygmeniu buvo siekiama, kad 2020 m. mokymosi visą gyvenimą (formaliajame ir neformaliajame) dalyvautų bent 15 proc. suaugusiųjų (25–64 metų amžiaus). Tyrimai rodo, kad mokymosi visą gyvenimą galimybėmis dažniau pasinaudoja aukštesnį išsilavinimą

turintys asmenys. tačiau nors Lietuva pasižymi aukštais išsilavinimo rodikliais, didelė formaliojo švietimo įtrauktimi ir didelė aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų dalimi, mokymosi visą gyvenimą srityje gerokai atsiliekame nuo kitų ES valstybių (STRATA, 2020).

Temos ištirtumas: Suaugusiųjų neformalaus švietimo svarba valstybių socialinei ir ekonominei raidai yra plačiai pripažįstama, todėl daugumoje valstybių NSŠ prieinamumo užtikrinimas tapo svarbiu tikslu bendrajame švietimo kontekste. Nors visos valstybės siekia gerinti NSŠ prieinamumą, bendrai nustatytų prieinamumo rodiklių nėra. ES valstybėse yra taikomi įvairūs švietimo finansavimo metodai. Dalyje valstybių viešasis sektorius labiau prisideda prie didesnio finansavimo ar patrauklesnių sąlygų mokymuisi sukūrimo, kitose- mažiau. Siekiant gerinti NSŠ prieinamumą, naudojant įvairius finansavimo šaltinius ir metodus iškelia klausimą ar NSŠ finansavimo modeliai daro įtaką NSŠ prieinamumui?

NSŠ finansavimo modeliai ir juos sudarantys komponentai, tokie kaip finansavimo metodai ir šaltiniai yra analizuojami Lietuvos ir užsienio šalių autorių, bei tyrėjų. Cummins, Harrington, Yamashita (2022), Duke (2021), Popovic (2021) Kučaidze N. (2020), Monkevičius A. (2020), Meyer H. D. ir kt (2013), Barnabe (2012), Ipolitova (2011), Pūraitė (2011), Williams ir kt. (2010), Hassan (2009), Foley (2007), Kraujotaitytė L. (2002), Hofmann (2000), Hofmann, Konsalt (2000), Gluscenko (2000), savo nagrinėja švietimo finansavimo galimybes, šaltinius, metodus ir modelius. Analizuoja jų trūkumus ir privalumus, vertina probleminius aspektus.

NSŠ ir jo prieinamumo sampratą taip pat nagrinėjama mokslinėje literatūroje, autoriai sutinka, kad NSŠ labai svarbi švietimo sistemos dalis, kuri gali padėti daugeliui suaugusiųjų prisitaikyti prie naujų, ekonominių ir socialinių pokyčių. Daugiausiai NSŠ dėmesio skiria šie autoriai: Jagelavičiūtė (2022), Hassan, M. A. (2009) Žemaitytė (2007), Teresevičienė ir kt. (2006), Šileikytė, A., Totoraitis, R., Kutraitė, Z., Juozaitienė, R., & Juozaitis, A. (2006) ir kt.

ES NSŠ finansavimo ir prieinamumo rodikliai statistinėse duomenų bazėse (pvz: EURIDYCE, UNESCO, CEDEFOP, Eurostat, Nacionalinių statistikos departamentų portaluose, kur pateikiama tiksli statistinė informacija. NSŠ problematika analizuojama STRATA.

NSŠ tema yra minima ir įvairiuose Lietuvos ir ES teisiniuose dokumentuose, tokiuose kaip: Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme, Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, 2021-2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimo Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų nacionalinio pažangos patvirtinimo“, 2021-2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl 2021-2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo,

mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros patvirtinimo“, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų, finansuojamų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai skirtoms valstybės biudžeto lėšomis, finansavimo ir atrankos tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2016 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-269 „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų, finansuojamų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai skirtomis valstybės biudžeto lėšomis, finansavimo ir atrankos atvarkos aprašo patvirtinimo, Lietuvos pažangos strategijoje “Lietuva 2030”. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (1948), Tarybos rekomendacija dėl 2019 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos (Europos Komisija, 2019), Komisijos komunikate Europos Parlamentui, europos vadovų Tarybai, Tarybai, Europos Centriniam Bankui ir Eurogrupe: 2019 m. Europos semestras. Struktūrinių reformų pažangos vertinimas, makroekonominio disbalanso prevencija ir naikinimas ir pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 atliktų nuodugnių apžvalgų rezultatai ir kt.

Dėl besikeičiančių darbdavių reikalavimų ir visuomenės įpročių finansavimas ir prieinamumo klausimai tampa vis aktualesni. Tačiau atliekant dokumentų, ataskaitų ir įvairių autorių įžvalgų analizę stinga duomenų tikslingai įvertinti kaip tam tikri finansavimo modeliai daro įtaką NSŠ prieinamumui.

Tyrimo objektas: NSŠ finansavimo modeliai ir jų įtaka NSŠ prieinamumui.

Problema: Kokie yra NSŠ finansavimo modeliai ir kokią įtaką jie daro NSŠ prieinamumui.

Tyrimo tikslas: Atlikus NSŠ finansavimo modelių analizę Lietuvoje ir ES valstybėse, atskleisti kokią įtaką valstybės pasirinktas suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelis turi NSŠ prieinamumui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra išanalizuoti NSŠ finansavimo modelius, bei jų sudėtinius komponentus (metodus ir šaltinius), bei išskirti jų probleminius aspektus;
2. Atskleisti NSŠ prieinamumo teorinius aspektus, NSŠ prieinamumo vertinimo kriterijus ir rodiklius;
3. Parengti NSŠ finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui vertinimo metodiką;
4. Atlikti NSŠ finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui Europos Sąjungos valstybėse vertinimą.

Tyrimo metodai: Šiame magistriniame darbe vykdoma lyginamoji ir sisteminė analizė, anketinė apklausa. ES valstybių narių NSŠ finansavimo modeliai nagrinėjami remiantis išlaidų pasidalijimo (finansavimo intensyvumo) klasifikacija, mišraus sektoriaus modelis.

Tyrimo apribojimai: Tyrimas atliekamas visų 27 Europos Sąjungos šalių narių atžvilgiu. Naudojantis naujausiais ir prieinamiausiais statistiniais duomenų bazių pateikiamais duomenis, pažymint, jog informacijos prieinamumas yra skirtingas lyginant skirtingas valstybes. Eurydice pateikiamose

statistikos ataskaitose apie NSŠ finansavimą ir jo dydžius ES valstybėse susidurta, su duomenų prieinamumo ribotumu – kai kurių šalių nevise duomenys buvoprieinami. Atsižvelgiant į reikalingų statistinių duomenų prieinamumą, tyrimo laikotarpis apima septynis metus (2016-2023 m.). Tyrimo apribojimus sudaro subjektyvus NSŠ prieinamumo vertinimas, NSŠ finansavimo rodiklių pasirinkimas.

Darbo struktūra: Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas ir trys pagrindinės jo dalys. Jose stengiamasi įgyvendinti iškeltus magistrinio darbo uždavinius. Pradžioje, pirmojoje darbo dalyje nagrinėjami neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo ir prieinamumo teoriniai aspektai. Antroje aptarinėjama neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modelių įtakos prieinamumui vertinimo metodika, o trečiojoje dalyje paruošiamas neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse vertinimas. Baigiamajame darbe taip pat pateikiamos išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, anotacija ir darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis. Baigiamojo darbo apimtis 118 puslapių, naudotasi 78 literatūros šaltiniais.

1. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO IR ŠVIETIMO PRIEINAMUMO TEORINIAI ASPEKTAI

Šiame skyriuje bus nagrinėjama NSŠ teorinė samprata, NSŠ finansavimo šaltinių, metodų ir modelių teorinės sampratos, jų rūšys, bruožai ir skirstymas pagal atitinkamus kriterijus. Pateikiamos įvairių autorių ir teisės aktų įžvalgos apie NSŠ svarbą ir aktualumą. Nagrinėjami svarbiausi NSŠ principai, prieinamumo galimybės Lietuvoje ir kitose ES valstybėse, bei kokia yra finansavimo įtaka NSŠ prieinamumui.

1.1 Neformalaus suaugusiųjų švietimo teorinė samprata

„Gyvename XXI amžiuje, laiku, kai nuolat viskas aplink mus keičiasi, kuriasi, tobulėja. Sėkmingas žmogus šiandien yra kūrybiškas ir aktyvus. Žvelgiant dar toliau į ateitį ir kuriant sėkmingą Lietuvos visuomenę, tikimasi, kad ji bus atvira pasaulio kaitai. Mūsų šalies piliečiai ir toliau išliks išsilavinę, domėsisi mokslu ir naujovėmis, lengvai perpras ir naudos naujas technologijas, mokysis užsienio kalbų, puoselės mokymosi visą gyvenimą principus. Lietuvoje bus sudarytos sąlygos besimokantiejiems individualiai tobulėti ir kūrybiškumui formuotis, verslo ir mokslo bendroms idėjoms realizuoti. Visoje Lietuvoje gyventojai turės palankias sąlygas neformaliajam ugdymui ir mokymuisi visą gyvenimą plėtoti. Tokią besimokančią Lietuvą įsivaizduojama išvysti iki 2030 metų” (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“).

Viename naujausių Europos Sąjungos (toliau – ES) dokumentų Europos suaugusiųjų švietimo asociacija (toliau – EAEA) (angl. European Association for the Education of Adults) minima, kad „naujasis XXI amžiaus suaugusiųjų mokymosi manifestas: mokymosi galia ir džiaugsmas”– pristatomi devyni dabartiniai Europos iššūkiai, kuriuos suaugusiųjų mokymasis padeda išspręsti:

1. Taika ir demokratija;
2. Tvarumas ir ekologiškas perėjimas;
3. Gerovė ir atsparumas;
4. Gyvenimo įgūdžiai;
5. Įtraukimas, įgalinimas ir socialinis teisingumas;
6. Užimtumas ir darbas;
7. Skaitmeninimas;
8. Demografiniai pokyčiai ir migracija;
9. NSŠ bei Europos ir tarptautinė politika.

EAEA šiuo manifestu kviečia sukurti besimokančią Europą: Europą, kuri pati galėtų teigiamai ir tikslingai formuoti savo ateitį ir turėti visus reikiamus įgūdžius, žinias ir kompetencijas. EAEA ir 120 jos

narių 43 Europos valstybėse siūlo visoje plačioje Europoje intensyviai dėti pastangas sukurti visuomenę, kuri galėtų susidoroti su mūsų laikų iššūkiais per suaugusiųjų mokymąsi ir švietimą (EAEA, 2024)

„Pastarųjų dešimtmečių visuomenės raidą lemia naujos visuomenės kūrimasis, kuris pasižymi esminiais žmonių veiklos ir jų bendravimo būdų pokyčiais, aukštesniu gamybos ir paslaugų procesų intelektualumo lygiu, ekonominės veiklos globalumu, sparčia informacinių technologinių procesų, lemiančių žmonių santykius su naujomis žiniomis, plėtra (Žemaitytė, 2007). Besikeičiančioje visuomenėje neformalusis suaugusiųjų švietimas tampa vis labiau paplitusia suaugusiųjų švietimo forma, padedančia asmeniui plėtoti savo kultūrinius interesus, ugdyti kūrybines galias ir gebėjimus, įgyti profesinei veiklai reikalingų teorinių žinių, tobulinti turimą kvalifikaciją ir tapti aktyviu demokratinės visuomenės piliečiu (Žemaitytė, 2007). Didėjantis žinių poreikis tampa vis svarbesnis ne tik individams, bet ir organizacijoms, bendruomenėms, valstybei, todėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo, kaip proceso ir sistemos, tobulinimas bei plėtra įgyja ypatingą reikšmę ir pasaulyje, ir Lietuvoje, nes demografiniai veiksniai (vis didesnę visuomenės dalį sudaro vyresni gyventojai) lemia, kad žmonės ilgiau lieka darbo rinkoje, o dėl sparčios technikos ir technologijų plėtros reikia nuolat mokytis” (Žemaitytė, 2007).

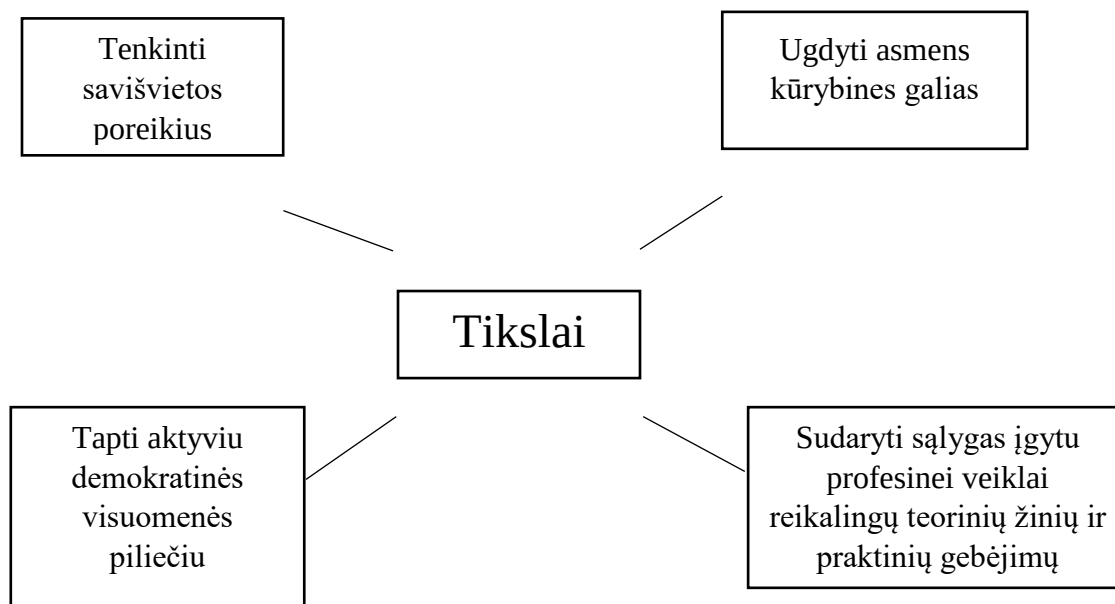
Neformalus suaugusiųjų švietimas (toliau – NSŠ) yra skirtingai apibūdinamas ir įvairiuose dokumentuose. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme (2024) neformalusis suaugusiųjų švietimas apibrėžiamas kaip „asmens ir visuomenės interesus atliepiantis švietimas pagal įvairias neformaliojo suaugusiųjų švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, teikiamas ne jaunesniems negu 18 metų asmenims”. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2024) neformalusis suaugusiųjų švietime numatoma NSŠ paskirtis „sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų; NSŠ teikiamas kiekvienam jį pasirinkusiam asmeniui, ne jaunesniam kaip 18 metų”. EAEA Europos Komisijos užsakymu atliktoje studijoje „Suaugusiųjų švietimas Europoje: tendencijos ir problematika“ (2006) neformalusis suaugusiųjų švietimas apibrėžiamas kaip „*mokymasis, kuris vyksta ne tik švietimo ar mokymo institucijoje ir nebūtinai yra sertifikuojamas*“. Europos Komisijos komunikate „Siekiant paversti Europos mokymosi visą gyvenimą erdvę tikrove“ (2001) neformalusis suaugusiųjų švietimas yra apibrėžiamas kaip „*mokymasis, kurį vykdo ne švietimo ar mokymo institucija ir paprastai nesibaigiantis pažymėjimo išdavimu*”. Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir Europos Sąjungos komunikate pateikiamos skirtingos neformaliojo suaugusiųjų švietimo sampratos. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2024) numatoma, kad „*Neformaliojo švietimo būdu asmens įgyta kompetencija gali būti pripažįstama kaip baigta formaliojo švietimo programos (išskyrus studijų programas) dalis švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka arba kaip studijų programos dalis – aukštosios*

mokyklos nustatyta tvarka”. Neformalusis suaugusiųjų švietimas (NSŠ) Lietuvoje ir Europoje apibrėžiamas įvairiai, tačiau jo esmė – lankstus mokymasis, skirtas asmens ir visuomenės poreikiams tenkinti, kvalifikacijai tobulinti bei papildomoms kompetencijoms įgyti. Skirtingi teisės aktai ir dokumentai akcentuoja NSŠ pritaikomumą tiek formaliojo švietimo sistemoms, tiek neformaliems mokymosi kontekstams.

2010 metais švietimo, mokslo ir sporto ministro pasirašytame įsakyme 2017 m. balandžio 24 d. Nr. V-289 dėl „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose rekomendacijų patvirtinimo”, kuriame pateikiamos rekomendacijos dėl suaugusiųjų neformalaus švietimo programose įgautų kompetencijų teisinio pripažinimo ir vertinimo. Remiantis šiais principais: „prieinamumo, lankstumo, skaidrumo, prilyginamumo, savanoriškumo”. Europos Parlamento rezoliucijoje „Adult learning: it is never too late to learn” jau 2008 metais buvo iškeltas tikslas „neformalaus ir savaiminio mokymosi kvalifikacijų ir išsilavinimo pripažinimas ir įteisinimas, siekiant užtikrinti skaidrumą mokymosi rezultatų požiūriu, šitaip palengvinant mokymosi rezultatų pripažinimą ir perėjimą pasirenkant kitokią mokymosi kryptį”.

Svarbiausi ir pagrindiniai NSŠ ir tęstinio mokymosi tikslai atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (2014), yra „sudaryti šias sąlygas asmeniui:

- tenkinti savišvietos poreikius;
- lavinti asmens kūrybines galias ir gebėjimus;
- įgyti ir tobulinti bendrąsias ir profesines kompetencijas;
- tapti aktyviu demokratinės visuomenės nariu
- tapti aktyviu demokratinės visuomenės nariu”

1 pav. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo mokymosi tikslai

Šaltinis: Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo Nr. VIII-822 pakeitimo įstatymas (2014).
Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce0399a00cd411e497f0ec0f2b563356?jfwid=mur42oehu>

Taip pat Lietuvos Respublikos švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme (2024) išskiriami šie NSŠ principai:

- *„lygių galimybių* – užtikrinama kiekvieno asmens teisė realizuoti savo prigimtines galimybes nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos;
- *įtraukties* – plėtojama švietimo turinio ir formų įvairovė, teikianti prielaidų kiekvienam asmeniui dalyvauti neformaliojo švietimo programoje pagal savo poreikius ir interesus bei stiprinti bendruomeniškumą;
- *kontekstualumo* – atskleidžiamas visuomenės ir valstybės darnaus vystymosi įgyvendinimo būdų savitumas vietos kontekste;
- *dinamiškumo* – atliepiami nuolat kintantys asmens, socialinių gupių ir valstybės poreikiai, įvertinant ateities perspektyvą.
- *partnerystės* – telkiamos suinteresuotųjų institucijų (valstybės, savivaldos, švietimo, verslo) ir nevyriausybinių organizacijų pastangos, skatinamas tarpžinybinis bendradarbiavimas ir

veiklos koordinavimas”.

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745, buvo išskirti tikslai sukurti paskatų ir vienodų sąlygų mokytis visą gyvenimą sistemą, atsižvelgiant į ūkio ir visuomenės poreikius. Taip pat pabrėžiama būtinybė stiprinti suaugusiųjų motyvaciją mokytis, skatinti mokymosi visą gyvenimą ir darbo patirties integralumą bei įdiegti įvairiais mokymosi būdais įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo sistemą (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, 1998).

Visuose neformaliojo suaugusiųjų švietimo lygiuose skatinama valstybės, savivaldybių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) partnerystė. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. priimtoje Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programoje teigiama, kad *„neformalusis suaugusiųjų švietimas yra savivaldybės savarankiška funkcija”*. Lietuvos Respublikos neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo Nr. VIII-822 pakeitimo įstatyme (2018) numatoma, kad *„Savivaldybės taryba, atsižvelgdama į Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros programos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybės gyventojų, darbdavių, kitų socialinių dalininkų poreikius, tvirtina savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo veiksmų planą, o Savivaldybės administracijos direktorius paskiria jo įgyvendinimo koordinatorių”*. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui, kuris yra atsakingas už nacionalinio NSŠ programų konkursų organizavimą, ši sritis nėra svarbiausia ir prioritetinga.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (2013) nustatė jog, *„reikėtų užtikrinti, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija bei Neformaliojo suaugusiųjų švietimo taryba parengtų valstybinę programą ir numatytų jos finansavimą, derindamos šiuos sprendimus su visomis suinteresuotomis šalimis”*. Tokie akcentai atsispindi ir 2014 m. priimtame „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme” ir faktiškai tapo NSŠ sudėties būsimais ateinančio laikotarpio tikslais. Vyriausybė atkreipdama dėmesį į naujojo įstatymo nuostatas, 2016 m. įteisino „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programą”. Joje buvo numatyti du svarbiausi siekiai: *„sukurti ir išplėtoti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą; suderinti mokymąsi visą gyvenimą su šalies ūkio ir visuomenės poreikiais”*. (Švietimo ir mokslo ministerija, „Švietimo problemos analizė” 2015). Nacionaliniame pažangos plane (2024) 3.5 skyriuje numatytas uždavinys: *„Įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, siekiant asmens gebėjimų ir kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais”*.

NSŠ svariai prisideda prie besimokančiųjų motyvacijos stiprinimo, siekdamas padėti įvairių socialinių grupių atstovams gerinti kvalifikaciją, atnaujinti darbo rinkai reikalingas profesines žinias ir įgūdžius, susipažinti su įvairiomis profesijomis bei skatinti savarankišką užimtumą. Lietuvoje suaugusiųjų švietimą organizuoja daugybė institucijų: suaugusiųjų ir jaunimo neformaliojo ugdymo centrai, mokyklos, kuriose kasmet mokosi daugiau nei 15 tūkstančių žmonių, darbo rinkos mokymo centrai, profesinės mokyklos, kolegijos, universitetai ir daugiau nei 400 privačių organizacijų. Pagal Švietimo įstatymą NSŠ gali teikti visi švietimo paslaugų teikėjai, o valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšomis finansuojamų programų bendruosius kriterijus nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras.

Norint užtikrinti veiksmingą, inovatyvų ir tikslingą NSŠ mokymosi programų vystymą, nuolat vykdomi tyrimai, padedantys gyventojams lengviau įsilieti į darbo rinką, tobulinti savo darbinius gebėjimus, siekti karjeros tikslų ir asmeninių sėkmių. NSŠ pasižymi tuo, kad apima visas suaugusiųjų grupes ir suteikia galimybę rinktis iš įvairių mokymosi formų bei būdų.

Tyrėjai analizuoja naujas kūrybiškas ir inovatyvias suaugusiųjų neformaliojo mokymosi galimybes, metodikas ir formas. Neformalaus suaugusiųjų mokymosi forma (Foley, 2007) naudojama tuomet, kai suaugusiems žmonėms kyla vienkartinis mokymosi poreikis. Ši forma dažniausiai taikoma stengiantis prisitaikyti prie naujų išmaniųjų technologijų, ar stengiantis įgyti naujų įgūdžių, kuriuose pritaikytų susipažįstant su atsiradusiomis naujovėmis. Teresevičienė ir kt. (2006) prie šios sampratos prideda, kad *„neformalųjį suaugusiųjų švietimą gali organizuoti kompetetingi asmenys ar organizacijos, taip pat jis gali būti vykdomas darbo vietose”*, t.y. nebūtinai švietimo įstaigose. Suaugusiųjų neformalųjį ugdymą ir tęstinį mokymąsi aptariantys autoriai įvairioje literatūroje išskiria šias NSŠ formas:

- savarankiškas mokymasis;
- įvairūs trumpalaikiai teminiai kursai ar seminarai;
- nuotoliniu būdu vykdomas švietimas;
- žiniasklaidos pagalba teikiama informacija.

Nors suaugusiųjų ugdymo(si) gerinimas yra švietimo teikėjų rankose, akivaizdesnis progresas bus pasiektas tada, kai įstatymus leidžiantys, formuojantys politiką ir valdžia supras bei įvertins NSŠ svarbumą. turi būti priimami sprendimai, kurie skatintų suaugusiųjų švietimo pažangą, didintų plėtrą ir prieinamumą. Neformalus suaugusiųjų švietimas – esminė ir svarbi strategijos (mokymosi visą gyvenimą) dalis, nes ir turintys formalųjį išsilavinimą suaugusieji nuolat jaučia norą ir svarbą mokytis neformaliomis sąlygomis, tobulinti savo kvalifikacijas ir siekti naujų specialybių įgijimo. NSŠ teikėjai turi išnaudoti esamą teisinę bazę kuo efektyviau, suderinti paslaugas su poreikiais, sudominti mokinius ir įtraukti juos į mokymosi proceso planavimą. Jie taip pat turi aiškinti švietimo ekonominę ir asmeninę naudą, pritaikant ją prie

besimokančiųjų gyvenamosios ar darbinės aplinkos. Pasak Jagelavičiūtės (2022), šių dienų suaugusiųjų švietimas turi rasti kelią pas besimokantįjį, kad suaugęs suprastų ir pajautų poreikį tobulėti visą gyvenimą.

Besikeičiančioje visuomenėje neformalusis suaugusiųjų švietimas vis labiau įsitvirtina kaip populiari švietimo forma, padedanti asmenims lavinti kultūrinius interesus, ugdyti kūrybiškumą ir gebėjimus, įgyti reikalingų teorinių žinių, tobulinti esamą kvalifikaciją bei tapti aktyviais ir atsakingais valstybės piliečiais. Kadangi augantis žinių poreikis tampa vis svarbesnis ne tik individams, bet ir organizacijoms, bendruomenėms, valstybei, todėl NSS tobulinimas bei prieinamumas įgyja ypatingą reikšmę ir pasaulyje, ir Lietuvoje, nes demografiniai veiksniai (vis didesnė visuomenės dalį sudaro vyresni gyventojai) lemia, jog žmonės ilgiau lieka darbo rinkoje, o dėl sparčios technikos ir technologijų plėtros reikia nuolat mokytis (Žemaitaitytė, 2007).

Apibendrinimas. Neformalusis suaugusiųjų švietimas (NSS) yra svarbi šiuolaikinės švietimo sistemos dalis, padedanti asmenims ugdyti ir puoselėti kūrybines galias, tobulinti kvalifikaciją ir prisitaikyti prie greitai kintančios visuomenės poreikių. Lietuvoje NSS teisinė bazė numato galimybes pripažinti neformaliojo mokymosi būdu įgytas kompetencijas bei skatina mokymąsi visą gyvenimą, orientuotą į individualius ir darbo rinkos poreikius. Europos Komisijos ir kitų tarptautinių organizacijų dokumentuose NSS akcentuojamas kaip lanksti ir neformali mokymosi forma, nesusijusi su oficialiu sertifikavimu, tačiau svarbi įgūdžių ir žinių ugdymui. Augant žinių poreikiui ir vyresnių gyventojų daliai, NSS tampa esmine priemone, leidžiančia ilgesnį dalyvavimą darbo rinkoje ir socialinę įtrauktį. Daugelyje strateginių dokumentų pabrėžiama būtinybė kurti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą, suderinimą su ekonominiais ir socialiniais poreikiais. Lietuvoje ši sritis sparčiai plečiama, įtraukiant įvairias institucijas, siekiant skatinti inovatyvų ir prieinamą mokymąsi.

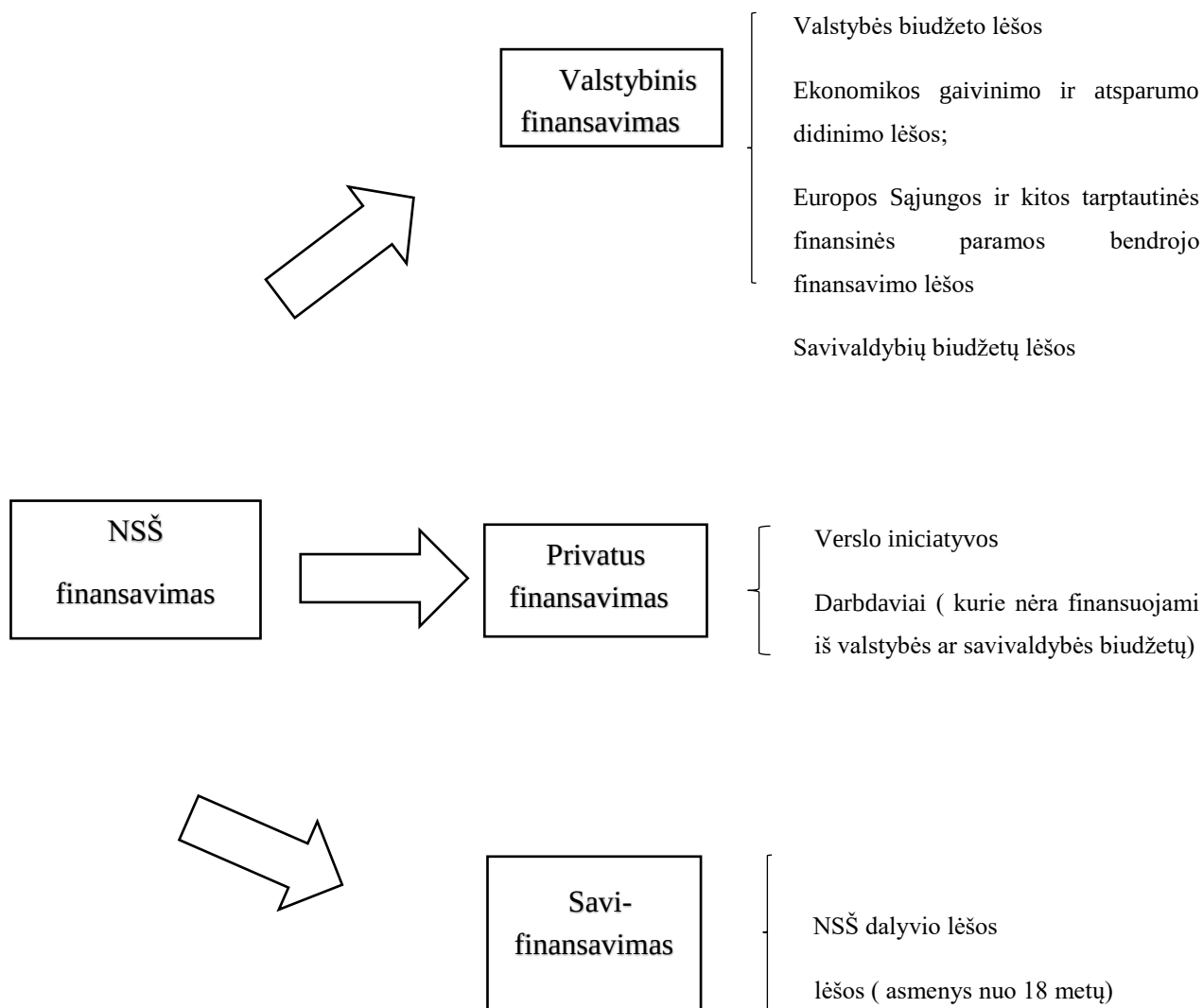
1.2 Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai ir metodai

Šiuolaikinio gyvenimo bruožas – nuolatinis mokymasis, kurį lemia spartėjantis gyvenimo tempas ir greitai senstančios žinios bei įgūdžiai. Tiek profesinėje veikloje, tiek asmeniniame gyvenime nuolat atsiranda naujovių, todėl būtina mokytis jas suprasti ir pritaikyti kasdienėje veikloje. Pastaruosius kelis dešimtmečius nuolatinis suaugusiųjų mokymasis, naujų žinių, įgūdžių ir gebėjimų siekis tapo vienu didžiausių Europos ir pasaulio švietimo iššūkių (Suaugusiųjų mokymosi paskatos, motyvai, kliuviniai, 2023). „Švietimo finansavimas yra sudėtingas procesas, neatsiejamas nuo bendrosios švietimo politikos. Tai ne tik lėšų kiekis, kuris priklauso nuo valstybės ekonominės padėties, politinių susitarimų ir tarptautinių sprendimų, bet ir tai, kam ir kaip tas lėšas paskirstome, naudojame“ (Monkevičius, 2020).

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo sampratos dalyje, didėjant poreikiui suaugusiems įgyti naujų įgūdžių ir žinių dėl besikeičiančios visuomenės, šiame skyriuje bus aptariami šio švietimo finansavimo šaltiniai.

Neformalųjį suaugusiųjų švietimą gali finansuoti: valstybė, savivaldybės, privatus verslas, Europos Sąjungos projektai ar pats suinteresuotas asmuo. Apibendrinant, neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimą būtų galima skirstyti į dvi grupes - tai viešasis ir privatus švietimo finansavimas, taip pat išskiriant ir mažesnę šaką – tokią kaip, savi-finansavimas.

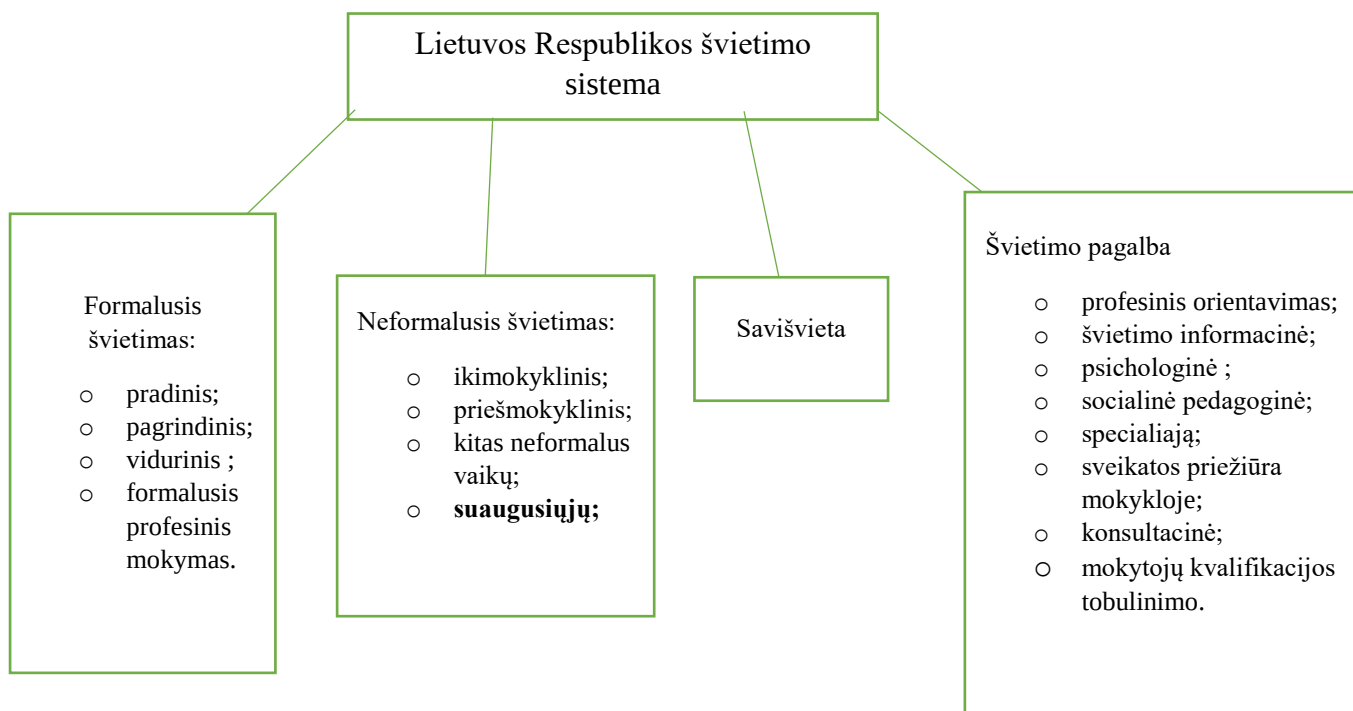
Asmenims stengiantis prisitaikyti ir tobulinti savo įgūdžius, kad išliktų konkurencingi darbo rinkoje ir susidorotų su pokyčiais kasdieniame gyvenime, suaugusiųjų neformalusis švietimas iškyla kaip gyvybiškai svarbus asmeninio ir profesinio augimo kelias (CEDEFOP, 2018). Siekiant, kad jis būtų prieinamas visiems, vienas iš patraukliausių tokio švietimo motyvavimo būdų yra - viešasis finansavimas. Tai valstybės ir savivaldos numatytos biudžeto dalys ar Europos Sąjungos projektų ir iniciatyvų lėšos, kurios gali būti skirtos konkrečiai suaugusiųjų neformalaus švietimo vystimui. Privatus finansavimas - tai kuomet, suinteresuotos įmonių ar asmenų grupės suteikia finansinę paramą ar pagalbą organizuojant švietimą tuo pačiu ir galimybę norintiems suaugusiems dalyvauti neformaliajame švietime. Savi-finansavimas, tai savarankiškas suinteresuoto asmens išlaidų padengimas už suteiktas mokymo paslaugas. Toliau pateiktoje lentelėje matomi finansavimo šaltinių būdai. NSŠ finansavimas yra sudėtinga įvykių seka, artimai susijusi su bendra švietimo politika. Tai apima ne tik skiriamas lėšas, kurios priklauso nuo valstybės tuometinės ekonominės situacijos, vidaus politinių susitarimų ir svarbių sprendimų, bet ir skiriamų pinigų paskirstymo bei naudojimo būdų. Labai svarbu yra garantuoti socialiai visas dalyvaujančias procese šalis tenkinantį lėšų paskirstymą ir jų efektyvų naudojimą, kartu nepamirštant pagrindinių švietimo tikslų ir vertinant kiekvieno į švietimo sistemą investuoto euro naudą šaliai ir jos gyventojams. Švietimo sociologijos tyrime teigiama, „kad suaugusieji ir neformalusis jų švietimas yra produktyvi investicija į žmogiškąją kapitalą“ (Hassan 2009, p. 448). Mokymosi pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programas finansavimo metodikoje (2016) teigiama, jog *“Suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi finansavimo tikslas – plėtoti neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugas, pritaikyti jas prie visuomenės ir darbo rinkos poreikių”*.

2 pav. Pagrindiniai eformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Neformalaus suaugusiųjų švietimo vieta bendrajame švietime, jo finansavimas, galimybės, rezultatai yra apibrėžti įvairiose Lietuvos teisės aktuose, dokumentuose, įvairių autorių straipsniuose, ataskaitos ir pan. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme galime matyti, kad suaugusiųjų neformalus švietimas yra atskirtas kaip atskira neformaliojo švietimo sandaros dalis.

3 pav. Lietuvos Respublikos švietimo sistema.

Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce0399a00cd411e497f0ec0f2b563356?jfwid=mur42oehu>

Suaugusiųjų neformalaus švietimo ir tęstinio mokymosi finansavimo galimybės apibrėžtos ir teisiniuose dokumentuose. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatyme (2024) nurodyti štai tokie NSŠ ir tęstinio mokymosi finansavimo šaltiniai:

- „1) valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšos;
- 2) darbdavio lėšos;
- 3) neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi dalyvio lėšos;
- 4) kitos lėšos.“ („Erasmus +“, „Nordplus“, Europos socialinis fondas- aut.pastaba).

Valstybės ir savivaldybių lėšos. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo įstatyme (2024) yra apibrėžiama kaip gali būti panaudotos valstybės ir savivaldybių lėšos, kurios yra skirtos suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimui „*Valstybė neformalųjį suaugusiųjų švietimą gali remti finansuodama:*

- 1) neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvių;
- 2) neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas ir tikslinius projektus;

3) *neformaliojo suaugusiųjų švietimo vykdytojų profesinės kvalifikacijos kėlimą ir tobulinimą;*

4) *neformaliajam suaugusiųjų švietimui reikalingų patalpų bei techninės įrangos įsigijimą, taip pat patalpų nuomą.*“

Viena iš didesnių Lietuvos Respublikos Vyriausybės inicijuotų programų suaugusiųjų neformalaus švietimo vardan Lietuvoje buvo vystyta 2016- 2023 metais. „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi plėtros programa“ (2016), kurioje buvo susitelkta į visuomenės poreikius atliepiančius temas: medijų ir informacinių gebėjimų tobulinimas, ekologišką elgseną skatinančių aplinką tausojančių įpročių lavinimas, emocinio raštingumo puoselėjimas, rankdarbių, kalbų ir kt. Taip pat labai svarbų vaidmenį užima Užimtumo tarnyba, kurios veikloje didelis dėmesys skiriamas naujų kompetencijų įgijimo bedarbiams, jau dirbantiems ar kvalifikaciją keisti norintiems suaugusiems. Neformalųjį švietimą jie siūlo vykdyti pasirašant dvišalę ar trišalę sutartis. Naudojantis jų organizuojamomis programomis galima tikėtis mokymo stipendijos, kuro ir esant poreikiui apgyvendinimo išlaidų padengimo. Bedarbiams užimtumo tarnyba gali padengti sveikatos tikrinimo ir skiepijimosi nuo pagrindinių užkrečiamųjų ligų išlaidas.

Nuo 2023 metų Lietuvoje, visi vyresni nei 18 metų žmonės yra kviečiami mokytis, tobulinti(s) turimas kompetencijas naujoje, vieno langelio principu veikiančioje skaitmeninėje švietimo sistemoje www.kursuok.lt. Tai vienintelė ir pirmą tokia Lietuvoje veikianti suaugusiųjų švietimo platforma, kurioje yra galimybė pasirinkti norimus mokymų kursus ir NSŠ dalyvis gali gauti valstybės finansavimą net iki 500 eurų. Pateiktais duomenimis duomenimis www.kursuok.lt internetiniame puslapyje (2024) „Finansavimas yra skiriamas iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonių, bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Mokymosi programų finansavimo ir administravimo funkcijas vykdo Europos socialinio fondo agentūra (ESFA). Finansavimas vykdomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. V-1515 „Dėl Individualių mokymosi paskyrų sistemos administravimo ir asmenų, siekiančių tobulinti kompetencijas ir (arba) jų įgyti per šią sistemą, finansavimo bei konkurso gauti finansavimą, skiriamą dalyvauti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programose, organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Mokymosi programoms skiriamą finansavimo lėšų sumą kitiems kalendoriniams metams ne vėliau kaip iki einamųjų metų gruodžio 15 d. nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras. Iki 2026 m. balandžio 30 d. planuojama skirti iki 12 mln. Eur“. Ši programa kurta remiantis gerosiomis patirtimis Prancūzijoje, Nyderlanduose, valstybėse, kuriose, jau sėkmingai veikia vieno langelio principu veikianti švietimo suaugusiems platforma. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2023 metų ataskaitoje (2024) „Suaugusiųjų neformaliajam švietimui www.kursuok.lt platformoje iki 2030 m. bus skirta iš viso 66 mln. eurų iš Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano bei Europos socialinio fondo lėšų. Tai sudarys sąlygas

daugiau nei 100 tūkst. asmenų dalyvauti kompetencijų plėtojimo programose“. Tai galima vertinti kaip didelį pokytį ir motyvaciją suaugusiems visoje suaugusiųjų neformaliojo švietimo Lietuvoje istorijoje.

Darbdavio lėšos. Dažnu atveju NSS finansuoja jų darbdavys. Tokios įmonės siekia gerinti ir didinti darbuotojų įgūdžius ir kvalifikaciją. Ypatingai tose srityse, kurios yra susiję su pačios įmonės veiklomis ir sėkme. Tai gali atsispindėti įvairiomis išraiškomis. Tokiomis kaip:

- galimybė pačiam pasirinkti neformalaus švietimo veiklas;
- įmonės viduje organizuojamos veiklos, mokymai;
- suteikiama galimybė mokytis darbo metu, tokiu atveju darbdavys apmoka darbuotojo darbo dieną, bet darbuotojas neatlieka savo tiesioginių užduočių, o kelia ar keičia savo kvalifikaciją.

Šiuo metu Lietuvoje galime matyti keletą ryškesnių pavyzdžių didesnėse įmonėse, kurios skiria dėmesį savo darbuotojų neformaliajam švietimui. Kaip teigiama, „Ignitis grupės“ (2024) internetiniame puslapyje, pas juos vyksta net keletas programų. „Energy smart UNI“- tai programa skirta stiprinti įmonės strategines kompetencijas, „GROW Akademija“- tai hibridinio formato mokymosi platforma, kuri plečia darbuotojų akiratį ne tik aktualiomis darbo temomis, tačiau orientuojasi į skaitmenines kompetencijas bei asmenybės augimo temas“. Didelėje komunikacijų įmonėje „Telia“ nemažas dėmesys skiriamas įmonei svarbių kompetencijų lavinimui. Programos „Future leaders of Telia“, „Spark“ programos skirtos padėti esamiems darbuotojams sužinoti daugiau apie lyderystės principus“ (Telia, 2024). Įmonė taip pat siūlo emocinės gerovės paskaitas, prisijungti prie pilietiškumą skatinančių renginių. Paminėtos Lietuvos įmonės siūlo finansavimą neformalioms švietimo programoms tiek per savo sukurtas vidines mokymo platformas, tiek išorinius kursus, siekdamos stiprinti savo darbuotojų įgūdžius ir gebėjimus ilgesnėje perspektyvoje.

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi dalyvio lėšos. Asmenys, kurie renkasi patys iš savo lėšų apmokėti NSS kursus tai daro dėl kelių priežasčių:

- **Pasitenkinimas ir savirealizacija.** Naujai įgytos žinios ar pomėgiai skatina pasitikėjimą savimi.
- **Rezultatas, kuris gaunamas greitai.** Dažniausiai neformalūs suaugusiųjų švietimo kursai būna trumpos trukmės ir orientuoti į labiau praktinį nei teorinį žinių pritaikymą. Taip žmonės greičiau jaučiasi stipresni pasirinktoje srityje ir gali bandyti jas pritaikyti savo gyvenime.
- **Asmeninis tobulėjimas.** Renkantis kalbų, meno ar tam tikro sporto kursus, galima praturtinti savo laisvalaikį, surasti bendraminčių ir taip pajvairinti savo gyvenimą.

- **Aktualumas ir lankstumas.** Ypatingai svarbus dëmuo NSŠ yra laikas. Žmonës renkasi apmokëti savo lëšomis kursus, jei gali pasirinkti sau patogų dienos laiką ir lanksčiai dëlioti tvarkaraštį siekiant naujų žinių.
- **Karjeros perspektyvos.** Daugelis suaugusiųjų nori įgyti naujų kompetencijų, kad galëtų išlikti konkurencingi, įgyti naujų kompetencijų reikalingų taip greitai besikeičiančioje darbo rinkoje. Baigti aktualūs kursai padeda jiems jaustis, drąsiau, labiau savimi pasitikëti.

Šios išvardintos priežastys motyvuoja ir skatina suaugusiuosius investuoti savo pinigus į NSŠ kursus, nes jie mato didelę pridëtinę vertę tiek profesiniame, tiek asmeniniame gyvenime.

Lietuvoje yra nemažai privačių paslaugų tiekëjų, kurie gali pasiūlyti NSŠ kursus įvairiose temose. „ISM vadybos ir ekonomikos universitetas“ gali pasiūlyti suaugusiems vadybos, lyderystës ar verslo sričių trumpalaikes arba ilgalaikes programas. „Vilniaus dizaino kolegija“ (siūlo kūrybines programas: fotografijos, interjero dizaino kūrimo (Cursum, 2024). „Baltijos kompiuterių akademija“ gali pasiūlyti susipažinti su programavimo pagrindais ar pagerinti jau turimus įgūdžius (Baltijos kompiuterių akademija, 2024). Kalbų centras „Lingua Lituanica“ kviečia norinčius prisijungti prie kalbų mokymosi kursų. Gali pasiūlyti lietuvių ir kitas užsienio kalbas (Lingua Lituanica, 2024).

- **Kitos lëšos: „Erasmus +“, „Nordplus“, Europos socialinis fondas.**

„Erasmus+“ yra Europos Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa. Ši naujos kartos programa buvo pristatyta 2021 m. Tai programa, *„kurios tikslas – pasitelkiant mokymąsi visą gyvenimą remti žmonių edukacinę, profesinę ir asmeninę tobulëjimą švietimo bei mokymo, jaunimo ir sporto srityse Europoje ir už jos ribų, taip prisidedant prie tvaraus ekonomikos augimo, kokybiškų darbo vietų kūrimo ir socialinės sanglaudos, prie inovacijų skatinimo ir europinės tapatybës bei aktyvaus pilietiškumo stiprinimo“* (Europos Parlamento ir Tarnybos reglamentavimas, 2021). Projekto lëšomis gali bûti finansuojamos kelionës ir pragyvenimo išlaidos. Ši programa numato priemones, skirtas remti mažiau galimybių turinčių NSŠ dalyvių įsitraukimą. Atkreiptinas dëmesys, kad paraiškas gali teikti tik švietimo įstaigos. „Norint dalyvauti suaugusiųjų besimokančiųjų judumo programoje su Erasmus+, reikia pateikti prašymą, laikantis mobilumo projektų kokybës standartų susijusių su geros valdymo praktikos, kokybës ir paramos dalyviams teikimu bei dalijimosi rezultatais ir žiniomis apie programą.“ Jaunimo reikalų agentûros (2024) ataskaitoje „Erasmus+ programos įgyvendinimo Lietuvoje tarpinis 2021–2027 m. vertinimas ir galutinis 2014–2020 vertinimas“ teigiama, kad „Erasmus+“ programa išlieka aktuali sprendžiant visuomenës poreikius ir atliepia iššûkius. Suaugusiųjų švietimo srityje ši programa yra reikšminga, nes „Erasmus+“ mokymosi visą

gyvenimą priemonėmis siekiama sumažinti įgūdžių spragas ir darbo jėgos trūkumą, gerinti pedagogų ir kitų suaugusiųjų švietimo darbuotojų kompetencijas, skatinti įvairaus amžiaus suaugusiuosius įgyti svarbių įgūdžių ir bendrųjų gebėjimų, reikalingų tam, kad jie būtų atsparūs ir gebėtų prisitaikyti prie pokyčių ir nežinomybės (Jaunimo reikalų agentūra, 2024). Ataskaitos duomenys rodo, kad „bendrai ES šalių kontekste Lietuva suaugusiųjų švietimo srityje užima gana žemas pozicijas“ – 2022 m. Lietuva buvo 20-oje vietoje tarp ES šalių. Be to, tik 8,5 proc. 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų buvo įgiję mokymosi patirties per pastarąsias keturias savaites, kai ES vidurkis siekia 11,9 proc. (Jaunimo reikalų agentūra, 2024). „Erasmus+“ programos finansavimo laikotarpiu (2021–2027 m.) Lietuvoje ypatingas dėmesys skiriamas horizontaliesiems prioritetams. Iš 56 jau įgyvendintų ar vykdomų projektų, 31 projektas susijęs su bent vienu iš keturių pagrindinių prioritetų: skaitmeninė transformacija (15 projektų), įtrauktimi ir įvairove (9 projektai), aplinka bei kova su klimato kaita (7 projektai) (Jaunimo reikalų agentūra, 2024). Įdomu tai, kad 2023 m. už ryškiausią startą ir ekspertškumą įtraukties srityje buvo nominuoti du suaugusiųjų švietimo projektai, o už didžiausią proveržį buvo apdovanotas Nacionalinės globėjų, tėvių, mokymo ir konsultavimo asociacijos mobilumo projektas „Globėjų rengimas profesionaliai globai“ (Jaunimo reikalų agentūra, 2024). Finansavimo aspektas taip pat labai svarbus. Per trejus naujo etapo programos įgyvendinimo metus suaugusiųjų švietimui buvo skirta 9,6 mln. eurų, tai sudaro beveik 7,2 proc. viso švietimo ir mokymo sričiai skirtų lėšų arba 6,7 proc. viso programos biudžeto. KA1 mobilumui mokymosi tikslais skirta 2,5 mln. eurų, o KA2 veiksmui – 7,1 mln. eurų. Naujos kartos programoje suaugusiųjų švietimo sektoriui buvo skirta didesnė biudžeto dalis: 3,4 proc. KA1 veiksmui ir 25,9 proc. KA2 veiksmui (Jaunimo reikalų agentūra, 2024). Kaip pateikiama Nordplus internetinėje svetainėje (2024), „Nordplus“ tai Šiaurės ir Baltijos valstybių tarptautinio bendradarbiavimo švietimo srityje programa“. Šią programą inicijuoja Šiaurės ministrų taryba. „1971 m. įsteigta Šiaurės ministrų taryba yra vyriausybinių bendradarbiavimo forumas, jungiantis penkias valstybes – Daniją, Islandiją, Norvegiją, Suomiją ir Švediją, kurios rotacijos tvarka pirmininkauja.“ (Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje, 2024). Taip pat šioje programoje yra tokios poprogramės (Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje, 2024):

- „Nordplus junior“, programa skirta ikimokyklinio, pradinio, bendrojo ir profesinio mokymo institucijoms;
- „Nordplus higher education“, skirta aukštosioms mokykloms
- „Nordplus horizontal“, skirta įvairioms švietimo paslaugas teikiančioms institucijoms (privačioms ir valstybinėms);

- „Nordplus Nordic languages“, skirta įvairioms švietimo paslaugas teikiančioms institucijoms (privačioms ir valstybinėms);
- „Nordplus adults“ poprogramė skirta suaugusiųjų švietimo paslaugas teikiančioms institucijoms“.

„Nordplus Adults“ yra itin aktuali suaugusiems žmonėms, kurie yra pasiruošę įgyti ar gilinti savo žinias švietimo srityje. Programos remiami projektai prisideda prie plėtros ir inovacijų Šiaurės ir Baltijos šalių suaugusiųjų švietimo sektoriuje. Apimamos visos suaugusiųjų švietimo ir mokymosi sritys; bendrasis ir profesinis suaugusiųjų mokymasis, formalusis, neformalusis ir savaiminis suaugusiųjų švietimas ir mokymasis“ (Nordplus, 2024). Ši švietimo programa 2008-2024 metai įvykdė 216 projektų skirtų suaugusiems. Šių projektų vertė: 5 956 466 eurų. Europos socialinis fondas yra vienas Europos Sąjungos struktūrinių fondų, fondo tikslas – plėtoti Europos bendrijų valstybių ekonominę ir socialinę bendradarbiavimą. Europos socialinis fondas intensyviai prisideda prie lankstumo ir užimtumo saugumo koncepcijos (angl. flexicurity) puoselėjimo. Europos komisijos internetiniame puslapyje ši koncepcija apibūdinama kaip *„lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra, kuri yra integruota strategija, kuria siekiama didinti darbo rinkos lankstumą ir saugumą. Ja bandoma suderinti darbdavių poreikį turėti lanksčią darbo jėgą su darbuotojų saugumo poreikiu – pasitikėjimu, kad jie nesusidurs su ilgais nedarbo laikotarpiais“*. Šios koncepcijos vienas iš pagrindinių tikslų yra apibrėžti šalių vyriausybių ir kitų institucijų pastangas padėti žmonėms, neturintiems ar netekusiems darbo, greitai susirasti naują, jiems tinkantį darbą. Tai gali būti persikvalifikavimo programos, darbo paieškos pagalba, mokymai ir kitos priemonės, padedančios greitai įsilieti į darbo rinką.

„Europos socialinio fondo agentūra yra ribotos civilinės atsakomybės viešasis pelno nesiekiantis juridinis asmuo, įsteigtas 2002 m. rugpjūčio 22 d. ESFA steigėja yra valstybė, kuriai atstovauja ir ESFA dalininkų funkcijas įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija“. Kurių misija yra „būti partneriu užtikrinant tikslingas ir prasmingas investicijas į žmones“ (ESF, 2022). Remiantis Europos socialinio fondo agentūros duomenis (2022), matoma, kad yra keletas, iš daugelio įvairių veiklos sričių, kurios yra susijusios su neformaliuoju suaugusiųjų švietimu. Tokios kaip:

- „Krypties kompasas – Suaugusiųjų profesinis orientavimas“, kurio tikslas sukurti nuotolinio profesinio orientavimo modelį, kuris būtų integruotas į individualių mokymosi paslaugų sistemą. Jo tikslas – teikti karjeros orientavimo paslaugas suaugusiems nuotoliniu būdu. Pagrindinė tikslinė auditorija – suaugusieji, norintys gauti profesinio orientavimo paslaugas, ir karjeros specialistai, kurie šias paslaugas teikia. Projekto įgyvendinimo trukmė – 4 metai, o jo biudžetas siekia 2 498 909,44 Eur.

- „Mokymasis visą gyvenimą“ Šio projekto tikslas – skatinti suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą, kuriant vieningą informacinę sistemą ir sudarant galimybes mokytis. Projektas, pradėtas 2023 metais, jau pasiekė vieną iš svarbiausių rezultatų – pradėjo veikti vieno langelio principu grįsta Mokymosi visą gyvenimą (MVG) informacinė sistema www.kursuok.lt. Pabrėžiama, kad kokybės užtikrinimo sistemos mokymai grindžiami aukštus kokybės standartus atitinkančiomis programomis. Neformalių suaugusiųjų švietimo programų kokybės reikalavimai nustatyti kokybės užtikrinimo tvarkoje, kurią patvirtino švietimo, mokslo ir sporto ministras. (ESF, 2022)

Šių programų pagrindinis tikslas - kurti sistemas, kurios sudarytų sąlygas suaugusiems aktyviai ir sklandžiai įsitraukti į įvairias neformaliojo švietimo veiklas.

Taigim NSS gali būti finansuojamas iš skirtingų finansavimo šaltinių –valstybės ir savivaldybės, darbdavio, NSS dalyvio ar kitomis lėšomis („Erasmus +“, „Nordplus“, ESF). Nėra vienintelio NSS finansavimo šaltinio, o finansavimas kombinuotas iš kelių šaltinių (pvz: valstybės ir darbdavio). Vienas iš tokių pavyzdžių yra Užimtumo tarnybos ir Lietuvos privataus verslo atstovų bendras pameistrystės projektas. Jo metu darbuotojams galima įgyti praktikos tiesioginio darbo metu. Tuo metu , kol vyksta ši trišalė sutartis, tarp užimtumos tarnybos, verslo ir darbuotojo, darbdavys gauna numatytas subsidijas. Taip valstybė gali kompensuoti dalį ar visą darbdavio išlaidų sumą. Taip pat galima rasti ir valstybės, bei Europos socialinio fondo bendradarbiavimo pavyzdžių. Europos socialinio fondos agentūros duomenimis buvo įgyvendinti projektai, pvz: „7 metus sėkmingai vystytas projektas: „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant galimybes mokytis visą gyvenimą“ , kurio tikslas buvo: “skatinti suaugusiųjų dalyvavimą mokymesi visą gyvenimą siūlant jiems bendrųjų kompetencijų, profesinės srities gebėjimų ugdymo, kultūros darbuotojų ir asmenų, veikiančių kultūros sektoriuje, kompetencijų tobulinimo paslaugas bei stiprinti suaugusiųjų neformaliojo švietimo sistemos funkcionalumą“ (ESF, 2022). Kitas puikus pavyzdys: projektas „Formaliojo ir neformaliojo mokymosi galimybių plėtra“, kurio tikslas „suteikti mokytojams galimybę įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją ar jos dalį suteikiant pedagogines ir (ar) dalykines kompetencijas, reikalingas tolimesniam darbui švietimo sektoriuje“ (ESF, 2022). Šie projektai yra atspindžiai, kaip ESF ir Lietuvos valstybė bendradarbiauja, turėdamos vieną tikslą – skatinti suaugusiųjų neformalųjį švietimą ir suteikti sąlygas suaugusiųjų galimybėms mokytis visą gyvenimą, tobulinti savo turimus įgūdžius ir adaptuotis prie šiuolaikinių darbo rinkos poreikių.

Remiantis teorija ir praktika švietimo finansavimo metodai dažniausiai yra skirstomi į: viešą finansavimą ir privatų. NSS teikėjai, kaip juridiniai asmenys, teikiantys suaugusiųjų švietimo paslaugas, gali būti finansuojami tiesiai iš valstybės biudžeto. Norint išskirti neformalaus suaugusiųjų finansavimo

metodus, kurie kurie labiausiai koncentruotusi į švietimo prieinamumo siekį, svarbu apžvelgti Europos Sąjungoje naudojamus neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodus.

FinALE (2018) projekto *Suaugusiųjų finansavimas. Mokymasis ir suaugusiųjų švietimas* tyrimo metu buvo analizuojamos įvairios NSŠ finansavimo priemonės, kurios yra naudojamos praktikoje ES valstybėse. Šio projekto metu buvo išskirta vienuolika skirtingų NSŠ finansavimo metodų.

Programos finansavimas. Atitinkamas paslaugų teikėjas sutinka sudaryti sutartį su viešąja įstaiga, teikti įvairius kursus, seminarus ar kitas neformaliojo švietimo veiklas. Jis dažnai taikomas specialioms suaugusiųjų mokymo ar švietimo programoms, kurios orientuojasi į tam tikras tikslines grupes, tokias kaip: socialiai jautrūs asmenys, migrantai ir pan. Programos finansavimo metodas daugiausiai naudojamas Bulgarijoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje.

Projektų finansavimas. Finansuotojas sudaro sutartį su paslaugos teikėjais dėl konkretaus projekto, pvz., mokymosi paslaugų teikimo, naujų paslaugų sukūrimo. Kursų ar sąlygų pasiekti tam tikrų reikalingų kompetencijų besimokantiejiems. Būtent toks projektinis finansavimas suaugusiųjų neformalaus švietimo srityje Europoje yra viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių organizacijoms ir mokymo įstaigoms gauti pinigų inovatyvioms programoms įgyvendinti. Tokie ES finansavimo šaltiniai kaip „Erasmus+“, kurie labiausiai dėmesį skiria tobulėjimui per tarptautinį mobilumą, Europos socialinis fondas, kuris ypatingą dėmesį skiria darbo rinkos įgūdžių gerinimui, švietimo inovatyvumui, nelygybės mažinimui. Aprašyta finansavimo modelį naudoja visos Europos Sąjungos valstybės.

Formulinis finansavimas. Numatyta suma, mokama paslaugų teikėjams už teikiamą paslaugą, siekiant konkretaus rezultato. Finansavimas pagrindžiamas mokymo valandų skaičiumi, lankiusių studentų skaičiumi arba pabaigtos programos baigimo rodikliais. Pagal šį metodą švietimo įstaigos gauna lėšas remiantis iš anksto nustatytais kriterijais. Šie kriterijai apima tokius rodiklius kaip studentų skaičius, auditorijų dydis, techninio aprūpinimo lygis, įvairios mokomosios programos ir kiti svarbūs parametrai. (Kučaidze, 2020, p. 36). Pasak Barnabe (2012), Formulį taikymas vertinamas kaip potencialus būdas užtikrinti didesnę viešojo finansavimo skaidrumą, leidžiantis objektyviai paskirstyti lėšas tarp aukštųjų mokyklų ir sumažinti politinio spaudimo riziką. Šis finansavimo metodas gali būti efektyviai derinamas su kitomis finansavimo priemonėmis, tokiomis kaip programų finansavimas ar projektinis finansavimas, siekiant užtikrinti ilgalaikį finansinį tvarumą suaugusiųjų švietimo srityje. Formulinio finansavimo metodas labiausiai paplitęs Italijoje, Kroatijoje, Slovakijoje, Belgijoje, Danijoje, Švedijoje.

Filantropinis finansavimas. Nepriklausoma filantropinė agentūra skiria dotaciją teikėjui. Tai gali būti projektinis finansavimas arba ilgalaikis / struktūrinis finansavimas (bendradarbiavimas). Filantropinis finansavimas yra metodas, kai paramą švietimo, socialiniams ar kultūros projektams skiria privatūs

asmenys, šeimos ar įmonių fondai, norėdami prisidėti prie visuomenės gerovės. Šis metodas ypatingai naudingas suaugusiųjų neformalaus švietimo srityje, nes filantropija gali lanksčiai ir efektyviai prisidėti prie programų, kurių nefinansuoja valstybė ar ES fondai. Dažniausiai yra remiamos inovatyvios švietimo temos. Tokiu finansavimo metodu suaugusiųjų neformaliajame švietime turi visos Europos Sąjungos valstybės.

Besimokančiojo mokestis: tai pinigų suma, kurią pasirenka pats asmuo pasirinkęs ir nusprendęs salyvuoti suaugusiųjų švietime. Dažniausiai tokiu būdu, kai valstybės ar kitų šaltinių finansavimas yra ribotas arba kai mokymosi programos negauna viešosios paramos. Tokią galimybę turi visos Europos Sąjungos šalių gyventojai.

Mokesčių lengvatos. Apmokestinimo taisyklė, pagal kurią gali būti skiriama finansinė nauda mokesčių mokėtojams, kurie dalyvauja švietime. Mokesčių lengvatos yra ganėtinai populiarius neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodas, dažnai naudojamas Europos Sąjungos valstybėse. Šis metodas leidžia sumažinti mokesčių mokėjimo našta asmenims, kurie investuoja į savo mokymąsi arba profesinį tobulėjimą. Toks finansavimo modelis itin skatina daugiau suaugusiųjų įsitraukti į mokymąsi. Jų išlaidos gali būti kompensuojamos per mokesčių lengvatas arba grąžinamus mokesčius. Tokį modelį dažniausiai taiko: Lietuva, Vokietija, Bulgarija, Nyderlandai, Austrija, Malta, Slovėnija, Portugalija.

Tiesioginės dotacijos. Subsidija, skirta paremti asmens ar įmonės investicijas į mokymąsi. Tokias dotacijas gali skirti: vyriausybės įstaigos, švietimo organizacijos, privatus fondai. Šios dotacijos gali padėti stiprinti neformalų suaugusiųjų švietimą įvairiose aktualiose srityse, pavyzdžiui: skaitmeninį raštingumą, įtraukų mokymąsi ir ekologinio sąmoningumo ugdymą. Tokiomis dotacijomis naudojasi visos Europos Sąjungos valstybės.

Kuponai / individualios mokymosi sąskaitos. Subsidija, kuri suteikia galimybę suinteresuotiems asmenims ar įmonėms naudotis mokymosi paslaugomis. Tai virtualios piniginės, kurias valdžios institucijos sukuria kiekvienam darbingo amžiaus asmeniui. Įskaitant asmenis, kurie dirbą pagal numatytą darbo sutartį, savarankiškai dirbančius, dirbančius netipinėmis darbo formomis, bedarbius ir nedirbančius asmenis (Europos komisija, 2021). ES institucijos, tokios kaip Cedefop, remia šių sąskaitų taikymą ir nuolat stebi jų poveikį, kad programa išliktų efektyvi ir prieinama kuo didesniai asmenų ratui (Cedefop, EAEA, 2021). Toks NSŠ finansavimo metodas taikomas Lietuvoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Austrijoje, Ispanija, Portugalijoje, Belgijoje, Nyderlanduose, Danijoje.

Paskolos. Sistema, leidžianti žmonėms skolintis už savo ateities pajamas norimoms mokymo išlaidoms padengti. Tokios paskolos gali būti siūlomos privačių finansuotojų ir valstybinių įstaigų. Dažniausiai tokios paskolos teikiamos be palūkanų. Tokia Sistema naudojasi: Danija, Italija, Vokietija.

Mokymosi atostogos. Tai priemonė, kuria siekiama galimybės mokytis, suteikiant darbuotojams apmokamas arba neapmokamas mokymosi atostogas mokymosi tikslais. Tokias atostogas gali gauti besimokantieji. Be mokamų mokymosi atostogų - neįmanomas variantas mažai apmokamiems darbuotojams (Suaugusiųjų mokymosi galimybių didinimas per tarptautines mokamų mokymosi atostogų programas visiems darbuotojams, 2023), Lietuvoje, Maltoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Slovakijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Belgijoje, Danijoje, Liuksemburge, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje.

Atsipirkimo sąlygos. Mokymo išlaidų grąžinimas finansuojančioms įstaigoms, darbdaviui, jei darbuotojas nusprendžia savo noru nutraukti darbo santykius. Tokai praktika taikoma, tokiose valstybėse kaip: Lietuva Suomija, Malta, Graikija, Rumunija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Slovėnija, Portugalija, Airija, Danija, Švedija.

Išvardyti finansavimo metodai skirstomi du tipus: pasiūlos ir paklausos (FinALE,2018). Prie pasiūlos finansavimo metodo priskiriami programos ir projektų finansavimai, formule grįsto finansavimo, taip pat - subsidijų (dotacijų) skyrimas bei filantropinis finansavimas ar besimokančiojo mokestis. Paklausos suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo metodui tuo tarpu priskiriamos įvairios mokestinės lengvatos, tiesioginės dotacijos, individualios mokinio sąskaitos, paskolos ar mokymosi atostogos (FinALE, 2018). Iš 11 aukščiau pateiktų metodų lentelėje apačioje pateiktas jų suskirstymas.

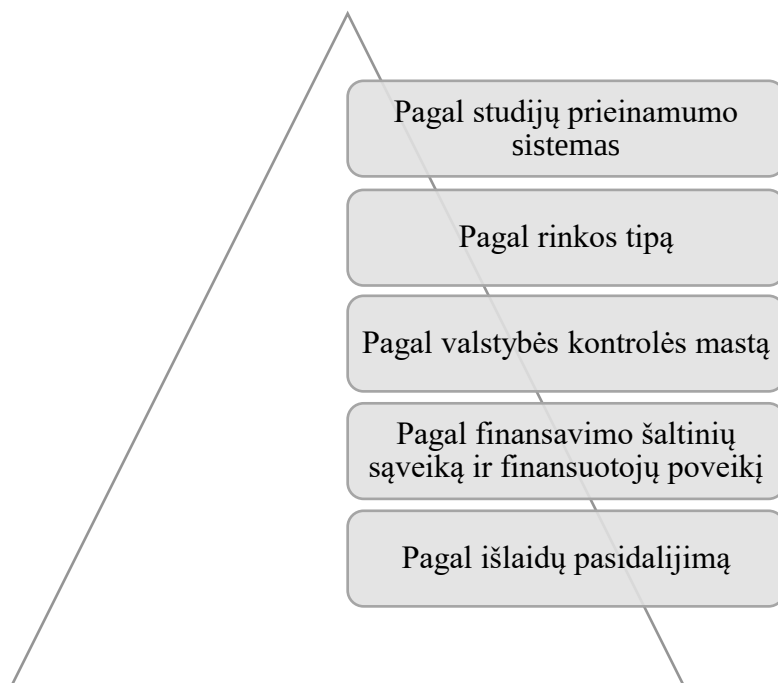
1 lentelė. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo finansavimo metodų suskirstymas

Pasiūlos metodas	Paklausos metodas
Programos finansavimas	Mokeščių lengvatos
Projektų finansavimas	Tiesioginės dotacijos
Formule grįstas finansavimas	Individualios mokinių sąskaitos (kuponai)
Formulinis finansavimas	Paskolos
Filantropinis finansavimas	Mokymosi atostogos
Besimokančio mokestis	Atsipirkimo sąlygos

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal FinALE (2018)

1. 3. Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modeliai

"Visų taikomų AMS finansavimo formų ir metodų visuma de facto sudaro valstybėje taikomą aukštojo mokslo studijų finansavimo modelį." (Kučaidze, 2020, p. 50-51). Tai yra labai aktualu ir NSS kontekste. Toliau pateiktame pav. matyti, kad NSS finansavimo modeliai gali būti įvairiai klasifikuojami.

4 pav. Finansavimo modelių klasifikacija

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Kučaidze (2020), p.51)

Svarbiausi ir aktualiausi šio magistro baigiamojo darbo uždaviniams išreikšti yra suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modeliai, kurie klasifikuojami pagal suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltinių bendrumą ir atsakingų už finansavimą daromą įtaką NSS sistemai. Ypatingai reikšminga paminėti, kad visus finansavimo modelius reikėtų laikyti tam tikrais tiksliais modeliais, kurie tikrovėje sutinkami. Vyrauja tam tikri mišrūs modeliai, kurios yra susiformavusios atsižvelgiant tam tikros šalies specifinius duomenis ir sąlygas.

Meyer H. D. ir kt (2013) pateikia tris švietimo prieinamumo modelius, kurie šiuo metu susiduria su įvairiais iššūkiais. Pirmasis- tradicinis oligarchinis modelis, kai studijos buvo prieinamos tik tiems, kurie galėjo jas asmeniškai finansuoti. Antrasis – socialdemokratinis modelis, kuriame studentus remia valstybė,

naudodama mokesčių paskirstymo sistemas. Trečiasis - neoliberalus modelis, kuriame finansavimas priklauso nuo privačios rinkos, akcentuojant studijų paskolas ir kartais papildant nuopelnais grįstais finansavimo mechanizmais.

Švietimo įstaigų finansavimas įvairiose valstybėse priklauso nuo specifinių finansavimo modelių, taikomų atitinkamose valstybėse. Remiantis rinkos tipais ir švietimo ekonomikos teorijomis, galima išskirti šiuos švietimo įstaigų finansavimo modelius. (Hofmann, 2000; Hofmann, Konsalt, 2000, Gluscenko, 2000):

Finansavimo modelis, orientuotas į laisvą rinką, švietimo įstaigų finansavimą grindžia laisvos rinkos principais. Pasak Hofmano (2000), Hofmano ir Konsalto (2000) bei Gluscenko (2000), neoliberalaus švietimo įstaigų finansavimo modelio ypatumas pasireiškia per valstybinių ir privačių švietimo įstaigų finansavimą, naudojant laisvai rinkai būdingus finansavimo metodus. Tuo tarpu finansavimo modelis, orientuotas į viešąją rinką, remiasi darbdavių, privataus verslo, dotacijų ir švietimo paslaugų gavėjų indėliu.

Antirinkos socialinis finansavimo modelis remiasi principu, kad valstybė ir įmonės, vadovaudamosi valstybės nustatytais taisyklėmis, yra atsakingos už mokslo ir švietimo įstaigų finansavimą. Tik ypatingomis situacijomis švietimo dalyviai turi susimokėti už gautas švietimo paslaugas. Šio modelio šalininkai laikosi nuomonės, kad, siekiant valstybės gerovės, valstybė turi priimti visišką atsakomybę už švietimo finansavimą (Hofmann, 2000).

Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modeliai gali būti skirstomi *remiantis valstybės kontrole*. Ipolitova (2011) pateikia šiuos valstybės kontrole (arba kitaip – finansine autonomija) grindžiamus finansavimo modelius:

Prancūziškas finansavimo modelis. Šis modelis remiasi griežtu valstybės institucijų reguliavimu. Naudojant šį finansavimo modelį, dėmesys skiriamas tiek socialinei, tiek makroekonominei naudai (vertei).

Vokiškasis finansavimo modelis. Šis modelis paremtas fiskalinės decentralizacijos principais, nepaisant išlaikomos centralizuotos valstybės kontrolės. Įdomu, kad vokiškasis finansavimo modelis jungia prancūziško ir amerikietiško modelių ypatybes. Finansavimas yra mišrus –švietimas remiamas tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus lėšomis, taikant viešojo ir privataus sektorių partnerystės principą.

Amerikietiškas finansavimo modelis. Pagrindinė šio modelio savybė – švietimo institucijų teisinė ir finansinė nepriklausomybė. Skirtingai nei prancūziškas finansavimo modelis, kuris pabrėžia visuomeninę vertę, amerikietiškas modelis orientuojasi į studijų naudą individualiam paslaugos gavėjui. Dėl šios priežasties, taikant amerikietišką modelį, akcentuojama paslaugų paklausa, o studijų kaštai didžiaja dalimi perkeliama tiesioginiams neformalaus suaugusiųjų švietimo paslaugos gavėjams.

Pūraitė A. (2011) ir Kraujotaitytė L. (2002), savo analizėse remiasi finansavimo modelių klasifikacija pagal finansavimo *šaltinių sąveiką ir finansuotojų poveikį*. Ši NSŠ finansavimo modelių skirstymą nagrinėja Williams (1987), remdamasis Clarko B.R. (1983) koordinavimo modeliu. Pagal šią klasifikaciją modeliai skirstomi į biurokratinį, kolegialų ir rinkos.

Biurokratinis NSŠ finansavimo modelis. Pagrindinis modelio principas – visiškas švietimo įstaigų finansavimas valstybės lėšomis (Pūraitė, 2011). Taikant šį modelį, valstybės vaidmuo tampa reikšmingesnis.

Kolegialus finansavimo modelis. Šiame finansavimo modelyje švietimo lėšos formuojamos iš valstybinio finansavimo ir privačių šaltinių. Modelis remiasi finansine autonomija ir pasitikėjimu grindžiamais santykiais.

Rinkos finansavimo modelis. Šis finansavimo modelis išsiskiria įvairiais alternatyviais finansavimo šaltiniais, apimančiais tiek viešąsias, tiek privačias lėšas. Įgyvendinant tokį modelį, pagrindinį vaidmenį atlieka ne valstybė, o neformalaus suaugusiųjų švietimo paslaugų naudos gavėjai – visuomenė, verslo sektorius ir individualūs asmenys. Šis modelis skatina ieškoti įvairių finansavimo šaltinių, kurie užtikrintų kokybiškas studijas, atitinkančias rinkos poreikius (Pūraitė, 2011).

NSŠ finansavimo *modelių klasifikacija pagal išlaidų pasidalijimą* modelis grindžiamas išlaidų pasidalijimo principu. Taip pat pabrėžiamas neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo balansas tarp privataus ir viešojo sektorių lėšų. Šis požiūris rodo, kaip išlaidų pasidalijimas tarp viešojo sektoriaus ir paslaugų gavėjų gali padėti pasiekti abiem pusėms naudingų rezultatų (OECD, 2024)

Mišraus sektoriaus modelis viešojo ir privačiojo sektorių dalyvavimas finansuojant neformalų suaugusiųjų švietimą. (Duke 2021 ; Popovic 2021 ; Williams ir kt. 2010).

Remiantis Europos viešosios politikos analitikų tyrimo „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė (n.d.) ataskaita, siūloma išskirti dar du modelius: *pasiūlos ir paklausos*. Pagal kelis kvalifikacijos tipus tinkantys yra ir paklausos ir pasiūlos modeliai:

Pasiūlos finansavimo modelis. Taikant valstybė finansuoja švietimo paslaugų teikėjus, o ne jų vartotojus, kurie renkasi iš daugmaž vienodų to paties lygmens įstaigų ir standartizuoto paslaugų paketo. Iki šiol daugelyje modernių švietimo sistemų galima atpažinti nemažai pasiūlos finansavimo modelio bruožų ir jis neabejotinai dominuoja švietimo lygmenyse, kurie užtikrina privalomo švietimo nuostatų įgyvendinimą.

Paklausos finansavimo modelis tai modelis, kuomet valstybė skiria finansavimą vartotojui, suteikdama jam sprendimo galią, kokias paslaugas įsigyti, o ne pati jas perka.

Apibendrinant NSŠ finansavimo modelių klasifikacijas, galima teigti, kad visose klasifikacijose yra tam tikrų bendrų bruožų, kurie jas konceptualiai jungia. Svarbiausi šie bruožai: NSŠ finansavimo šaltiniai (viešieji, privatūs arba mišrūs), švietimo prieinamumas, neformalaus suaugusiųjų švietimo finansinė autonomija ir modeliui būdingi finansavimo metodai. Tyrimai rodo, kad NSŠ finansavimo modeliai gali būti klasifikuojami pagal įvairius kriterijus: švietimo prieinamumo sistemas, rinkos tipus, valstybės kontrolės lygį, išlaidų pasidalijimo principus, finansavimo šaltinių sąveiką bei finansuotojų įtaką. Valstybė, priimdama sprendimą dėl konkretaus modelio pasirinkimo ar jų derinimo nacionalinio modelio kūrimui, turėtų atsižvelgti į keliamus reikalavimus. Vienas iš svarbiausių tikslų – užtikrinti neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumą, sprendžiant įvairius susijusius uždavinius.

1.4 Neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo samprata ir finansavimo modelių įtaka neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumui

Visoms pasaulio šalims išgyvenant įvairius pokyčius įpročiai, įgūdžiai ir žinios tampa konkurencingumo veiksniais rinkose, kuriose vyksta greitai ekonominiai ir technologiniai pokyčiai. Ekonominės aplinkos pokyčiai pakeitė dirbančių žmonių ir darbuotojų kvalifikacijos poreikius. Pavyzdžiui, kompiuterinio raštingumo ar užsienio kalbų mokėjimo įgūdžiai dabar yra būtini norint gauti geresnį darbą arba išlaikyti jau turimą poziciją. Šiame kontekste ypač svarbu, kad darbo jėgos kokybė, t. y. išsilavinimas ir kvalifikacija, atitiktų dabartinius ir būsimus poreikius. Profesinės kvalifikacijos tobulinimas tapo vienu iš pagrindinių įrankių, padedančių išlaikyti darbo vietą ir siekti profesinės karjeros. Greiti pokyčiai ir pažanga paskatino plačiau suvokti darbinių kompetencijų svarbą. Vis dėlto tokie pokyčiai nesukelia priešpriešos tarp valstybės, darbdavių ir individų, nes aiškiai suprantama, kad žmogus, neturintis tinkamos kvalifikacijos, nebus konkurencingas darbo rinkoje. Darbdavys, neturintis tinkamos kvalifikacijos dirbančių žmonių, negalės išlikti konkurencingas darbdavys darbinėje rinkoje, o šalis, kuri neturi konkurencingų įmonių, negalės išsilaikyti pasauliniame mąste. Taigi, darbuotojams ir darbdaviams tapo labai aktualu nuolat pagerinti ar įgyti naujų žinių ar kompetencijų. Neformalusis suaugusiųjų švietimas ir tęstinis mokymasis yra viena iš priemonių prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos.

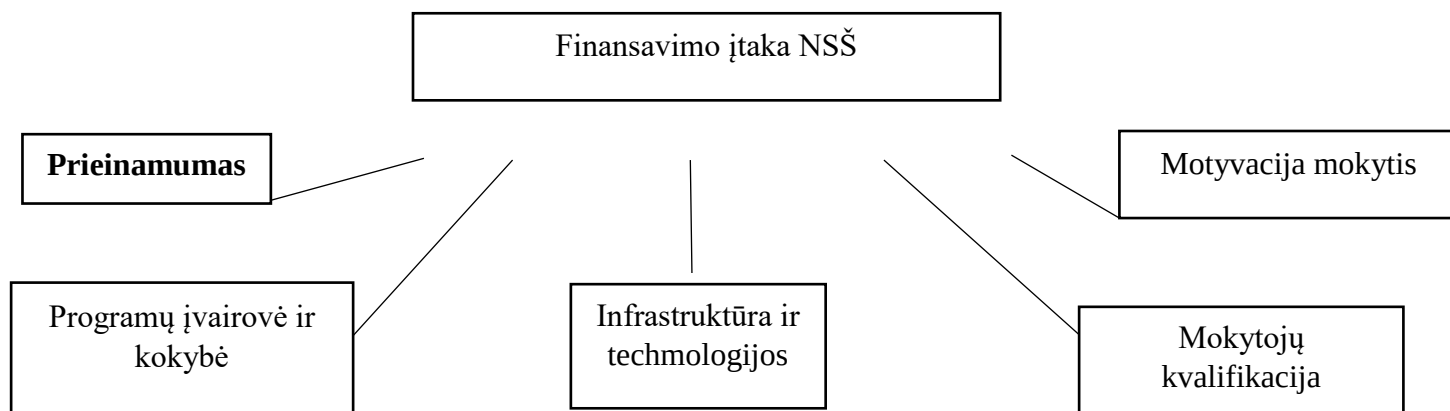
Neformaliojo suaugusiųjų švietimo prieinamumo aktualumą pabrėžia tiek Lietuvos nacionaliniai ir regioniniai dokumentai, tiek ir tarptautiniai. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme numatytuose švietimo sistemos principuose, galima išskirti principą, kuris pabrėžia neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi prieinamumo svarbą „tęstinumas – švietimo sistema yra lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir

institucijų sąveika; ji sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą” (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Vilniaus miesto savivaldybės tarybos aprašė dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimo tvarkos minima, kad vienas iš suaugusiųjų neformaliojo švietimo uždavinių yra „*prieinamumas ir lankstumas: sudaromos visos sąlygos suaugusiųjų kompetencijoms ugdyti per pasirinktą veiklą bei mokymo būdus, pagal amžių, turimą išsilavinimą ir patirtį, nepaisant socialinės padėties*”(Neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimo tvarkos aprašas, 2013)

Remiantis Europos socialinio fondo (ESF) duomenimis „Lietuvoje daug iššūkių kelianti sritis yra beveik nedidėjantis mokymosi visą gyvenimą (toliau–MVG) rodiklis (2020 m. sudarė 5,9 %, o ES vidurkis – 10,9 %), kurį įtakoja nepakankamas suaugusiųjų įsitraukimas į MVG veiklas. Lietuva yra viena iš ES valstybių su didžiausiais įgūdžių darbo rinkoje neatitikimais, kas atskleidžia profesinio orientavimo sistemos trūkumus, nepakankamą mokymo paslaugų pritaikymą ateities poreikiams. Demografinė kaita lemia mažėjančius žmogiškuosius išteklius ir tokiu būdu didina poreikį keisti ar lavinti darbingo amžiaus žmonių suaugusiųjų kompetencijas. Atsižvelgiant į dirbančiųjų skaičių, augantį poreikį prisitaikyti prie rinkos pokyčių labai svarbu Lietuvoje turėti veikiančią, tikslingai orientuotą į dirbančius suaugusiuosius karjeros orientavimo sistemą, kuri padėtų subalansuoti darbo rinkos pasiūlą ir paklausą. Siekiant pritaikyti paslaugas prie klientų poreikių ir tikintis pritraukti kuo daugiau interesantų, projekto metu bus orientuojamasi į nuotoliniu būdu teikiamas paslaugas“.

Suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimas tiesiogiai veikia suinteresuotų žmonių mokymosi galimybes ir kokybę. Remiantis penktąja UNESCO “Pasaulinio mokymosi ir švietimo ataskaita” (2024) galima išskirti keletą pagrindinių aspektų, kaip formalaus ir neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimas įtakoja mokymosi procesą:

1. Prieinamumas;
2. Programų įvairovė ir kokybė;
3. Infrastruktūra ir technologijos;
4. Mokytojų kvalifikacija;
5. Motyvacija mokytis.

5pav. Finansavimo įtaka NSŠ

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, pagal UNESCO „Pasaulinio mokymosi ir švietimo ataskaita” (2024)

Prieinamumas. Ataskaitoje teigiama, kad pakankamas finansavimas yra itin svarbus siekiant didinti suaugusiųjų švietimo programų prieinamumą ir kokybę. Pabrėžiama, kad finansavimo trūkumas dažnai riboja švietimo programų prieinamumą, ypač pažeidžiamoms grupėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems, migrantams ir kaimo vietovėse gyvenantiems. Taip pat minima, kad vyriausybės turi užtikrinti pakankamus finansinius išteklius, kad galėtų pasiūlyti įvairias, įtraukias ir šių grupių poreikius atitinkančias mokymosi galimybes. Nesant tinkamos finansinės paramos, daugelis suaugusiųjų, kuriems toks švietimas būtų naudingiausias, lieka nuošalyje.

Programų įvairovė ir kokybė. Ataskaitoje, teigiama, kad kad geresnė finansinė parama gali padėti įgyvendinti įvairesnes programas, atitinkančias skirtingus besimokančiųjų poreikius - asmeninio tobulėjimo, profesinių įgūdžių ar pilietiškumo ugdymo.

Infrastruktūra ir technologijos: Šioje ataskaitoje pabrėžiama, kaip padidintas finansavimas padeda modernizuoti mokymosi aplinką, užtikrinant nuotoliniam mokymuisi ir praktiniam mokymui reikalingų technologijų prieinamumą. Joje minimas itin svarbus lėšų poreikis infrastruktūrai gerinti ir prieigai prie naujausių technologijų, ypač nepalankioje padėtyje esančiuose regionuose.

Mokytojų kvalifikacija: ataskaitoje pabrėžiama finansinės paramos svarba tobulinant suaugusiųjų švietimo mokytojų kvalifikaciją. Tinkamas finansavimas leidžia įdarbinti ir mokyti aukštos kvalifikacijos dėstytojus, o tai tiesiogiai prisideda prie suaugusiųjų mokymosi programų veiksmingumo ir kokybės. Tai ypač pabrėžiama tais atvejais, kai valstybės investuoja į nuolatinį pedagogų kvalifikacijos kėlimą,

siekdamos užtikrinti, kad jie turėtų naujausių pedagoginių metodų ir įgūdžių, reikalingų įvairiems besimokančių suaugusiųjų poreikiams tenkinti

Motyvacija mokytis: ataskaitoje pabrėžiama, kad finansinės paskatos, tokios kaip stipendijos ar parama, gali žymiai padidinti suaugusiųjų dalyvavimą ilgalaikiame mokyme. Ypač tai svarbu pažeidžiamoms grupėms, įskaitant mažesnių pajamų asmenis, migrantus, ir vyresnius žmones, kuriems mokymosi galimybės dažnai yra ribotos dėl finansinių kliūčių. Finansiniai paskatinimai gali sumažinti šias kliūtis, skatindamos aktyvesnį įsitraukimą ir pagerindamos ilgalaikio mokymosi įpročius

Ilgalaikės perspektyvos. Ataskaitoje aptariama, kad gerai finansuojamos švietimo programos gali padėti suaugusiesiems įgyti naujų įgūdžių, reikalingų darbo rinkai. Tai ne tik gerina jų užimtumo galimybes, bet ir didina pajamas bei gyvenimo kokybę.

Pakankamas finansavimas yra pagrindinis veiksnys, užtikrinantis neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSŠ) prieinamumą, kokybę ir įvairovę. UNESCO ataskaitoje (2024) pabrėžiama, kad finansinė parama leidžia gerinti švietimo infrastruktūrą, diegti naujas technologijas bei kurti įvairias mokymo programas, pritaikytas skirtingų grupių poreikiams. Tinkamas finansavimas taip pat svarbus mokytojų kvalifikacijos tobulinimui, o finansiniai paskatinimai, tokie kaip stipendijos, skatina aktyvesnį suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi procese. Pažeidžiamų grupių atžvilgiu finansavimas mažina socialines ir ekonomines kliūtis, užtikrindamas jų įtrauktį į mokymosi procesą. Ilgalaikėje perspektyvoje gerai finansuojamos švietimo programos padeda asmenims įgyti darbo rinkai reikalingus įgūdžius, gerina gyvenimo kokybę ir prisideda prie ekonominio augimo.

Apibendrinimas. NSŠ yra itin svarbi šiuolaikinės švietimo sistemos dalis, siekianti tenkinti asmenų pažinimo, kvalifikacijos tobulinimo, persikvalifikavimo ir socialinės integracijos poreikius. Šis švietimas orientuojasi į kūrybiškumo ugdymą, bendruomenės kūrimą, profesinių kompetencijų gerinimą, kartu prisidedant prie visuomenės darnios raidos. Lietuvoje NSŠ teisinė bazė sudaro galimybes pripažinti neformaliojo mokymosi būdu įgytas kompetencijas bei skatina mokymąsi visą gyvenimą, atliepiant sparčiai kintančios darbo rinkos ir visuomenės poreikius. Finansavimas šiai sričiai yra įvairiapusis, apimantis valstybės ir savivaldybių biudžetus, darbdavių skiriamas lėšas, Europos Sąjungos fondų finansavimą bei individualias besimokančiųjų investicijas. Viešosios politikos dėka NSŠ finansavimas yra integruotas į nacionalines ir tarptautines programas, tokias kaip „Erasmus+“, „Nordplus“ ar ekonomikos gaivinimo priemonės. Lietuvoje yra sukurta ir sėkmingai veikia inovatyvi skaitmeninė platforma: www.kursuok.lt, kuri suteikia galimybę suaugusiems gauti finansavimą mokymosi programoms, tokiu būdu didinant švietimo prieinamumą. NSŠ yra lanksti mokymosi forma, leidžianti žmonėms rinktis iš įvairių formatų ir temų. Ji tampa neatsiejama nuo asmeninio ir profesinio augimo, ypač vyresnio amžiaus

gyventojams, ilgiau dalyvaujantiems darbo rinkoje. Taip pat pabrėžiama būtinybė tobulinti švietimo sistemas, kurios stiprintų švietimo kokybę ir skaidrumą, skatintų mokymosi kultūrą bei prisidėtų prie socialinės sanglaudos ir ekonominės plėtros. Skyriuje aptariamos NSŠ finansavimo modelių rušys demonstruoja kaip jis gali būti finansuojamas. Šiuolaikinėje visuomenėje NSŠ įtvirtinamas kaip strateginė priemonė, padedanti įveikti švietimo, užimtumo ir socialinės nelygybės iššūkius.

2. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO MODELIŲ ĮTAKOS PRIEINAMUMUI VERTINIMO METODIKA

Šioje magistrinio darbo dalyje pateikiama NSŠ finansavimo modelių įtakos neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumui metodika. Bus išskiriami ir aptariami finansavimo ir prieinamumo rodikliai, duomenų šaltiniai. Išskirtos ES valstybių grupės, pagal nuo BVP išskirtų lėšų švietimui, išskirto procentą, mums aktualiame, NSŠ, kuriomis remiantis toliau bus atliekama NSŠ lyginamoji analizė. Aptariami NSŠ finansavimo šaltiniai naudojami Lietuvoje, Lenkijoje ir Švedijoje. Aprašomi vienuolika NSŠ finansavimo metodų, kurie yra taikomi atitinkamose ES valstybėse.

2.1 NSŠ finansavimo, NSŠ prieinamumo NSŠ finansavimo modelių įtakos NSŠ prieinamumui vertinimo metodikos

Švietimas – vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių tiek visuomenės išsivystymo lygį, tiek paties žmogaus sėkmę šiuolaikinėje visuomenėje (Trakšėlys, Martišauskienė 2016). Neabejotinai yra labai svarbu spręsti ateities klausimus atsižvelgiant į suaugusiųjų mokymosi poreikius. Turint formaliojo ir neformaliojo švietimo mokymosi galimybių, galima įgyti reikalingas žinias, kompetencijas ar įgūdžius. Švietimo prieinamumas ne visur yra savaime suprantamas dalykas. Švietimo prieinamumas yra socialinio teisingumo šalyje rodiklis. Socialinis teisingumas švietime reiškia mintį, kad visi asmenys, nepaisant jų socialinės ir ekonominės padėties, turėtų turėti vienodas galimybes gauti aukštos kokybės švietimo galimybes. Prieigos kliūtys yra dideli atstumai iki mokyklų, transporto trūkumas, lyčių diskriminacija ir kultūriniai nusistatymai, teikiantys pirmenybę tam tikroms grupėms, o ne kitoms (Ilie ir kt., 2021). Galima apžvelgti ką apie tai kalbėjo autoriai ir kas buvo rašyta dokumentuose. Jau nuo senų laikų teisiniuose dokumentuose minima, koks yra svarbus švietimo prieinamumas. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (1948) pažymima, kad „Kiekvienas turi teisę į mokslą. Mokslas, bent jau pradinio ir pagrindinio išsilavinimo lygmenų, yra nemokamas. Pradinis mokslas yra privalomas. Techninis ir profesinis mokymas yra visuotinai prieinamas, o aukštasis mokslas vienodai prieinamas visiems pagal kiekvieno sugebėjimus“. Bėgant metams tai išliko ypatingai svarbu „Švietimo finansavimas ir išteklių naudojimas reformuojamas taip, kad padėtų švietimo sistemai geriau prisitaikyti prie laisvos rinkos ir užtikrintų geresnį švietimo prieinamumą bei kokybę“ (Valstybinės švietimo 2003–2012 m. strategijos nuostatos, 2003, p. 5). UNESCO įgyvendinamos programos Lietuvoje „Švietimas visiems“ (2014) vienas iš svarbiausių uždavinių yra „mokymosi prieinamumas vyresniojo amžiaus žmonėms“. Švietimo paslaugų prieinamumas ir jų kokybė yra vienas iš prioritetų, akcentuojamas LR Švietimo įstatyme prieinamumo svarba yra minima, kaip pirmas ir tikėtina svarbiausias švietimo sistemos principas „lygios galimybės – švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmens

teisių įgyvendinimą, kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują” (1991), Valstybinėje švietimo strategijoje (2013–2022) teigiama, kad „Būtina plėtoti švietimo sistemos alternatyvas, kurios būtų prieinamos, patrauklios ir vertingos dabar menkai į mokymąsi įtrauktoms visuomenės grupėms – ikimokyklinio amžiaus vaikams, socialinės rizikos grupės jaunimui, suaugusiesiems, taip pat kaimo gyventojams. Turime sukurti įvairesnes paskatas ir sąlygas mokytis bet kurio amžiaus asmeniui, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos, net ir atokesnėse kaimo vietovėse“

„Finansinė parama yra vienas iš galimų ir plačiausiai taikomų metodų, siekiant švietimo prieinamumo didinimo. Švietimui skiriamas finansavimas yra tiesiogiai susijęs su išsilavinimo kokybe ir akademiniiais pasiekimais” (Europos Komisija, 2020). Finansavimas leidžia priartėti prie išsikeltų NSŠ siekių, tačiau jis yra valstybių vadovų rankose. Už išskirtas lėšas NSŠ jie tikisi atitinkamų rezultatų, kurie būtų pravartūs visai visuomenei. Todėl būtina bendradarbiavimo sistema tarp NSŠ teikiančių institucijų ir valdžios. Valstybei keliant tikslą didinti neformaliojo suaugusiųjų švietimo prieinamumą, turėtų būti atsižvelgiama į finansavimo metodus, kurie savo prigimtimi labiau orientuoti į švietimo prieinamumo gerinimo siekį. Atsižvelgiant į atliktą NSŠ finansavimo metodų mokslinių tyrimų analizę, daroma išvada, kad NSŠ kokybės didinimui didžiausią įtaką turi šie NSŠ finansavimo metodai: projektų finansavimas, programų finansavimas, filantropinis finansavimas, tiesioginės dotacijos, individualios mokymosi sąskaitos, mokymosi atostogos. Šie suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo metodai yra išskirti tuo, jog jie savo prigimtimi yra orientuoti į NSŠ prieinamumą. Šiame darbe vertinant finansavimo ir prieinamumo sinergiją, svarbu nusistatyti finansavimo ir prieinamumo rodiklius, kurie bus naudojami analizei. Peržiūrėjus Lietuvos statistikos departamento duomenis matoma, kad vertinimui yra išskirti tokie rodikliai. Jų tikslus sąrašas yra pateiktas lentelėje žemiau.

Norint išskirti pagrindinius vertinimo komponentus šio darbo tiriamajai daliai buvo atsižvelgiama į atliktą suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelių ir klasifikacijos formų analizę, bei NSŠ finansavimo įtakos NSŠ prieinamumui vertinimo analizę.

Atlikus analizę buvo pasirinkta NSŠ finansavimo modelių klasifikacijos rūšis: **pagal išlaidų pasidalijimą**, pasirinktas modelis yra **mišraus sektoriaus modelis**. Tiksliam vertinimui buvo pasirenkami klasifikacijos modeliai (konkrečiai atrinktos valstybių grupės), kur: 1 grupė- valstybės, kurių šalies biudžete skirtose lėšose švietimui nuo BVP nėra skiriama lėšų „niekur kitur nepriskirtam švietimui“, 2 grupė- kur skiria mažai „niekur kitur nepriskirtam švietimui“, 3 grupė- valstybės, kurios skiria daugiausia procentų „niekur kitur nepriskirtam švietimui“. Buvo naudojami Eurostat (2024) duomenys. Su sąlyga, kad nėra pakankamai duomenų kiek lėšų ES valstybės skiria konkrečiai neformaliajam suaugusiųjų švietimui,

o tik įvardinama biudžeto dalis sektoriui: niekur kitur nepriskirtas švietimas (anlg. k. N.E.C), kuris reiškia neformalųjį švietimą, savišvietą ir mokymąsį visa gyvenim, kuriam priskiriamas NSŠ. Kitame skyriuje atliktoje analizėje bus vertinami šie duomenys, kurie yra prieinami Eurostate (2024).

ES NSŠ finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui reikalingų ir aktualių rodiklių duomenys buvo naudojami remiantis EURIDYCE, UNESCO, CEDEFOP, Eurostat, Nacionalinių statistikos departamentų duombazėse pateikiama tiksli statistinė medžiaga ir informacija. Remtasi šiais duomenų ir informacijos šaltiniais:

1. Europos Sąjungos ir Lietuvos teisiniai dokumentai, teisės aktai.
2. Įvairios mokslinės publikacijos, kitų autorių šios temos tiriamieji darbai, ataskaitos ir publikacijos susijusios su suaugusiųjų neformaliojo švietimu ir jo finansavimo galimybėmis, iššūkiais ir aktualijomis.
3. Suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazėje (CEDEFOP) pateikiama aktuali ir oficialia informacija apie įvairių ES šalių suaugusiųjų švietimo finansavimo būdus, EU šalių praktikas ir ataskaitomis (*prieiga per internetą: <https://www.cedefop.europa.eu/es/tools/financing-adult-learning-db/instruments-map>*)
4. Oficialaus Lietuvos statistikos portalo duomenimis, kurie atspindi suaugusiųjų švietimo, suaugusiųjų formalaus ir neformalaus švietimo situaciją. Taip pat buvo naudojamos informacinės Europos švietimo sistemų ir politikos internetine svetaine (EURIDYCE), kurioje yra pateikiamos ir aprašomos įvairių Europos Sąjungos šalių švietimo sistemos (*prieiga per internetą: <https://education.ec.europa.eu>*).
5. UNESCO internetiniame puslapyje pateikta informacija apie suaugusiųjų švietimą (*prieiga per internetą: <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx>*).

Apžvelgus, išanalizavus ir sistemingai pateikus įvairią mokslinę literatūrą, bei išanalizavus įvairių autorių įžvalgas, ataskaitas, bei duombazių statistikas ir kitą oficialią medžiagą buvo atliekamas duomenų analizės tyrimas. Taip pat buvo atliekamas kiekybinis tyrimas- apklausa.

Tyrimo tipas ir metodai. Buvo atliekama lyginamoji ir sisteminė analizės – ES šalių NSŠ finansavimo modeliai nagrinėjami remiantis išlaidų pasidalijimo (finansavimo intensyvumo) klasifikacija. Valstybės lyginamos pagal Eurostat ir CEDEFOP pateikiamą informaciją, kuri padėjo palyginti kiekvienos šalies NSŠ finansavimo būdą.

Tyrimo imtis ir apribojimai. Darbe analizuojamos 27 Europos Sąjungos valstybės, kurios sugrupuotos į 3 šalių kategorijas. Tai buvo darant pagal tai, kiek kiekviena šalis skirai BVP procentais vienam gyventojui (2023 metais, dėl duomenų trūkumo) ir kiek kiekviena šalis skiria švietimui ir

skirtingiems jo sektoriams (2022 metais, dėl duomenų trūkumo). Paskirstymas: 1 kategorija- kuomet šalies biudžete skirtose lėšose švietimui nuo BVP nėra išskirta niekur kitur nepriskirtam švietimui (angl. k. N.E.C.), 2 kategorija - kuomet valstybėse yra skiriama vidutiniškai, 3 kategorija- kuomet yra skiriama daugiausiai iš visų nagrinėjamų ES valstybių. Dėl sunkiai prieinamų duomenų, buvo skiriamas dėmesys į skirtingų metų situaciją.

Atlikus teorinės dalies apžvalgą, ES teisinius dokumentus, NSŠ prieinamumo ir NSŠ finansavimo modelių įtakos prieinamumui metodikas, buvo pasirinkti pagrindiniai rodikliai, kurie bus svarbūs atliekant NSŠ finansavimo modelių įtaką prieinamumui Europos Sąjungos valstybėse lyginimoji analizė.

NSŠ finansavimo rodikliai. Neformalaus suaugusiųjų švietimo vertinimą galima atlikti remiantis kokį procentą nuo bendro vidaus produkto (toliau – BVP) valstybės skyrė švietimui ir kaip jis bėgant metams keitėsi. Taip pat svarbu atsižvelgti kokią biudžeto dalį šalis išskyrė. Bendrai analizuojant finansavimą, būtų svarbu naudoti ir kitus rodiklius. Tačiau peržvelgus Eurostato ir statistikos duomenis, nėra duomenų , kurie būtų tinkami šiai temai. Tyrimo ribotumas analizuojant Lietuvos NSŠ finansavimą – statistikos departamento duomenys(2024) pateikia NSŠ finansavimo duomenis kartu su neformaliuoju vaikų švietimu.

NSŠ prieinamumo rodikliai. Suaugusiųjų neformaliojo švietimo prieinamumo rodikliai gali būti labai įvairūs. Eurostat (2024) parengė išsamią ataskaitą kas labiau dalyvavo, kodėl nedalyvavo suaugusiųjų švietime per pastaruosius 12 mėnesių, remiantis tokiais rodikliais kaip:

- lytis;
- amžius;
- išilavinimo lygis;
- gyvenamoji vieta;
- urbanizacijos lygis;
- negalios lygis (veiklos apribojimas);
- darbo statusas;
- pilietybė.

Šie rodikliai yra svarbūs tyrimui. Galima atlikti koreliacijų analizę, kaip kad pavyzdžiui, kokios lyties ir kokio užimtumo žmonės, kur gyvenantys ir kuo užsiimantys, kokio amžiaus ir kokio darbo statuso žmonės labiau linkę dalyvauti suaugusiųjų neformaliąjame švietime. Lentelėje pateikiami finansavimo ir prieinamumo rodikliai, bei duomenų šaltiniai.

2 lentelė. Finansavimo ir prieinamumo rodikliai, bei duomenų šaltiniai

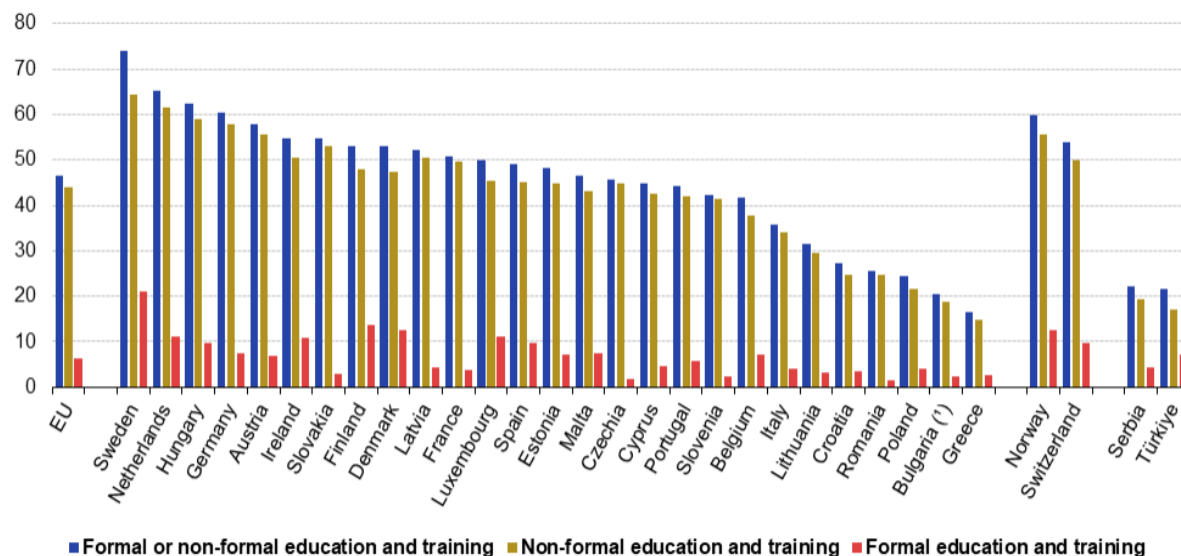
Kategorija (rodikliai)	Rodiklio pavadinimas	Duomenų šaltinis
Prieinamumo rodiklis	Dalyvavimas pagal lytį	Eurostat
Prieinamumo rodiklis	Amžius	Eurostat
Prieinamumo rodiklis	Išsilavinimo lygis	Eurostat
Prieinamumo rodiklis	Darbo statusas	Eurostat
Prieinamumo rodikliai	Dalyvavimo priežastis	Eurostat
Prieinamumo rodikliai	Nedalyvavimo priežastis	Eurostat
Finansavimo rodiklis	Procentas nuo BVP vienam gyventojui	Oficialus Statistikos departamentas
Prieinamumo rodikliai	Tie, kurie nori dalyvauti	Oficialus Statistikos departamentas
Finansavimo rodiklis	Suma nuo biudžeto	Oficialus Statistikos departamentas
Prieinamumo rodiklis	Valandos skirtos mokytis	Oficialus Statistikos departamentas
Finansavimo rodiklis	ES viešojo sektoriaus išlaidos švietimui	Eurostat

Šaltinis: Sudaryta darbo autoriaus pagal Oficialaus statistikos departamento (2024) ir Eurostat (2024) duomenimis.

Darbo apimtis neleidžia palyginti visų Europos Sąjungos valstybių. Dėl šios priežasties bus pasirenkamos dvi kontrolinės valstybės. Remiantis Eurostat inicijuotos „Suaugusiųjų švietimo apklausos“ (2022) duomenimis. Pirmoji šalis, kurios išitraukimas į suaugusiųjų formalųjį ir neformalųjį švietimą yra panašus į Lietuvos (29,5%), bus - Lenkija (22%). Antrąją šalimi analizei pasirinkta yra Švedija (63,8 %), jos gyventojų išitraukimas yra didžiausias iš visų Europos Sąjungos valstybių. Duomenys paiimti iš Eurostat pateiktų duomenų 2022 metais. Apžvelgus pastarųjų 12 mėnesių situaciją Europos Sąjungoje.

Participation rate in education and training (last 12 months) by type, 2022

(% of people aged 25–64)

(*) Formal education and training: low reliability.

Source: Eurostat (online data code: trng_aes_100)

eurostat

6pav. Dalyvavimo švietime ir mokyme rodiklis (pastaruosius 12 mėnesių) pagal tipą, 2022 (% 25–64 metų amžiaus žmonių).

Prieiga per internetą:

Švedija yra šalis lyderė, kalbant apie suaugusiųjų įsitraukimą į formalųjį ir neformalųjį švietimą. Remiantis 2022 Euridyce duomenimis, per pastaruosius 12 mėnesių šalyje neformalųjį ir formalųjį švietimą rinkosi 73% gyventojų. Tik neformalųjį švietimą rinkosi 63,8 %. Tik formalųjį švietimą - 21 %. Galima daryti išvadas, kad žmonės labiau renkasi neformalaus švietimo užsiėmimus. Švedijos vyriausybė didelį dėmesį skirai mokymosi visą gyvenimą koncepcijai. Unesco (2007) pateikiamoje Švedijos viso gyvenimo strategijoje neformalusis suaugusiųjų švietimas apibrėžiamas kaip „populiarusis“ ir jo tikslas yra „sustiprinti vidurinį išsilavinimą už aukštojo mokslo ribų ir paversti jį galingesne alternatyva“. Švedijoje suaugusiųjų neformalusis švietimas suinterasuotiems asmenims yra finansuojamas iš kelių pagrindinių šaltinių:

1. Valstybės finansavimas;
2. Savivaldybių finansavimas;
3. Europos Sąjungos fondai;
4. Nevyriausybinių asociacijų ir organizacijų;
5. Privatus finansavimas.

Valstybės finansavimas. “Daugiau nei šimtą metų neformalusis suaugusiųjų švietimas vaidino svarbų vaidmenį Švedijos visuomenėje. Valstybė finansiškai remia neformalųjį suaugusiųjų švietimą nuo 1912 m. Visuotinai sutariama, kad neformalusis švietimas turėtų būti vykdomas atskirai nuo valstybės, bet finansuojamas valstybės lėšomis. (Eurydice, 2023). Neformaliojo švietimo svarbą Švedijos visuomenei pripažįsta visos politinės partijos. Švedijos valstybė yra neformaliojo švietimo pagrindinis finansuotojas. Ji remia *folkhögskolor* (liaudies mokyklas) ir *studieförbund* (studijų asociacijas)”. “Nuo 2018 m. vyriausybė investuoja 50 mln. SEK į savivaldybių suaugusiųjų švietimą (kommunal vuxenutbildning) ir specialųjį suaugusiųjų švietimą (särskild utbildning för vuxna, särvux). Valstybės dotacijos bus naudojamos siekiant įdarbinti daugiau besimokančiųjų į savivaldybių suaugusiųjų švietimą ir gali būti naudojami informavimo veiklai, informacijai, orientavimui ir motyvavimo pastangoms finansuoti. Vyriausybė pavedė Nacionalinei švietimo agentūrai (Skolverket) skirti valstybės dotacijas suinteresuotų savivaldybių paraiškos būdu.” (Eurydice, 2023).

Savivaldybių finansavimas. Didžioji dalis Švedijos savivaldybių taip pat prisideda prie vietinių neformaliojo švietimo programų finansavimo, ypač jei tai yra susiję su žmonių integracijos ir kalbos mokymosi kursais. Taip pat savivaldybės labai rūpinasi žmonių nedarbo problema. Vienas iš pavyzdžių tai yra - Stokholmas. Jie (Europos socialinis fondas, 2020) inicijavo projektą: „Kompetensarena Stockholm“. Tai projektas, kuriuo siekiama išspręsti kvalifikuotų darbuotojų stygių Švedijos sostinės apskrityje. Jis buvo sukurtas siekiant dar geriau suderinti profesinį mokymą su darbo rinkos poreikiais. Projekte bendradarbiavo Stokholmo regionas, Švedijos valstybinė užimtumo tarnyba (Arbetsförmedlingen) ir Stokholmo savivaldybė. Juo siekiama užtikrinti, kad švietimo ir mokymo programos atlieptų konkrečius verslui reikalingus įgūdžius, bei kompetencijas taip padedant mažinti nedarbą ir užpildyti darbo jėgos spragas. Tai platesnės iniciatyvos, remiamos Europos socialinio fondo, kuria siekiama pagerinti kvalifikuotų darbuotojų pasiūlą regione, dalis.

Europos Sąjungos fondai. Europos Sąjungos finansavimas, ypač per Europos socialinį fondą (ESF), remia pačius įvairiausius projektus, kurie yra skirti kvalifikacijų tobulinimui, kompetencijos kėlimui ir mokymuisi visą gyvenimą.” „Per ES programą „Erasmus+“ organizacijos, dirbančios su suaugusiųjų švietimu, gali ieškoti finansavimo mainams ir įgūdžių ugdymui, kad pagerintų mokymo kokybę. Su finansavimu darbuotojai gali lankyti tęstinio profesinio tobulėjimo kursus, konferencijas, darbo šešėlį arba dėstyti mokymo organizacijoje kitoje programoje dalyvaujančioje Europos šalyje. Organizacijos gali kreiptis dėl finansavimo kartą per metus” (Eurydice, 2023). Vienas didžiausių pavyzdinių projektų yra „Kompetensarena Stockholm“ (Region Stockholm, 2024), kuris vyko bendradarbiaujant su Stokholmo savivaldybe.

Privatus finansavimas. Švedijoje yra privačių įmonių, kurios investuoja į įvairius profesinius mokymus, skirtus suaugusiųjų įgūdžių tobulinimui. Dažniausiai tai didelės ir pelningos verslo įmonės. Štai keli atviruose šaltiniuose rasti pavyzdžiai: „Volvo“ grupė Švedijoje remia suaugusiųjų profesinį mokymą, kuris yra platesnių įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų dalis. „Volvo“ vykdo įvairias profesinio mokymo programas, ypač techninėse srityse, kad padėtų tobulinti įgūdžius transporto ir statybos pramonėje. Šių programų tikslas - suteikti mokiniams praktinių, darbui tinkamų įgūdžių, be to, jose daug dėmesio skiriama ilgalaikėms įsidarbinimo galimybėms. Taip pat mokoma gyvenimo įgūdžių, pabrėžiant Labai svarbias temas: saugumą, sveikatą ir lygybę. „Volvo“ grupė įgyvendina daugybę profesinio mokymo programų tiek besivystančiose, tiek nusistovėjusiose pasaulio rinkose. Orientuojasi į profesinį mokymą, kuris suteikia technikai, mechanikams, vairuotojams, operatoriams ir gamyklų darbuotojams reikiamų įgūdžių įvairiems vaidmenims transporto ir statybos pramonėje. Daugelyje šalių transporto ir statybos pramonėje trūksta reikiamų įgūdžių turinčių žmonių. Jų vykdomos profesinio mokymo programos leidžia lengviau įsidarbinti vietos bendruomenėse, kartu užtikrina ilgalaikę verslo plėtrą (Volvo, 2024). Dar viena labai didelė ir savo indelį į neformalų suaugusiųjų švietimą teikianti įmonė „Ericsson“. Jie skiria dėmesį informacinių kompetencijų gerinimui įvairaus amžiaus žmonėms. „Atsižvelgdama į šį poreikį, Ericsson teikia internetines ir tiesiogines programas, skirtas skirtingoms amžiaus grupėms ir kompetencijos lygiams, kartu su skaitmeninių įgūdžių tobulinimo programomis, įskaitant programas, skirtas talentams ugdyti“. Taip pat labai įdomi kryptis, kur ši įmonė telkia savo dėmesį ir skiria savo kaštus yra „Merginos IKT srityje“. Ši programa skirta labai svarbiam ir kilniam tikslui: Įgalinti moteris ir mergaites ir pasitelkiant IRT gerinti lyčių lygybę (Ericsson, 2024).

Lenkijos dalyvavimas neformaliajame suaugusiųjų švietime yra kaip panašus kaip Lietuvos. Remiantis Euridyce, 2022 duomenimis, per pastaruosius 12 mėnesių šalyje neformalųjį ir formalųjį švietimą rinkosi 24% gyventojų. Tik neformalųjį švietimą rinkosi 21% iš visų Lenkijos 25-64 amžiaus suaugusiųjų. 3% tokio amžiaus žmonių pasirinko dalyvauti tik formaliajame švietime.

2023 metai Lenkija priėmė „Integruotų įgūdžių strategiją 2030“ (Lenkijos Respublikos seimas 2023), kurioje teigiama, kad „Jau kelerius metus mokymosi visą gyvenimą idėja tapo vienu iš pagrindinių valstybės veiksmų prioritetų, o Lenkijos švietimas pamažu atsiveria neformaliajam švietimui ir savaiminiam mokymuisi. Šioje strategijoje taip pat apžvelgiama, kokios priežastys lemia, dėl labai mažo Lenkijos piliečių įsitraukimo į neformalųjį suaugusiųjų švietimą“.

Remiantis Europos suaugusiųjų švietimo asociacijos ataskaita apie Lenkijos šalies švietimą (EAEA, Country Report on Adult Education in POLAND, 2011) „pagrindiniai tęstinio mokymosi ne mokykloje teikėjai Lenkijoje yra tęstinio mokymo centrai ir praktinio mokymo centrai“. Lenkijos suaugusiųjų

neformalųjį švietimą finansuoja įvairūs šaltiniai. Remiantis Lenkijos vyriausybės internetinio puslapio duomenimis (Lenkijos Respublikos svetainė, 2024)) galima apibendrinti, kad Lenkijoje prie suaugusiųjų neformalaus ir formalaus švietimo prisideda tarptautinis, privatus ir viešasis sektorius. Štai tokie pagrindiniai finansavimo šaltiniai:

- 1) Europos socialinio fondo (ESF) finansavimas;
- 2) Valstybinės ir regioninės valdžios institucijų finansavimas;
- 3) Privatus finansavimas;
- 4) Lenkijos pilietinių iniciatyvų centras., šitas irgi priklauso Lenkijos vyriausybei..

Europos socialinio fondo finansavimas. Šio fondo iniciatyva Lenkijoje veikia vietos žinių ir verslo centras LOWE (ESF, 2024). Remiantis jų oficialaus internetinio šaltinio duomenimis tai yra “suaugusiųjų edukacinio aktyvinimo vietos žinių ir švietimo centrai – tai neformaliojo ir savarankiško suaugusi žmonių švietimo organizavimo ir aktyvinimo centras, veikiantis mokykloje ar švietimo sistemos įstaigoje” . Šis centras yra įkurtas remiantis visame pasaulyje pripažinta mokymosi visą gyvenimą (MVG) idėja. Remiantis Lenkijos Respublikos internetine svetaine, galima įvardinti štai tokį šios koncepcijos aprašymą „LOWE plėtoja kitokį nei formalųjį švietimą. Jo turinys nėra pagrįstas bendrojo ar profesinio ugdymo programomis mokyklose, vadovėliais ar paruoštu mokymo turiniu. Vietoj to, LOWE įgūdžių ugdymo pamokų pagrindas yra suaugusiųjų poreikių ir jų vietinės aplinkos nustatymas. LOWE misija – ugdyti pagrindines suaugusiesiems svarbias kompetencijas visą gyvenimą”.

Valstybės ir regioninės valdžios institucijų finansavimas. Lenkijos valstybė yra suinteresuota padėti norintiems žmonėms įgyti naujų darbo įgūdžių, kvalifikacijų. Galiojančiame 2024-04-20 užimtumo ir darbo rinkos institucijų įstatyme (Lenkijos numatomos valstybės užduotys. „Įstatyme apibrėžiamos valstybės užduotys užimtumo skatinimo srityje, mažinant nedarbo padarinių mažinimo ir profesinio aktyvumo skatinimo. Valstybės uždavinius užimtumo skatinimo, nedarbo padarinių švelninimo ir profesinio aktyvinimo srityje vykdo darbo rinkos institucijos veikia siekdamos:

- 1) visišką ir produktyvų užimtumą;
- 2) žmogiškųjų išteklių plėtrą;
- 3) pasiekti aukštą darbo kokybę;
- 4) stiprinti socialinę integraciją ir solidarumą“.

Privatus finansavimas. Verslo atstovai finansiškai prisideda prie aktyvaus suaugusiųjų dalyvavimo suaugusiųjų neformalaus švietimo programose. „Jei darbuotojas darbdavio prašymu mokosi pagal

programą mokykloje arba tęsia mokymus, jis gali gauti finansinę ir nefinansinę darbdavio paramą. Darbuotojas, tobulinantis savo profesinius įgūdžius ar kvalifikaciją, išsaugo teisę gauti darbo užmokestį ir jam gali būti suteikiamos visų pirma mokymosi atostogos: 6 arba 21 dienos. Darbuotojas taip pat turi teisę pasiimti laisvos dienos dalį arba visą poilsio dieną, kad laiku atvyktų į privalomus užsiėmimus ir juos lankytų. Darbdavys gali skirti papildomų lengvatų darbuotojui, tobulinančiam savo profesinius įgūdžius ar kvalifikaciją. Visų pirma darbdavys gali padengti mokesčius už mokymą ir kelionės, vadovėlių ir apgyvendinimo išlaidas“. (Euridyce, 2024)

Remiantis teorija ir praktika švietimo finansavimo metodai dažniausiai yra skirstomi į: viešą finansavimą ir privatų. NSŠ teikėjai, kaip juridiniai asmenys, teikiantys suaugusiųjų švietimo paslaugas, gali būti finansuojami tiesiai iš valstybės biudžeto. Norint išskirti neformalaus suaugusiųjų finansavimo metodus, kurie kurie labiausiai koncentruotusi į švietimo prieinamumo siekį, svarbu apžvelgti Europos Sąjungoje naudojamus neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodus.

FinALE (2018) projekto *Suaugusiųjų finansavimas. Mokymasis ir suaugusiųjų švietimas* tyrimo metu buvo analizuojamos įvairios NSŠ finansavimo priemonės, kurios naudojamos. Šio projekto metu buvo išskirta vienuolika skirtingų NSŠ finansavimo metodų.

Programos finansavimas. Atitinkamas paslaugų teikėjas sutinka sudaryti sutartį su viešąja įstaiga, teikti įvairius kursus, seminarus ar kitas neformaliojo švietimo veiklas. Jis dažnai taikomas specialioms suaugusiųjų mokymo ar švietimo programoms, kurios orientuojasi į tam tikras tikslines grupes, tokias kaip: socialiai jautrūs asmenys, migrantai ir pan. Programos finansavimo metodas daugiausiai naudojamas Bulgarijoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje.

Projektų finansavimas. Finansuotojas sudaro sutartį su paslaugos teikėjais dėl konkretaus projekto, pvz., mokymosi paslaugų teikimo, naujų paslaugų sukūrimo. Kursų ar sąlygų pasiekti tam tikrų reikalingų kompetencijų besimokantiejiems. Būtent toks projektinis finansavimas suaugusiųjų neformalaus švietimo srityje Europoje yra viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių organizacijoms ir mokymo įstaigoms gauti pinigų inovatyvioms programoms įgyvendinti. Tokie ES finansavimo šaltiniai kaip „Erasmus+“, kurie labiausiai dėmesį skiria tibiulėjimui per tarptautinį mobilumą, Europos socialinis fondas, kuris ypatingą dėmesį skiria darbo rinkos įgūdžių gerinimui, švietimo inovatyvumui, nelygybės mažinimui. Aprašyta finansavimo modelį naudoja visos Europos Sąjungos valstybės.

Formulinis finansavimas. Numatyta suma, mokama paslaugų teikėjams už teikiamą paslaugą, siekiant konkretaus rezultato. Finansavimas pagrindžiamas mokymo valandų skaičiumi, lankusių studentų skaičiumi arba pabaigtos programos baigimo rodikliais. Pagal šį metodą švietimo įstaigos gauna lėšas remiantis iš anksto nustatytais kriterijais. Šie kriterijai apima tokius rodiklius kaip studentų skaičius,

auditorijų dydis, techninio aprūpinimo lygis, įvairios mokomosios programos ir kiti svarbūs parametrai. (Kučaidze, 2020, p. 36). Pasak Barnabe (2012), Formulių taikymas vertinamas kaip potencialus būdas užtikrinti didesnę viešojo finansavimo skaidrumą, leidžiantis objektyviai paskirstyti lėšas tarp aukštųjų mokyklų ir sumažinti politinio spaudimo riziką. Šis finansavimo metodas gali būti efektyviai derinamas su kitomis finansavimo priemonėmis, tokiomis kaip programų finansavimas ar projektinis finansavimas, siekiant užtikrinti ilgalaikį finansinį tvarumą suaugusiųjų švietimo srityje. Formulinio finansavimo metodas labiausiai paplitęs Italijoje, Kroatijoje, Slovakijoje, Belgijoje, Danijoje, Švedijoje.

Filantropinis finansavimas. Nepriklausoma filantropinė agentūra skiria dotaciją teikėjui. Tai gali būti projektinis finansavimas arba ilgalaikis / struktūrinis finansavimas (bendradarbiavimas). Filantropinis finansavimas yra metodas, kai paramą švietimo, socialiniams ar kultūros projektams skiria privatus asmenys, šeimos ar įmonių fondai, norėdami prisidėti prie visuomenės gerovės. Šis metodas ypatingai naudingas suaugusiųjų neformalaus švietimo srityje, nes filantropija gali lanksčiai ir efektyviai prisidėti prie programų, kurių nefinansuoja valstybė ar ES fondai. Dažniausiai yra remiamos inovatyvios švietimo temos. Tokiu finansavimo metodu suaugusiųjų neformaliajame švietime turi visos Europos Sąjungos valstybės.

Besimokančiojo mokestis: tai pinigų suma, kurią pasirenka pats asmuo pasirinkęs ir nusprendęs salyvauti suaugusiųjų švietime. Dažniausiai tokiu būdu, kai valstybės ar kitų šaltinių finansavimas yra ribotas arba kai mokymosi programos negauna viešosios paramos. Tokią galimybę turi visos Europos Sąjungos šalių gyventojai.

Mokesčių lengvatos. Apmokestinimo taisyklė, pagal kurią gali būti skiriama finansinė nauda mokesčių mokėtojams, kurie dalyvauja švietime. Mokesčių lengvatos yra ganėtinai populiarius neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodas, dažnai naudojamas Europos Sąjungos valstybėse. Šis metodas leidžia sumažinti mokesčių mokėjimo našta asmenims, kurie investuoja į savo mokymąsi arba profesinį tobulėjimą. Toks finansavimo modelis itin skatina daugiau suaugusiųjų įsitraukti į mokymąsi. Jų išlaidos gali būti kompensuojamos per mokesčių lengvatas arba grąžinamus mokesčius. Tokį modelį dažniausiai taiko: Lietuva, Vokietija, Bulgarija, Nyderlandai, Austrija, Malta, Slovėnija, Portugalija.

Tiesioginės dotacijos. Subsidija, skirta paremti asmens ar įmonės investicijas į mokymąsi. Tokias dotacijas gali skirti: vyriausybės įstaigos, švietimo organizacijos, privatus fondai. Šios dotacijos gali padėti stiprinti neformalų suaugusiųjų švietimą įvairiose aktualiose srityse, pavyzdžiui: skaitmeninį raštingumą, įtraukų mokymąsi ir ekologinio sąmoningumo ugdymą. Tokiomis dotacijomis naudojasi visos Europos Sąjungos valstybės.

Kuponai / individualios mokymosi sąskaitos. Subsidija, kuri suteikia galimybę suinteresuotiems asmenims ar įmonėms naudotis mokymosi paslaugomis. Tai virtualios piniginės, kurias valdžios institucijos

sukuria kiekvienam darbingo amžiaus asmeniui. Įskaitant asmenis, kurie dirbga pagal numatytą darbo sutartį, savarankiškai dirbančius, dirbančius netipinėmis darbo formomis, bedarbius ir nedirbančius asmenis (Europos komisija, 2021). ES institucijos, tokios kaip Cedefop, remia šių sąskaitų taikymą ir nuolat stebi jų poveikį, kad programa išliktų efektyvi ir prieinama kuo didesniai asmenų ratui (Cedefop, EAEA, 2021). Toks NSŠ finansavimo metodas taikomas Lietuvoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Austrijoje, Ispanija, Portugalijoje, Belgijoje, Nyderlanduose, Danijoje.

Paskolos. Sistema, leidžianti žmonėms skolintis už savo ateities pajamas norimoms mokymo išlaidoms padengti. Tokios paskolos gali būti siūlomos privačių finansuotojų ir valstybinių įstaigų. Dažniausiai tokios paskolos teikiamos be palūkanų. Tokia Sistema naudojasi: Danija, Italija, Vokietija.

Mokymosi atostogos. Tai priemonė, kuria siekiama galimybes mokytis, suteikiant darbuotojams apmokamas arba neapmokamas mokymosi atostogas mokymosi tikslais. Tokias atostogas gali gauti besimokantieji. Be mokamų mokymosi atostogų - neįmanomas variantas mažai apmokamiems darbuotojams (Suaugusiųjų mokymosi galimybių didinimas per tarptautines mokamų mokymosi atostogų programas visiems darbuotojams, 2023), Lietuvoje, Maltoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Slovakijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Belgijoje, Danijoje, Liuksemburge, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje.

Atsipirkimo sąlygos. Mokymo išlaidų grąžinimas finansuojančioms įstaigoms, darbdaviui, jei darbuotojas nusprendžia savo noru nutraukti darbo santykius. Tokai praktika taikoma, tokiose valstybėse kaip: Lietuva Suomija, Malta, Graikija, Rumunija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Slovėnija, Portugalija, Airija, Danija, Švedija.

Išvardyti finansavimo metodai skirstomi du tipus: pasiūlos ir paklausos (FinALE,2018). Prie pasiūlos finansavimo metodo priskiriami programos ir projektų finansavimai, formule grįsto finansavimo, taip pat - subsidijų (dotacijų) skyrimas bei filantropinis finansavimas ar besimokančiojo mokestis. Paklausos suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo metodui tuo tarpu priskiriamos įvairios mokestinės lengvatos, tiesioginės dotacijos, individualios mokinio sąskaitos, paskolos ar mokymosi atostogos (FinALE, 2018). Iš 11 aukščiau pateiktų metodų lentelėje apačioje pateiktas jų suskirstymas.

2.2 Kiekybinio tyrimo metodika

Šiame darbe taip pat buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti suaugusiųjų požiūrį į dalyvavimą neformaliajame suaugusiųjų švietime. Kiekybinis tyrimas buvo

atliekamas 2024 metų spalio- lapkričio mėnesiais. Anketinės apklausos buvo vykdytos internetinėje erdvėje, visiems respondentams palankiu metu. Dalyviams buvo pateiktos klasikinio pobūdžio anketos. Jas sudarė: įvadinė, demografinė ir pagrindinė dalys. Pirmoje, įvadinėje dalyje buvo nurodoma kas organzuoja apklausą, paaiškintas tyrimo tikslas, apklausos svarbumas, taisyklės, taip pat užtikrinimas pateiktų atsakymų anonimiškumas. Norint išsiaiškinti suaugusiųjų požiūrį į dalyvavimą neformaliajame švietime buvo pateikti uždaro tipo klausimai. Anketos pildymas buvo vykdomas internetiniame portale www.apklausa.lt. Anketos pildymas respondentams užtruko vidutiniškai 2-3 minutes. Šis tyrimas buvo grindžiamas prielaida, kad dalyvavusių apklausoje atsakymai, nuomonė ir požiūris gali padėti pamatyti nuostatą apie suaugusiųjų neformalaus švietimo sąlygas, dalyvavimo priežastis, sunkumus ir galimybes Lietuvoje. Respondentai buvo pasirinkti paprastai, tyrėjui palankiais metodais ir patogioje aplinkoje. Šio kiekybinio tyrimo apklausos anketą sudaro viso 19 klausimų. Kaip įprastai anketa prasideda sociademografiniais klausimais respondentui, kurie padeda išsiaiškintis jų amžių, lytį, darbinę kvalifikaciją, jų patirtį (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 klausimai). Antroje apklausos dalyje yra aiškinamasi respondentų dalyvavimas ir nedalyvavimas suaugusiųjų neformaliajame švietime (8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 klausimai). Trečioje dalyje norima sužino respondentų lūkesčius ir domėjimąsi NSŠ veiklomis (18, 19 klausimas). Sudarytoje anketoje nebuvo galimybės įžvelgti autoriaus nuomonę. Dalyvavusieji šioje apklausoje turėjo pasirinkti jų asmeninę situaciją ir požiūrį atitinkačius atsakymų variantus. Tyrimo rezultatai pateikiami naudojantis „Matlab“ programa. Tyrimo imtis: 156 respondentai (Lietuvoje gyvenantys asmenys).

Svarbu atkreipti dėmesį į šios apklausos apirbojimus, kaip bus matoma duomenų analizėje. Daugelis žmonių pasirinko neatsakyti į kai kuriuos klausimus galimai dėl to, kad nesidomi, nežino ar neturi patirties susiduriant su NSŠ.

3. NEFORMALIAUS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO FINANSAVIMO MODELIŲ ĮTAKOS PRIEINAMUMUI LIETUVOJE IR EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE VERTINIMAS

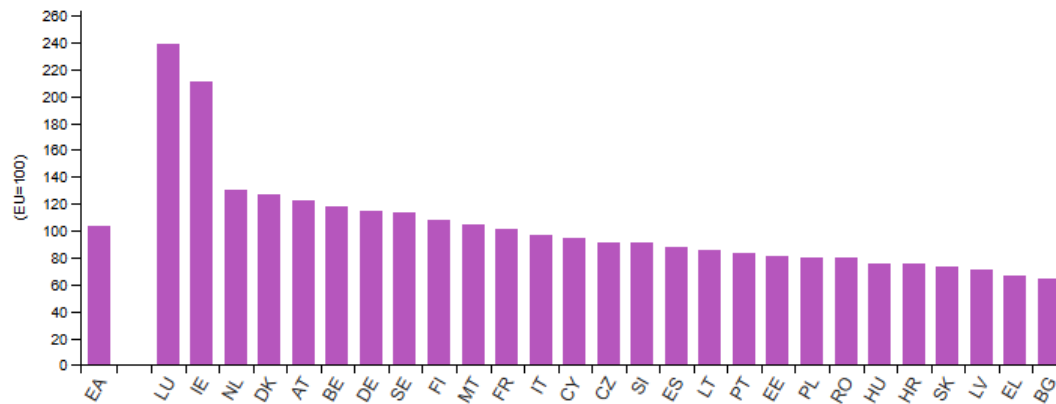
Šioje magistrinio darbo dalyje bus vertinama NSŠ finansavimo modelių įtaka prieinamumui ES valstybėse. Šiam vertinimui bus naudojami įvairūs rodikliai: BVP vienam gyventojui ES valstybėse, ES viešojo sektoriaus išlaidos švietimui, Lietuvos vyriausybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui, Lietuvos ir jos savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui procentais palyginti su BVP, Valstybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui, Bendros Europos Sąjungos šalių išlaidos švietimui. Bus aptariamas NSŠ finansavimo šaltinių ir metodų pasiskirstymas šalyse. Siekiama išsiaiškinti kuris finansavimo metodas ir finansavimo modelis, gali įtakoti NSŠ prieinamumą ES valstybėse.

3.1 Neformalaus suaugusiųjų švietimo lyginamoji analizė Lietuvoje ir Europos Sąjungoje

Tiesioginis ryšys tarp investicijų į išsilavinimą ir ekonomikos augimo yra plačiai pripažįstamas. Visuomenių raidos istorijoje galima pastebėti, kad aukštesnis išsilavinimo lygis dažnai lydėjo spartesnį ekonominį augimą ir didesnį išsivystymo lygį. (Grušytė, 2022, p. 53). Schultz T.W. (1998) teigimu, visuomenės gerovė tiesiogiai priklauso nuo investicijų į švietimą ir lavinimą plačiąja prasme. Siekiant pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę, pirmiausia būtina sutelkti dėmesį į švietimo sistemą, kuri yra pagrindas tiek asmeniniam, tiek visuomenės vystymuisi. Puoselėjant suaugusiųjų neformalaus švietimo prieinamumą, galima tikėtis, kad įgiję naujų įgūdžių ir kompetencijų nedirbantys suaugusieji bus pajėgesni surasti naują darbą, gauti papildomų pajamų. Šis socialinis pokytis gali lemti ir valstybės socialinių išmokų sumažėjimą.

Norint kalbėti apie ES šalių galimybes prieinamumo gerinimui NSŠ srityje, privalu apžvelgti bendrą ES valstybių pragyvenimo lygį. Lyginant skirtingų šalių kai kurių prekių ir paslaugų kainas su tose valstybėse gaunamomis pajamomis, dažnai naudojamas bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui pagal perkamosios galios standartus. Tai leidžia tiksliau įvertinti gyvenimo lygį, atsižvelgiant į kainų ir pajamų santykį. Žemiau pateikta diagrama iliustruoja BVP vienam gyventojui Europos Sąjungos valstybėse 2023 metais, išreikštą perkamosios galios standartais.

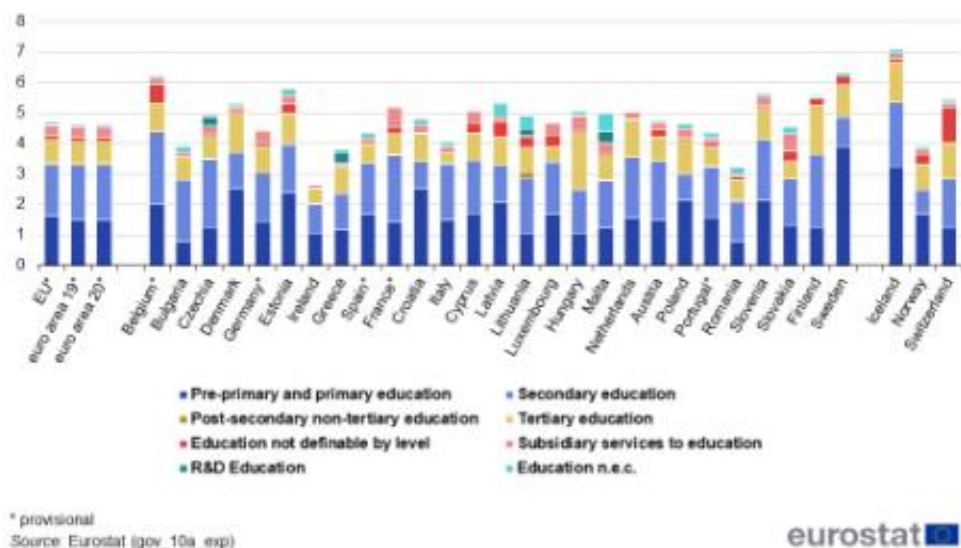
BVP vienam gyventojui apimties indeksai, 2023 m

7 pav. BVP vienam gyventojui ES valstybėse 2023 metais

Šaltinis: Eurostat (2024), prieiga internete https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices

Toliau aptariant išlaidas nuo BVP tikslinėms Europos Sąjungos valstybių gyvenimo skyriams, tiek švietimui, tiek ir išskiriant suaugusiųjų (neformalųjį) švietimą, svarbu atkreipti dėmesį į kiekvienos šalies pragyvenimo lygį. 2023 m., Eurostat duomenimis, prasčiausia ekonominė padėtis buvo Bulgarijoje, kurioje vienam gyventojui tenkantis BVP sudarė 64 proc. Geriausia ekonominė padėtis, kaip matome pavaizduotoje diagramoje, buvo Liuksemburge – ir sudarė 239 proc. Lietuvos (86 proc.) situacija buvo ganėtinai panaši su kaimyninėmis valstybėmis – čia BVP dydis vienam gyventojui Estijoje sudarė 81 proc., Latvijoje bendras vidaus produktas siekė 71 proc. ir lenkė tik dvi valstybes – Graikiją ir Bulgariją. Galima daryti prielaidą, kad aukšto ekonominio lygio ir aukštos gyvenimo kokybės skirs dosnią išlaidų dalį tam tikrai sričiai, pvz: švietimui. Ekonomiškai tvirtesnės ir stabilesnės valstybės gebės optimaliau paskirstyti finansavimą atskiroms gyvenimo sritims, siekiant kuo kokybiškesnės atskiro sektoriaus veiklos.

8 pav. ES viešojo sektoriaus išlaidos švietimui 2022 metais

Šaltinis: Eurostat (2022), prieiga internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_education#:~:text=In%202022%2C%20general%20government%20expenditure,accounted%20for%201.7%20%25%20of%20GDP

Analizuojant Eurostat duomenis, matoma, kad 2022 metais iš visų Europos Sąjungos šalių daugiausia išlaidų švietimui nuo BVP buvo skiriama Švedijoje – netgi virš 7 proc. Antroje ir trečioje vietoje, pagal išlaidų skyrimą atsidūrė Belgija ir Estija, kurios skiria virš 6 % viešojo finansavimo skiria švietimui. Sužinoti kiek konkrečiai valstybės skyrė suaugusiųjų neformaliajam švietimui nėra galimybės dėl duomenų trukumo. Siekiant pastebėti skaičius esančius arčiausiai mūsų siekiamo įvertinimo, galime atkreipti dėmesį kiek valstybės skyrė niekur kitur nepriskirtam švietimui (angl. education n.e.c), kuris reiškia neformalųjį švietimą, savišvietą ir mokymąsi visa gyvenimą. Jam daugiausiai skyrė: Malta, Kipras ir Latvija.

Apžvelgus šiose dvejose lentelėse pateiktą informaciją, matome, kad vyrauja panašios tendencijos. Valstybės, kurių BVP vienam gyventojui yra didesnis, dažniausiai skiria ir nemažą biudžeto dalį švietimo sektoriui. Atsakingas požiūris į švietimą yra vienas iš stiprios valstybės komponentų. Tačiau yra ir išskirtinių variantų, pavyzdžiui Airija procentaliai skiria tik 2,7% švietimui, nors BVP tenkantis žmogus tikrai didelis (211%), Liuksemburgas, kurio BVP tenkantis vienam žmogui yra aukščiausias Europoje (239%) , švietimui skiria - 4,6%. Švedija, kurios BVP vienam žmogui (114%) vos didesnis už EU vidurkį (100%), švietimo sektoriui skirai itin didelį dėmesį ir lėšų (6,3 %). Belgija, kurios BVP vienam žmogui yra 118% , švietimui skiria didžiausią dalį biudžeto iš visų Europos Sąjungos šalių – 6,2 %.

Atkreipiant dėmesį kiek valstybės iš visam švietimui skiriamų pinigų skiria niekur kitur nepriskirtam švietimui (angl. k. N.E.C.) matome, kad visos valstybės išskiria skirtingą dalį lėšų. Daugiausia lėšų skiria: Lietuva, Latvija, Malta, Slovakija ir Bulgarija. Pastebima, kad ne visos valstybės išskiria tam lėšų: Vokietija, Airija, Prancūzija, Kipras, Liuksemburgas.

Analizuojant Europos Sąjungos finansinę situaciją susijusią su suaugusiųjų neformaliu švietimu, buvo susidurta suduomenų prieinamumo ribotumu. ES valstybės nepateikia statistinės informacijos atskirai NSŠ nei Eurostat, EBPO, UNESCO, Cedefop duombazėms, todėl siekiant atrasti duomenis apie finansavimą NSŠ nuo BVP pastebimas itin didelis informacijos trūkumastyrimo metu buvo prieinama informacija apie Lietuvos praeityje ir dabartiniu metu skiriamą biudžeto dalį švietimui, išskiriant vaikų ir suaugusiųjų neformalaus švietimo sektorių.

Istorine prasme viena iš pirmųjų pasaulinių pastangų finansuoti Suaugusiųjų neformalųjį švietimą, ypač raštingumą, buvo atlikta aštuntojo dešimtmečio pradžioje per UNESCO Eksperimentinę pasaulio raštingumo programą (Biao, 2022). Taip padėti žmonėms, stingantiems svarbiausių įgūdžių kokybiškam gyvenimui. Bėgant metams programos ir pastangos gerinti suaugusiųjų būtinąjį išsilavinimą didėjo ir gerėjo. Šiomis dienomis NSŠ vertinama, ne tik kaip galimybė gauti laiku neįgytų įgūdžių, bet kaip galimybė savanoriškai tobulinti savo kompetencijas, plėsti pasaulėžiūrą ir gerinti socialinę savivertę. Suaugusiųjų mokymosi finansavimo Europoje ataskaitoje (2018) teigiama, kad SŠ ekonomikai yra reikalingas, dėl šių aspektų: didina žmonių inovacinius gebėjimus, didina konkurencingumą dėl didesnio produktyvumo, skatina ekonomikos augimą dėl didesnio užimtumo.

Remiantis oficialiosios statistikos portalo duomenimis (2023) galima būtų matyti pokyčius valstybės ir savivaldybės biudžetų išlaidų švietimui 2015 – 2023 metais Lietuvoje. NSŠ nėra išskirtas atskirai, todėl lentelėje bus matomos bendros išlaidos skaičiuojant kartu su vaikų neformaliuoju švietimu (toliau – NVŠ).

3 lentelė. Valstybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui eurais

Metai	Neformalusis vaikų ir suaugusiųjų švietimas (mln. Eur)
2015	135,2 mln. Eurų
2016	146,2 mln. Eurų
2017	155,8 mln. Eurų
2018	165,9 mln. Eurų
2019	172,7 mln. Eurų
2020	187,3 mln. Eurų
2021	202,4 mln. Eurų

2022	250,4 mln. Eurų
2023	267,9 mln. Eurų

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal oficialiosios statistikos portalo duomenimis (2023).

Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R561#/>

4 lentelė. Valstybės ir savivaldybių išlaidos neformaliajam švietimui procentais palyginti su BVP

Metai	Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos švietimui, palyginti su BVP proc. (NSŠ ir NVŠ)
2019	0,4 proc.
2020	0,4 proc.
2021	0,4 proc.
2022	0,4 proc.
2023	0,4. proc.

Sudaryta darbo autorės pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis (2023).

Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R561#/>

Remiantis šiais duomenimis, galime daryti išvadą, kad realiais skaičiais neformalaus suaugusiųjų ir vaikų švietimo finansavimas Lietuvoje didejo (didelė infliacijos įtaka). Tačiau procentas skirtas nuo BVP - nesikeitė. Bendru mastu matome, kad valstybės atžvilgiu neatsirado poreikio daugiau finansuoti neformalųjį švietimą . Galima teigti, kad valstybė suaugusiųjų ir vaikų neformalaus švietimo prieinamumo nedidina (būtų galima pabrėžti suaugusiųjų, nes vaikai dar gauna neformaliojo ugdymo krepšelį). Akivaizdus finansavimo pokytis išryškėtų tuomet, jeigu būtų keliamas procentas nuo BVP.

Arčiausiai tyrimo tikslo buvo rasta ir naudojama informacija Eurostat duombazėje (2024) apie EU šalių išlaidas švietimui bendrai ir išskiriant įvairius sektorius (procentais nuo BVP). Neformalus suaugusiųjų švietimas nebuvo akivaizdžiai išskirtas kaip atskiras sektorius, tačiau galima rasti sektorių įvardintą kaip: kitas, niekur kitur nepriskirtas švietimas (angl. k. N.E.C). Tai švietimo kategorija, apimanti pakankamai įvairias mokymosi formas, kurios nepriklauso formaliojo švietimo sistemai. Tai gali būti: neformalusis mokymasis, mokymasis visą gyvenimą, savišvieta. Šis švietimas yra itin svarbus, nes gali

suteikti asmeninio tobulėjimo, socialinės įtraukties, pilietinio dalyvavimo, kultūrinės įvairovės ir naujovių diegimo galimybių. Toks apibūdinimas atspindi NSŠ veiklą.

9 pav. Bendros Europos Sąjungos šalių išlaidos švietimui, 2022 m., %

General government total expenditure on education, 2022, % of GDP									
	Education	Pre- primary and primary education	Secondary education	Post- secondary non- tertiary education	Tertiary education	Education not definable by level	Subsidiary services to education	R&D Education	Education n.e.c.
EU*	4.7	1.6	1.7	0.0	0.8	0.1	0.3	0.0	0.1
euro area 19*	4.6	1.5	1.8	0.0	0.7	0.1	0.4	0.0	0.1
euro area 20*	4.6	1.5	1.8	0.0	0.7	0.1	0.4	0.0	0.1
Belgium*	6.3	2.0	2.4	0.0	0.9	0.6	0.2	0.0	0.1
Bulgaria	3.9	0.8	2.0		0.8	0.0	0.1	0.0	0.2
Czechia	4.9	1.2	2.3	0.0	0.7	0.1	0.2	0.3	0.1
Denmark	5.3	2.5	1.2	0.0	1.3	0.1	0.1	0.0	0.1
Germany*	4.5	1.4	1.6	0.1	0.8	0.1	0.4	0.0	0.1
Estonia	5.8	2.4	1.6	0.1	1.0	0.3	0.3	0.1	0.2
Ireland	2.7	1.0	1.0	0.0	0.5	0.0	0.1	0.0	0.0
Greece	3.8	1.2	1.2	0.0	0.9	0.0	0.1	0.4	0.1
Spain*	4.4	1.7	1.7	0.0	0.6	0.1	0.1	0.1	0.1
France*	5.2	1.4	2.2	0.0	0.7	0.2	0.7	0.0	0.0
Croatia	4.8	2.5	0.9	0.0	0.9	0.0	0.2	0.1	0.1
Italy	4.1	1.5	1.8	0.0	0.3	0.0	0.2	0.0	0.1
Cyprus	5.1	1.7	1.7	0.0	0.9	0.3	0.4	0.0	0.1
Latvia	5.3	2.0	1.2	0.0	0.9	0.5	0.2	0.1	0.4
Lithuania	4.9	1.1	1.8	0.2	0.8	0.4	0.0	0.2	0.4
Luxembourg	4.7	1.7	1.7	0.0	0.4	0.4	0.4	0.0	0.0
Hungary	5.1	1.0	1.4	0.0	1.9	0.1	0.4	0.0	0.1
Malta	5.0	1.2	1.6	0.0	0.8	0.1	0.3	0.4	0.6
Netherlands	5.1	1.5	2.0	0.0	1.2	0.0	0.2	0.0	0.0
Austria	4.8	1.5	1.9	0.0	0.8	0.2	0.2	0.0	0.1
Poland	4.6	2.1	0.9	0.0	1.1	0.1	0.3	0.1	0.1
Portugal*	4.3	1.6	1.7	0.0	0.7	0.1	0.1	0.0	0.1
Romania	3.2	0.8	1.3	0.0	0.7	0.1	0.1	0.0	0.2
Slovenia	5.6	2.1	2.0	0.0	1.0	0.1	0.3	0.0	0.1
Slovakia	4.5	1.3	1.5	0.0	0.6	0.3	0.6	0.0	0.2
Finland	5.6	1.2	2.4	0.0	1.6	0.2	0.0	0.0	0.1
Sweden	6.3	3.9	1.0	0.0	1.1	0.3	0.0	0.0	0.1
Iceland	7.1	3.2	2.1	0.0	1.3	0.1	0.2	0.0	0.1
Norway	3.9	1.7	0.8	0.0	0.9	0.3	0.1	0.0	0.1
Switzerland	5.5	1.2	1.6	0.0	1.2	1.1	0.1	0.0	0.1

Source: Eurostat (gov_10a_exp)

* provisional

eurostat

Šaltinis: Eurostat(2023), prieiga internete: [BVPhhttps://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:General_government_total_expenditure_on_education,_2022,_%25_of_GDP.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:General_government_total_expenditure_on_education,_2022,_%25_of_GDP.png)

Pateiktoje Eurostat (2022) lentelėje matome, kad Europos Sąjungos valstybės skiria skirtingą procentą nuo BVP aukščiau paminėtoje švietimo kategorijoje. Norint apžvelgti finansavimo modelių įtaką, šias šalis galima būtų sugrupuoti į 3 skirtingas kategorijas, Pirmojoje kategorijoje atsiduria valstybės, kurios NSŠ nuo BVP visai neskiria (0%), valstybės, kurios skiria vidutiniškai (nuo 0,1 iki 0,3%) ir valstybės, kurios šiuo atveju skiria daugiausiai tai yra nuo 0,4 iki 0,6 %.

Į pirmąją kategoriją patenka šios valstybės: Airija, Prancūzija, Liuksemburgas ir Nyderlandai. Būtent šios valstybės skyrė 0 procento nuo BVP NSŠ sektoriui.

I antrąją kategoriją patenka šios valstybės: Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Italija, Kipras, Vengrija, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Suomija, Slovakija ir Švedija. Šios valstybės skirai vidutinišką dalį lėšų.

I trečiąją kategoriją patenka šios valstybės Latvija, Lietuva ir Malta.

5 lentelė. Šalių sugrupavimas, pagal tai kiek kuri ES šalis skiria NSŠ nuo BVP 2022 metais

Grupės	ES valstybės	
Pirma grupė, kuomet NSŠ nuo BVP skiria 0 %	Airija, Prancūzija, Liuksemburgas ir Nyderlandai	
Antra grupė, kuomet NSŠ nuo BVP skiria nuo 0,1% iki 0,3%	Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Italija, Kipras, Vengrija, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Suomija, Slovakija ir Švedija	
Trečia grupė, kuomet NSŠ nuo BVP skiria nuo 0,4% iki 0,6%	Latvija, Lietuva ir Malta	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal eurostat (2022) duomenis

Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:General_government_total_expenditure_on_education,_2022,_%25_of_GDP.png

Rodikliai susiję su NSŠ finansavimu yra riboti ir prieinami tik apie finansavimą nuo BVP (n.e.c sektoriuje). Norint praturtinti tyrimo analizę apie finansavimo aspektus NSŠ, vertinime įtraukiami finansavimo šaltinių būdai ir metodai naudojami Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, kad daugiau suprasti apie NSŠ finansavimo specifiką. Pirmoje lentelėje matoma, kaip naudojami šaltiniai.

Lentelėje apačioje pristato pagrindinius finansavimo šaltinius Lietuvoje ir kitose ES valstybėse.

6 lentelė. Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo šaltiniai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje.

Šaltinis	Trumpas aprašymas	Lietuva	Europos Sąjungos valstybės
Viešojo parama	Teisės reglamentuose numatyta valstybės ar savivaldos skirta parama švietimui.	taikoma	Austrija, Belgija, Kroatija, Kipras, Lenkija, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Ispanija,
Privataus sektoriaus parama	Privačių suinteresuotų grupių parama ir pagalba organizuojant švietimą.	taikoma	Austrija, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Lenkija, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, , Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Ispanija,
Besimokančiojo lėšos	Suinteresuoto švietimo gavėjo lėšos.	taikoma	Austrija, Bulgarija, Kipras, Kroatija, Kipras, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, , Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Ispanija,
Kitos lėšos (Nordplus, Erasmus+ ir kt.)	Europos Sąjungos projektų pagalba gautos lėšos.	taikoma	Austrija, Bulgarija, Kipras, Kroatija, Lenkija, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija,

			Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Ispanija,
--	--	--	--

Sudaryta darbo autorės pagal Euridyce (2023).

Apibendrinimas. Euridyce (2023) duomenimis matome (apibendrinta lentelė viršuje), kad ES galimi keturi suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo šaltiniai: valstybės ar savivaldos finansavimas, privataus sektoriaus, pačio besimokančiojo lėšos ar Europos Sąjungos projektų lėšos. Nors maža dalimi visi išvardinti finansavimo šaltiniai yra visose ES valstybėse. Pasigilinus matoma, kad ypatingai mažą dėmesį ir finansų dalį valstybinėmis lėšomis suaugusiųjų neformaliajam švietimui skiria: Graikija, Rumunija, Bulgarija ir Italija. Šiose valstybėse didesnės galimybės gauti finansavimą yra naudojantis Europos Sąjungos projektų siūlomomis galimybėmis. Valstybinės sistemos dominavimas labiau pastebimas Suomijoje ir Švedijoje. Bulgarijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Graikijoje, Italijoje – šiose valstybėse privatūs finansuotojai (įmonės, asociacijos ar fondai) labai ribotai prisideda prie suaugusiųjų neformalaus švietimo, ypač tose valstybėse, kur tradiciškai labiau remiamasi valstybės parama arba kur neformalusis švietimas yra menkai išplėtotas. Taip pat viso to priežastys galėtų būti ekonominiai sunkumai ir nepakankama finansavimo kultūra, orientuota į suaugusiųjų neformalųjį švietimą. Savo lėšomis visose valstybėse yra galimybė dalyvauti organizuojamame NSŠ. Taip pat visos Europos Sąjungos valstybės gali dalyvauti programose, kurios suteikia galimybę gauti finansavimą įvairioms švietimo iniciatyvoms, tarpvalstybiniais projektams ir institucijų bendradarbiavimui visose ES valstybėse.

Toliau pateiktoje lentelėje, matoma sugrupuota informacija, kuriose Europos Sąjungos valstybėse koks finansavimo metodas yra taikomas. Remiantis suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų baze (2024) galima matyti kokiose Europos Sąjungos valstybėse buvo ir yra naudojamos šiais finansavimo metodais.

7 lentelė. Neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo metodai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje.

Metodas	Trumpas aprašymas	Lietuva	Europos Sąjungos valstybės
Programos finansavimas	Atitinkamas paslaugų teikėjas sutinka sudaryti sutartį su viešąja įstaiga. teikti įvairius kursus, seminarus ar kitas neformaliojo švietimo veiklas.	taikoma	Bulgarija, Italija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Vokietija, Slovėnija, Ispanija.
Projektų finansavimas	Finansuotojas sudaro sutartį su paslaugos teikėjais dėl konkretaus projekto,	taikoma	Galimybę turi visos ES valstybės.
Formulinis finansavimas	Numatyta suma, mokama paslaugų teikėjams už siekiant konkretaus rezultato.	taikoma	Italija, Kroatija, Slovakija, Belgija, Danija, Švedija, Vengrija.
Filantropinis finansavimas	Nepriklausoma filantropinė agentūra skiria dotaciją Teikėjui.	taikoma	Galimybę turi visos ES valstybės.
Besimokančiojo mokestis	Tai pinigų suma, kuria pasirenka mokėti pats asmuo.	taikoma	Galimybę turi visos ES valstybės.
Mokesčių lengvatos	Apmokestinimo taisyklė, pagal kurią gali būti skiriama finansinė nauda	netaikoma	Bulgarija, Italija, Austrija, Vokietija, Portugalija, Airija, Nyderlandai, Danija, Liuksemburgas, Švedija, Estija, Lenkija.

	mokesčių mokėtojams, kurie dalyvauja švietimo veiklose.		
Tiesioginės dotacijos.	Subsidija, skirta paremti asmens ar įmonės investicijas į mokymąsi.	taikoma	Galimybę turi visos ES valstybės.
Kuponai individualios mokymosi sąskaitos.	Subsidija, kuri suteikia galimybę suinteresuotiems asmenims ar įmonėms naudotis mokymosi paslaugomis.	taikoma	Suomija, Prancūzija, Austrija, Ispanija, Portugalija, Belgija, Nyderlandai, Danija.
Paskolos.	Sistema, leidžianti žmonėms skolintis už savo ateities pajamas norimoms mokymo išlaidoms padengti.	netaikoma	Italija, Vokietija, Danija.
Mokymo atostogos.	Tai priemonė, kuria siekiama galimybes mokytis, suteikiant darbuotojams mokymosi atostogas mokymosi tikslais.	taikoma	Malta, Italija, Kroatija, Vengrija, Slovakija, Austrija, Čekija, Vokietija, Slovėnija, Ispanija, Portugalija, Belgija, Danija, Liuksemburgas, Estija, Latvija, Lenkija.
Atsipirkimo sąlygos	Mokymo išlaidų grąžinimas finansuojančioms įstaigoms, darbdaviui, jei	taikoma	Suomija, Malta, Graikija, Rumunija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Slovėnija, Portugalija, Airija, Danija, Švedija.

	darbuotojas nusprendžia savo noru nutraukti darbo santykius.		
--	--	--	--

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal suaugusiųjų mokymosi finansavimo duomenų bazės duomenis (2024)

Prieiga per internetą: <https://www.cedefop.europa.eu/es/tools/financing-adult-learning-db/instruments-map>

Šioje lentelėje pateikta 11 suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo metodų naudojamų Europos Sąjungos valstybėse analizė, kuri parodo finansavimo metodų įvairovę, skirtą skatinti suaugusiųjų neformalų mokymąsi. Programos finansavimo metodas leidžia atitinkamoms viešoms įstaigoms finansuoti suaugusiųjų švietimą sudarant sudartartis su paslaugų teikėjais. Toks finansavimas dažniausiai yra naudojamas Lietuvoje, Bulgarijoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje. Projektų finansavimas, tai metodas kuriuo galimybę naudotis visos Europos Sąjungos valstybės. jis skiriamas įvairiems švietimo projektams įgyvendinti, šis metodas užtikrina finansavimo suteikimą konkrečioms švietimo inicaityvoms. Formulinis finansavimas, tai kuomet nustatyta suma yra skiriama už sėkmingai pasiektus rezultatus. Šis metodas yra taikomas Lietuvoje, Italijoje, Kroatijoje, Slovakijoje, Belgijoje, Danijoje, Švedijoje ir Vengrijoje. Įvairios nepriklausomos filantropinės organizacijos gali skirti finansines dotacijas suaugusiųjų neformalaus švietimo veikloms, ši metodas yra prieinamas naudotis visoms ES šalims. Taip visose valstybėse prieinamas yra besimokančiojo mokesčio metodas, kuomet pats suaugęs asmuo susimoka už savo mokymąsi. Vienas iš labai dažnai naudojamų metodų yra mokesčių lengvatos, jos suteikiamos NSS dalyviams, kurie patys naudoja savo pinigus į švietimą. Juo naudojasi šiose valstybėse: Bulgarijoje, Italijoje, Austrijoje, Vokietijoje, Portugalijoje, Airijoje, Nyderlanduose, Danijoje, Liuksemburge, Švedijoje, Estijoje ir Lenkijoje. Tiesioginių dotacijų metodu, kuomet suteikiamos dotacijos remti suaugusiųjų neformalų švietimą taip pat gali naudotis visos ES valstybės. Individualių mokymosi sąskaitų sistema, tai labai patrauklus švietimo finansavimo metodas studijuojančiam asmeniui. Ja naudojasi Suomijoje, Prancūzijoje, Austrijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Belgijoje, Nyderlanduose ir Danijoje. Paskolų naudojimas padengti mokymąsi išlaidas dažniausiai naudojamas Italijoje, Vokietijoje ir Danijoje. Mokymosi atostogos, kuomet asmenims suteikiamos mokamos arba nemokamos atostogoms mokymosi metu yra prieinamos daugelyje ES šalių: Maltoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Slovakijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Belgijoje, Danijoje, Liuksemburge, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje. Atsipirkimo sąlygų finansavimo metodas, kuomet darbdaviui ar įstaigai, kuri

finansavo, padengiamos išlaidos, darbuotojui nutraukus darbo santykius. Juo daugiau naudojamasi šiose valstybėse: Suomijoje, Maltoje, Graikijoje, Rumunijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekijoje, Slovėnijoje, Portugalijoje, Airijoje, Danijoje, Švedijoje. Apibendrinus matome, kad Europos Sąjungos valstybėse naudojami įvairūs suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo metodai.

Apibendrinimas. Norint bendrai apžvelgti situaciją apie suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo Europos Sąjungoje susiduriama su statistinių duomenų prieinamumo ribotumu. Tačiau yra prieinama informacija dėl ES valstybėse taikomų NSS finansavimo modelių (metodų, šaltinių). Remiantis šalių sugrupavimu pagal tai kiek nuo BVP skiriam švietimui yra išskiriama niekur kitur nepriskirtam švietimui (angl. N.E.C), į kurį įeina NSS. Dauguma Europos Sąjungos šalių patenką į antrą kategoriją (valstybės, kurios niekur kitur nepriskirtam švietimui nuo BVP skiria vidutiniškai, tai yra nuo 0,1% iki 0,3%). Kalbant apie finansavimo šaltinius, nepriklausomai į kokią šalių grupę patenka, dažniausiai naudoja įvairius finansavimo šaltinius. Apžvelgiant valstybėse naudojamus finansavimo metodus, matoma, kad kai kurie metodai yra naudojami visose Europos Sąjungos valstybėse, tokie kaip pavyzdžiui: projektinis finansavimas, filantropinis finansavimas, dotacijomis remtas finansavimas. Yra ir tokių šalių, kurios prie suaugusiųjų neformalaus švietimo palaikymo dėmesį skiria kitais būdais. Valstybės, kurios nuo BVP NSS pinigų neskiria, bet suteikia sąlygas gauti mokesčių lengvatas (Nyderlandai ir Liuksemburgas). Neskiriančios pinigų nuo BVP valstybės, bet suteikdamos mokymosi atostogas (Airija), taip prisideda prie suaugusiųjų švietimo prieinamumo.

3.2 Neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo analizė Lietuvoje ir Europos Sąjungoje

Išanalizavimus finansavimą, labai svarbus yra prieinamumo vertinimas. Jis bus vertinimas pagal šiuos rodiklius: dalyvių lytis, amžius, išsilavinimas, profesinė sritis, iš kur sužinojo apie NSS, kiek dalyvaujantys skyrė laiko NSS veikloms. Norint bendrai matyti prieinamumą pateikiami duomenys apie asmenų dalyvavimą, dalyvavimo ir nedalyvavimo priežastis. Dalyvavimas NSS yra kaip kriterijus išmatuoti prieinamumą.

8 lentelė. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) neformaliajame švietime Europos Sąjungos valstybėse, 2022 metais.

Šalis	Dalyvavimas (%)
ES vidurkis	49,4
Belgija	41,6
Bulgarija	20,6
Čekija	45,7
Danija	53,0
Vokietija	60,4
Estija	48,1
Airija	54,8
Graikija	16,6
Ispanija	49,2
Prancūzija	50,8
Kroatija	27,3
Italija	35,7
Kipras	44,9
Latvija	52,2
Lietuva	31,4
Liuksemburgas	50,0
Vengrija	62,4
Malta	46,4
Nyderlandai	65,2
Austrija	58,0
Lenkija	24,3
Portugalija	44,2
Rumunija	25,6
Slovėnija	42,4
Slovakija	54,8
Suomija	53,1
Švedija	73,9

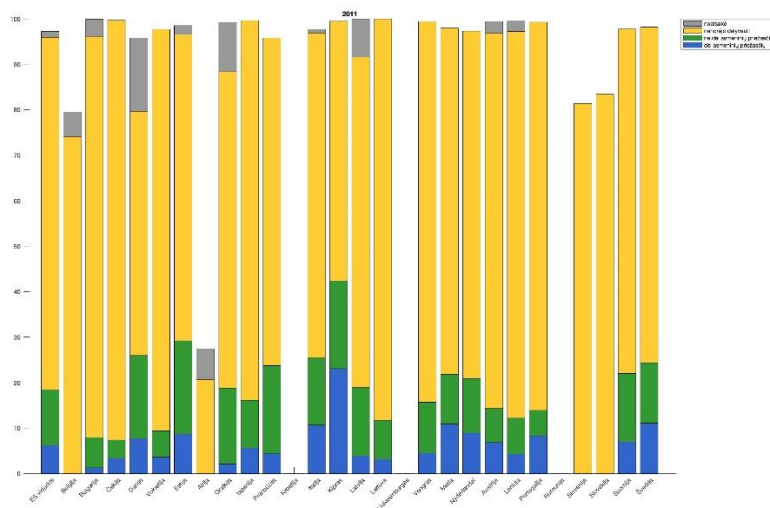
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

Prieiga per internetą:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_aes_100/default/table?lang=en&category=educ.educ_part.trng.trng_aes_12m.trng_aes_12m0

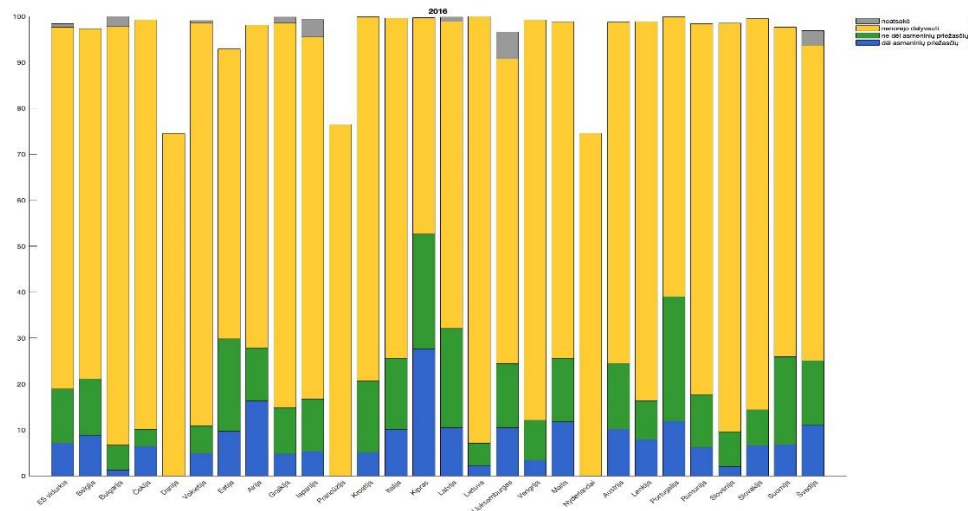
Naujausiais 2022 metų duomenimis matome kokia procentinė dalis suaugusiųjų dalyvavo suaugusiųjų neformalaus švietimo veiklose. Lietuva (31,4 %) gerokai atsilieka nuo Europos Sąjungos vidurkio (49,4%). Matoma, kad atsiliko ir nuo kitų šalių. Aktyviausi 2022 metais buvo Švedijos piliečiai (73,9%), jų rodikliai aukščiausi tarp kitų ES šalių. Taip pat aukštus dalyvavimo NSŠ rodiklius pademonstravusios valstybės buvo: Nyderlandai (65,2 %), Vengrija (62,4 %) ir Vokietija (60,4 %). Mažiausiai aktyvus dalyvavimas buvo Graikijoje (16,6 %), Bulgarijoje (20,6%), Rumunijoje (25,6%) ir Lenkijoje (24,3%). Šios valstybės buvo mažiau aktyvios nei Lietuva ir žemiau ES vidurkio. Galima teigti, kad Lietuvo nebuvo nei prie lyderiaujančių šalių, nei prie žemiausių rodiklių.

Norint geriau suprasti, kodėl suaugusieji nedalyvavo švietime, galima būtų apžvelgti viso to priežastis. Eurostat (20224), pateikia informaciją koks procentas žmonių ir dėl kokios priežasties suaugusiųjų nedalyvo formaliajame ir neformaliajame švietime.

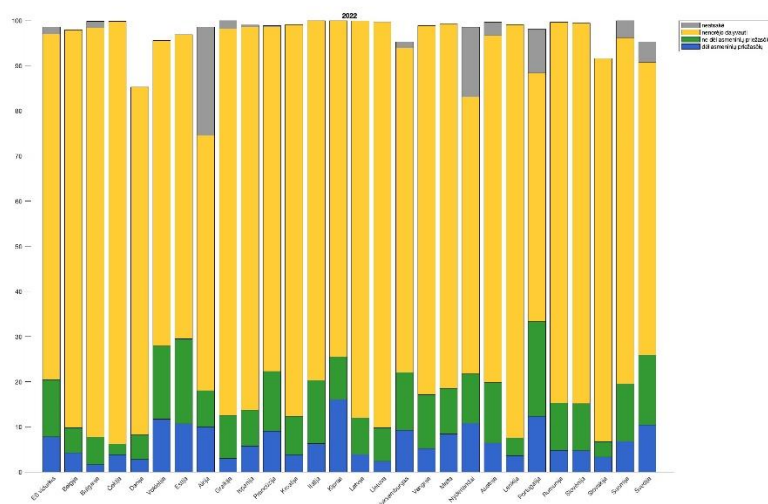
10 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas NSŠ (procentais) 2011 metais , pagal priežastį (kuomet mėlyna spalva - dėl asmeninių priežasčių, žalia spalva - ne dėl asmeninių priežasčių, geltona spalva - nenorėjo dalyvauti, pilka spalva - neatsakė).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

11 pav. . Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas NSS (procentais) 2016 metais, pagal priežastį (kuomet mėlyna spalva - dėl asmeninių priežasčių, žalia spalva - ne dėl asmeninių priežasčių, geltona spalva - nenorėjo dalyvauti, pilka spalva - neatsakė).

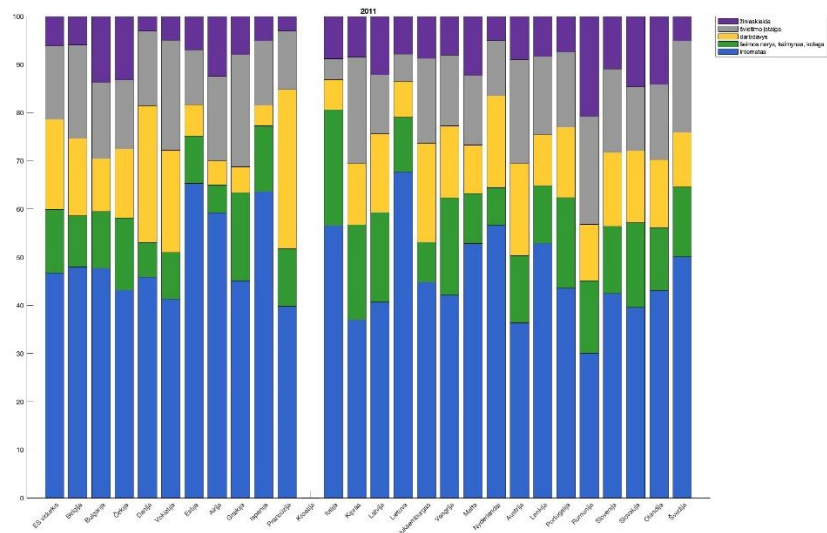
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

12 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimas suaugusiųjų švietime (procentais) 2022 metais, pagal priežastį (kuomet mėlyna spalva - dėl asmeninių priežasčių, žalia spalva - ne dėl asmeninių priežasčių, geltona spalva - nenorėjo dalyvauti, pilka spalva - neatsakė).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

Eurostat (2024) duomenimis pateikta informacija apibūdina suaugusiųjų (24-65 metai) nedalyvavimo NSŠ priežastis. Atliktos apklausos duomenų analizė yra šiek tiek apribota, dėl ne visų šalių skirtingais metais pateiktų duomenų. Respondentai galėjo rinktis iš šių priežasčių: asmeninės, ne asmeninės, nenorėjo dalyvauti arba išvis neatsakė. Analizuojant grafikus matoma, kad dažniausia priežastis kurią rinkosi apklaustieji buvo „nenorėjo dalyvauti“ (2011 m. – 77,5%, 2016 m. – 78,7%, 2022 m. – 76,6%), antra pagal skaičius matoma nedalyvavimo priežastis buvo „ne dėl asmeninių priežasčių“. Didžiojoje dalyje šalių pastebimas „nenorėjimo dalyvauti“ rodiklio mažėjimas. Lietuvoje kaip ir daugelyje šalių aukščiausias rodiklis buvo „nenorėjimo dalyvauti“ priežasties, mažiau žmonių teigė negalintys prisijungti prie NSŠ veiklų dėl „asmeninių priežasčių. Kitose Baltijos valstybėse tendencijos buvo panašios. Šiaurės valstybėse (Danijoje, Olandijoje ir Švedijoje), žmonių nenoras dalyvauti mažėjo, bet vistiek išliko reikšminga priežastis. Pietų Europoje (Graikijoje, Italijoje, Ispanijoje) žmonės taip pat nerodė didelės iniciatyvos ir apklausos metu teigė, nenorintys dalyvauti). Vokietijoje nuo 2016 iki 2022 metų (88,3 % iki 67,7%), nukrito „nenoro dalyvauti“ rodiklis, tačiau ūgtelėjo nedalyvavimas dėl „dėl kitų priežasčių). Nyderlanduose taip pat sumažėjo nenoras dalyvauti, 2016 metais jis buvo 76,5%, o 2022 metais šiek tiek mažesnis: 61,4%. Apibendrinus galima teigti, kad trys Baltijos ir Pietų Europos valstybės pasižymi aukštu „nenorėjo dalyvauti“ priežasties rodikliu. Šiaurės ir Vakarų Europoje buvo pastebėjimas didesnis ir kitokių priežasčių įvairovės poveikis.

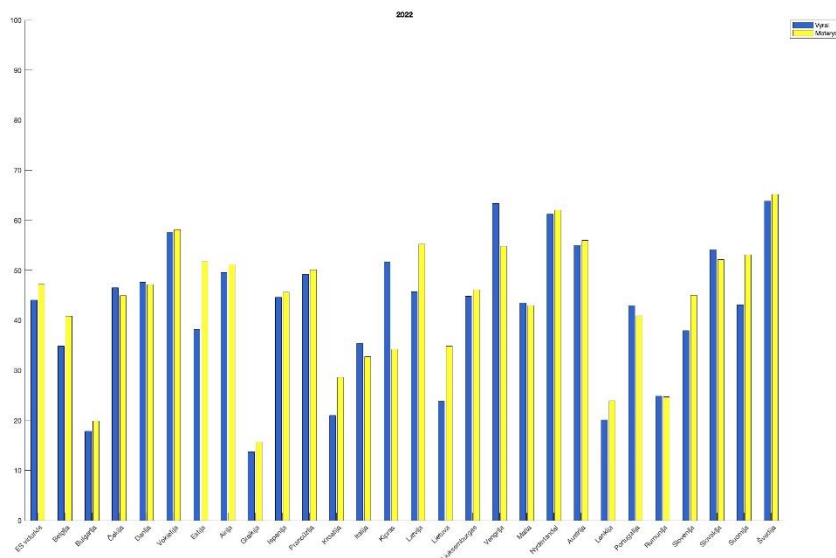

13 pav. Šaltiniai, iš kurių suaugusieji (25-64) sužinojo apie NSŠ 2011 metais (mėlyna spalva - internetas, žalia spalva- šeimos narys, kaimynas, kolega geltona spalva - darbdavys, pilka spalva - švietimo įstaiga, violetinė spalva – žiniasklaida).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

Eurostat (2024) pateikiama informacija apie šaltinius, iš kurių suaugusieji sužinojo apie neformalųjį suaugusiųjų švietimą yra apribota. Minėtame šaltinyje galime rasti informacijos tik 2011 metų apklausos ir nėra pateikta Kroatijos valstybės duomenų. Galima aptarti tų metų tendencijas ir pateikti išvadas. Remiantis Europos Sąjungos vidurkiais galima teigti, kad suaugusieji apie neformalaus švietimo galimybes daugiausiai sužinojo internete (69,3%). Antras pagal populiarumą šaltinis yra darbdavys (27,8%). Taip apklaustieji ieškojo ir rado informacijos švietimo įstaigose (22,6%), bendraujant su šeimos nariais, draugais, kolegomis (19,5%) ar tiesiog iš žiniasklaidos (9,1%), visiems prieinamu būdu.

Suaugusiųjų dalyvavimas neformaliajame švietime gali būti matuojamas įvairiais rodikliais. Pateiktose diagramose bus pateikti duomenys (procentais) , kaip suaugusieji dalyvavo neformaliajame švietime vertinant pagal gyvenamąją vietą, lytį ir metus. Remiantis Eurostat (2024) duomenimis.

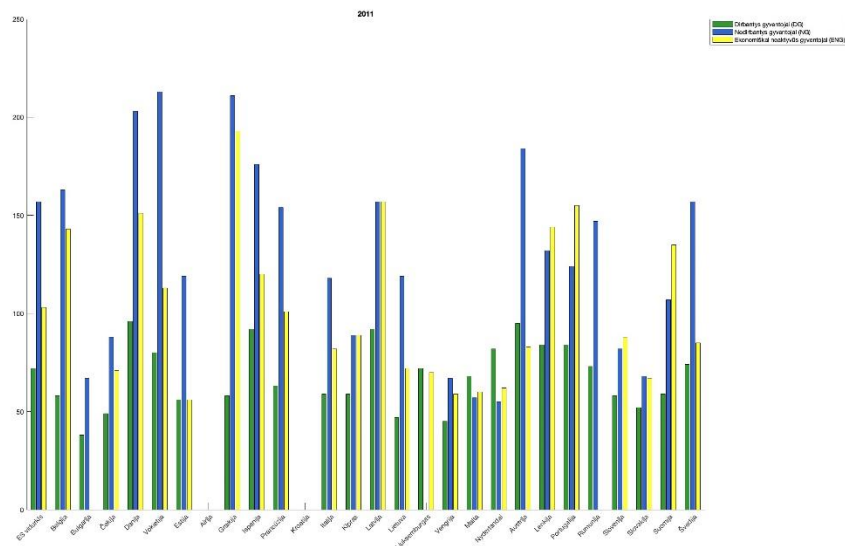
16 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (procentais) NSŠ 2022 metais, pagal lytį (kuomet mėlyna spalva- vyrai, geltona- moterys).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

Remiantis Eurostat (2024) 2016- 2022 metų statistika galima apžvelgti vyrų ir moterų įsitraukimą į suaugusiųjų neformalųjį švietimą. Atsižvelgiant į ES vidurkį, matome, kad suaugusiųjų dalyvavimas buvo panašus tarp moterų ir vyrų (apie 39–40%). Iki 2022 m. abu rodikliai išaugo iki 44-47% , tai rodo nuoseklią augimo tendenciją, kad bėgant metams vis daugiau suaugusiųjų dalyvauja neformaliajame švietime. Belgijoje po didesnio augimo 2016 metais vyrų dalyvavimas sumažėjo iki 34,8 %, o moterų dalyvavimas išliko stabilesnis ir siekė 40,8%. Bulgarijoje vyrų ir moterų dalyvavimas sumažėjo per visą apklausos laikotarpį, vyrų iki 17,8%, o moterų iki 19,9%. 2022 metais, tai rodo mažėjantį suaugusiųjų dalyvavimo švietime aktyvumą. Čekijoje po akivaizdaus augimo 2016 metais, 2022 vyrų dalyvavimas 2022 buvo šiek tiek mažesnis (46,5%), o moterų – 44,9%, tačiau abiejų lyčių dalyvavimas vis tik išliko aukštesnis nei 2011 metais. Danijoje po sumažėjimo 2016 metais, abu rodikliai 2022 metais išliko tolygūs, moterų dalyvavimas 47,1% , o vyrų 47,6%. Vokietijoje vyko nuoseklus dalyvavimo švietime augimas, aukščiausias taškas 2022 metais, kuomet dalyvavo 58,1% moterų ir 57,6% vyrų. Estijoje moterų dalyvavimas buvo didėjantis, po sumažėjimo 2016 metais, 2022 moterų dalyvavimas išaugo iki 51,7% , na o vyrų liko 38,1%. Airijoje matomas didelis augimas dalyvaujant neformaliajame suaugusiųjų švietime iki 2016 metų, kuris iki 2022 metų išliko beveik nepakitęs (51,2% moterų, 49,5% vyrų). Graikijoje pastebimas lėtas augimas, tačiau

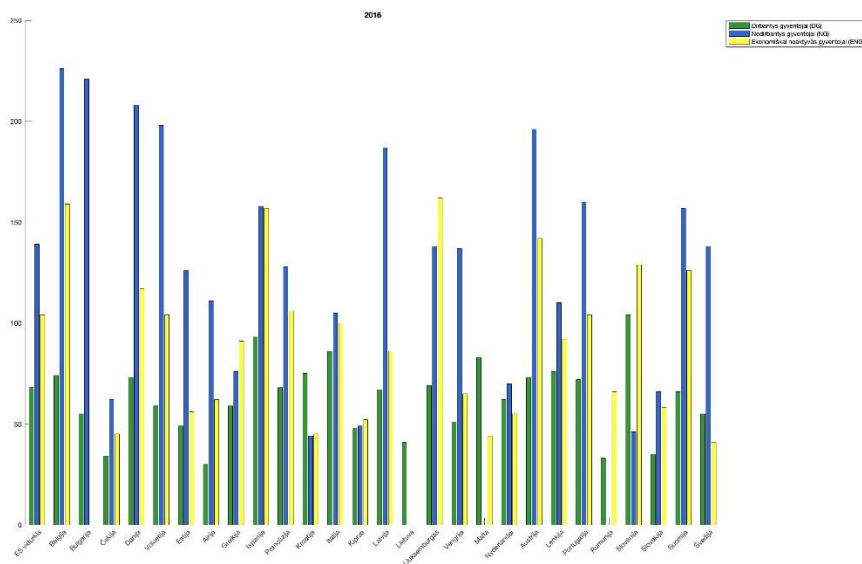
rodikliai išlieka vieni mažiausių Europos sąjungoje, 2022 metais jie siekė moterų 15,7% ir 13,7% vyrų. Ispanijoje abiejų lyčių rodikliai augo tolygiai iki 2022 metų, pasiekdami 45,6% moterų ir 44,6% vyrų. Prancūzijoje matomas aktyvumo augimas abiejų lyčių grupėse, tačiau moterys viršijo vyrų dalyvavimą – 50,1%, o vyrai 49,2%. Kroatijoje pastebimas mažėjimas nuo 2016 metų, 2022 metais 28,6 % moterų dalyvavo neformaliajame suaugusiųjų švietime, o vyrų – 21%. Italijoje po sklandaus augimo 2016 metais, 2022 metais moterų ir vyrų rodikliai sumažėjo iki 32,7% ir 35,4%. Kipre per minėtus metus vyko nevienodas augimas ir 2022 metais vyrų aktyvumas buvo 51,6%, o moterų 34,2%. Latvijoje suaugusiųjų dalyvavimas neformaliajame švietime ženkliai kilo 2016 metai, o 2022 metais dalyvavo 45,7% vyrų, o moterų šiek tiek daugiau – 55,2%. Lietuvoje matomas tolygus aktyvumo augimas visais minėtais metais, 2022 vyrų dalyvavo 23,8% o moterų prisijungė daugiau – viso 34,8%. Liuksemburge po sumažėjimo 2016 metais, 2022 metais abiejų lyčių rodikliai išliko panašūs 46,1% moterų ir 44,8% vyrų. Vengrijoje akivaizdus dalyvavimo augimas (ypatingai tarp vyrų), 2022 metais jis jau siekė 54,8% - moterų ir 63,8% vyrų. Maltoje nuo 2011 iki 2022 metų buvo abiejų rodiklių augimas, moterų 42,9% ir 43,5% moterų dalyvavo neformaliajame suaugusiųjų švietime. Nyderlanduose išliko aukštas ir stabilus suaugusiųjų dalyvavimas NSŠ, 2022 metais vyrų rodiklis siekė 61,2%, o moterų 62,2%. Austrijoje abu rodikliai buvo aukšti, tik 2022 metais jie kiek sumažėjo iki 56% moterų ir 55% vyrų. Lenkijoje nuo 2011 metų matomas nedidelis pokytis, 2022 metais dalyvavo 23,9% moterų ir 20,1% vyrų. Portugalijoje nedidelis padidėjimas iki 2022 metų, moterų rodiklis 40,9%, o vyrų - 42,9%. Rumunijoje 2022 vyko staigus augimo šuolis ir rodikliai liko panašūs tiek vyrų, tiek moterų – apie 24,8. Slovėnijoje vyrų dalyvavimas sumažėjo ir buvo 37,9%, o moterys pademonstravo aukštą dalyvavimą - 45%. Slovakijoje vyko nuoseklus augimas ir 2022 metais jau buvo dalyvaujančių 52,1% moterų ir 54,1% vyrų. Suomijoje moterų 2022 metais (53,1%) viršijo vyrų (43,1%) dalyvavimą NSŠ. Švedijoje vyrai ir moterys pasižymėjo stabilium ir itin aktyviu dalyvavimu suaugusiųjų neformalaus švietimo veiklose, 2022 metais jame dalyvavo 63,8% vyrų ir 65,2% moterų.

Apibendrinant galima teigti, kad mažėjimo tendencija buvo matoma Kroatijoje ir Bulgarijoje, tai gali atspindėti mažėjantį neformalaus suaugusiųjų švietimo patrauklumą ir kitus iššūkius. Daugelyje ES šalių buvo pastėtas dalyvavimo veiklose augimas, ypač būtų galima pabrėžti: Vokietiją, Airiją, Vengriją, Švediją. Daugumoje šalių moterų dalyvavimo rodikliai yra aukštesni nei vyrų.

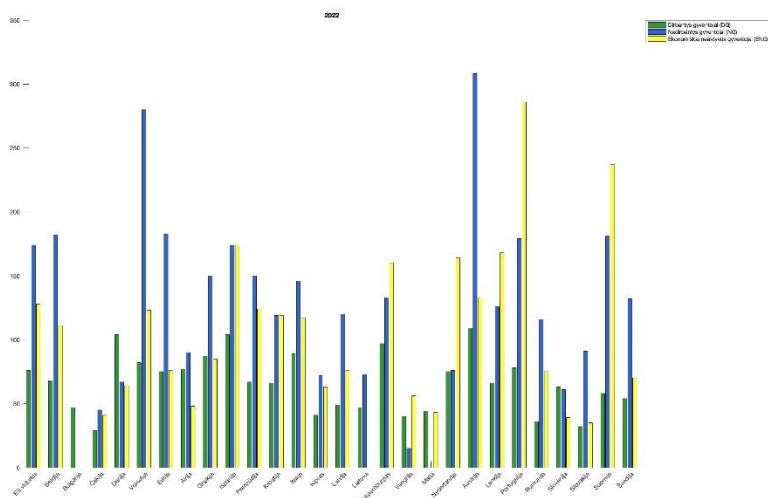
17 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2011 metais, pagal užimtumo statusą (kuomet mėlyna spalva- nedirbantys gyventojai, geltona- ekonomiškai neaktyvūs gyventojai, žalia – dirbantys gyventojai).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

18 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2016 metais, pagal užimtumo statusą (kuomet mėlyna spalva- nedirbantys gyventojai, geltona- ekonomiškai neaktyvūs gyventojai, žalia – dirbantys gyventojai).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

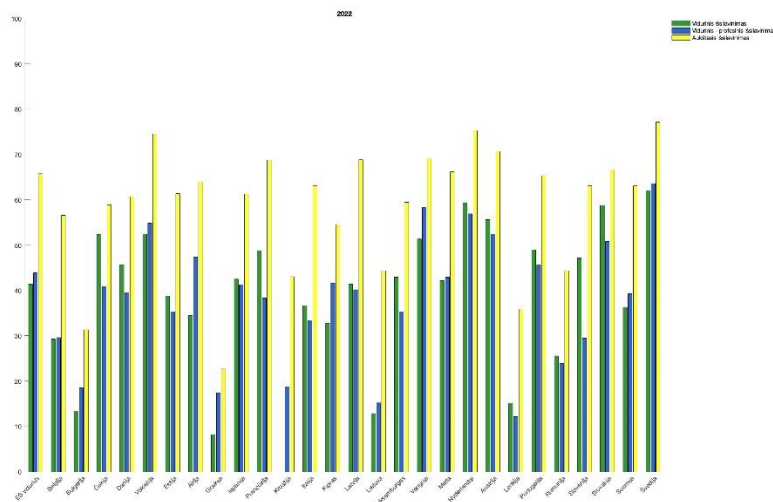
19 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas (valandomis) NSŠ 2022 metais, pagal užimtumo statusą (kuomet mėlyna spalva- nedirbantys gyventojai, geltona- ekonomiškai neaktyvūs gyventojai, žalia – dirbantys gyventojai).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

Remiantis Eurostat (2024) statistika galima apžvelgti Europos Sąjungos dirbančių gyventojų, nedirbančių gyventojų ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų (studentų, pensininkų, neįgalių asmenų) dalyvavimą organizuotame neformaliajame suaugusiųjų švietime valandomis per metus 2016- 2022 metais. Atsižvelgiant į ES vidurkį, matome, kad per šį laiko tarpą dirbančių gyventojų dalyvavimas augo – nuo 72 val 2011 metais iki 76 val 2022 metais, tarp nedirbančių gyventojų ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų (128 val.) taip pat pastebimas svyravimas ir augimas, ypač prie nedirbančiųjų, kur dalyvavimo valandos siekė 2022 metais 174 val per metus. Belgijoje dirbančių ir nedirbančių gyventojų dalyvavimo NSŠ valandos augo, ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalyvavimas nuo 2011 (143 val). iki 2016 (159 val.) sparčiai kilo, deja 2022 metai krito iki 111 valandų per metus. Bulgarijoje dėl duomenų trūkumo subku padaryti išvadas, tačiau matomas vienas akivaizdus nedirbančių gyventojų aktyvesnis dalyvavimas nuo 2011 metų (67val.) iki 2016 metų (221val.). Čekijoje matomas dalyvavimo sumažėjimas visose grupėse. Danijoje nedirbančių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalyvavimas metams bėgo mažėjo, padidėjo dirbančių gyventojų įsitraukimas - 104 valandos per metus. Vokietijoje pastebimas valandų didėjimas, ypatingai nedirbančių gyventojų, 2022 metais siekė 280 valandas per metus. Estijoje matomas nedirbančių ir ekomiškai neaktyvių grupių įsitraukimo į NSŠ stabilumas, o dirbančių žmonių grupėje motomas ryškesnis augimas - 75 val per metus. Airijos duomenys nuo 2016 metų leidžia matyti dirbančių žmonių ženkliai

padidėjusį dalyvavimą (30 ir 77 valandos per metus), o nedirbančių ir ekonomiškai neaktyvių žmonių dalyvavimas sumažėjo. Graikijoje dirbančių gyventojų grupėjimatosi dalyvavimo valandų augimas, tačiau likusiose grupėse - svyravimas. Ispanijoje paaugo dirbančių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalyvavimas suaugusiųjų neformaliajame švietime. Prancūzijoje dalyvavimas buvo gan stabilus ir šiek tiek paaugo. Kroatijos duomenys nuo 2016 metų leidžia matyti ypatingi didesnį nedirbančių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalyvavimą. Italijoje matomas nedidelis augimas nuo 2011 iki 2022 metų, nedirbančių gyventojų grupė minėtais metais suaktyvėjo nuo 118 valandų iki 146 valandų. Kipre nuosekliai mažėjo dalyvavimo valandų skaičius visose grupėse. Latvijoje gyventojų įsitraukimas mažėjo, 2022 metai išliko aukščiausias nedirbančių gyventojų dalyvavimas - 120 valandų per metus. Lietuvoje dėl duomenų trukūmo negalima matyti aiškios situacijos, tačiau matomas gan aktyvus visų gyventojų įsitraukimas. Liuksemburge ypatingai didelis ekonomiškai neaktyvių gyventojų įsitraukimas į NSS, 2022 metais – 160 valandų per metus. Vengrijoje pastebimas itin įdomus nedirbančių gyventojų įsitraukimo į neformalųjį suaugusiųjų švietimą svyravimas: 2011 metais – 67, 2016 metais- 137, 2022 metais- 15 valandų. Maltoje dirbančių gyventojų dalyvavimas. Maltoje dirbantys gyventojai 2022 metais palygint 2011 metais buvo įsitraukę mažiau, kitų grupių duomenų nepakanka. Nyderlanduose ypatingai padidėjo ekonomiškai neaktyvių gyventojų įsitraukimas į NSS, 2022 metais - valandos, likusios grupėse taip pat pastebimas dalyvavimo aktyvumas. Austrijoje nedirbančių asmenų 2022 metais dalyvavimas NSS buvo didžiausias visoje ES – 308 valandos. Lenkijoje matomas nedidelis dirbančių gyventojų dalyvavimo kritimas, bet ekonomiškai neaktyvūs gyventojai buvo itin aktyvūs ir dalyvavo 168 val. 2022 metais. Portugalijoje žymus ekonomiškai neaktyvių gyventojų įsitraukimas į NSS, 2022 metais siekė net 286 valandas. Rumunijoje ypatingai suaktyvėjo visų grupių dalyvavimas 2022 metais. Slovėnijoje matomas 2016 didesnis aktyvumo šuolis, tačiau 2022 mažiau skiriamų valandų. Slovakijoje matomas dirbančių žmonių aktyvumo mažėjimas, nedirbantieji NSS valandų skyrė vis daugiau. Suomijoje ypatingai didelis augimas ekonomiškai neaktyvių gyventojų grupėje 2022 metais, net 237 valandos. Švedijoje stabili valandų tendencija su nedideliu mažėjimu darbingų ir nedirbančių žmonių grupėse, ekonomiškai neaktyvių gyventojų įsitraukimas 2022 metais buvo 132 valandos per metus.

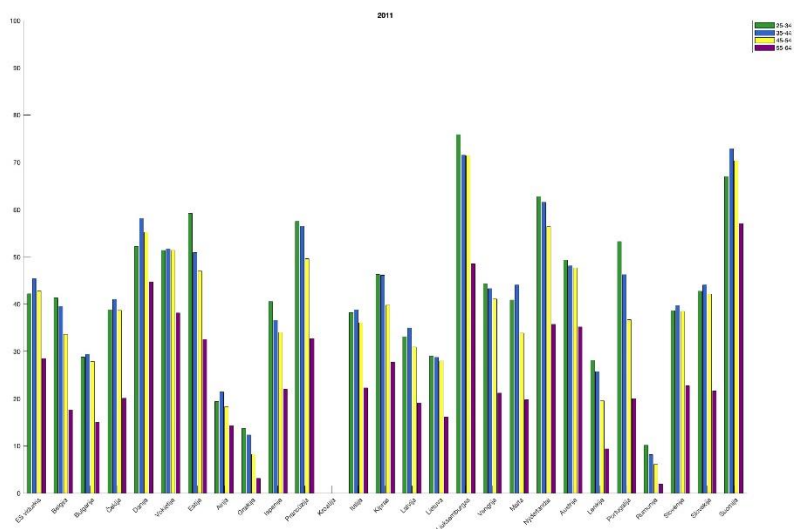
Visoje Europos Sąjungoje pastebimi akivaizdūs įsitraukimo valandų svyravimai (priklausomai nuo šalies ir gyventojų grupės). Dažnu atveju nedirbančiųjų ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų grupių valandos reikšmingai kilo, galima daryti išvadas, kad tai rodo susidomėjimą ilgalaikiu dalyvavimu NSS. Apžvelgus bendrai visus dalyvavimo modelius ir tempus dalyvavimas ES valstybėse nuo 2016 metų iki 2022 augo.

20 pav.. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSŠ (procentais), pagal išsilavinimo lygį 2022 metais (kuomet žalia – vidurinis išsilavinimas, mėlyna - vidurinis- profesinis išsilavinimas, geltona - aukštasis išsilavinimas).

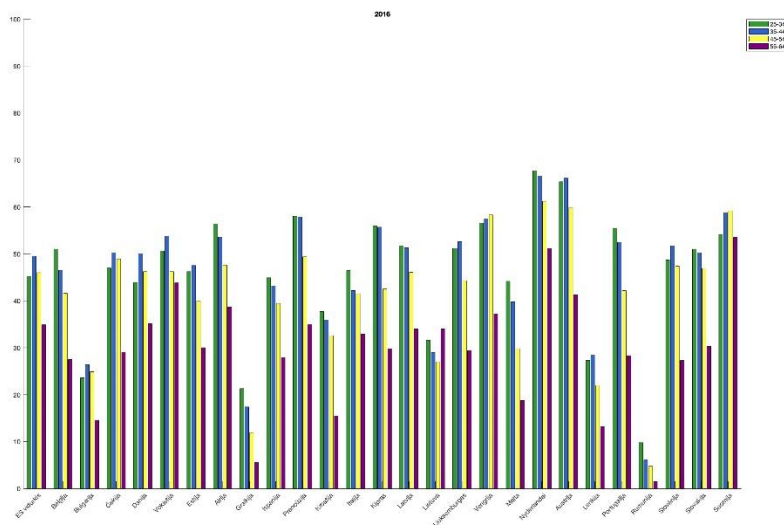
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

Šiame pateiktame paveikslėlyje atspindi suaugusiųjų (24–65 metų) dalyvavimas neformaliajame švietime procentais, suskirstytas pagal išsilavinimo lygį. Dėl duomenų apribojimo Eurostat (2024) bus apžvelgiami tik 2022 metų apklausos rezultatai. Kuomet rodikliai: 1 – vidurinis išsilavinimas, 2 – vidurinis - profesinis išsilavinimas, 3 – aukštasis išsilavinimas). Remiantis pateiktais apklausos duomenimis didžiausias dalyvavimas pastebimas tarp vidurinį išsilavinimą turinčių piliečių Švedijoje (62,1%) Nyderlanduose (59,3%) ir Slovakijoje (58,8%). Asmenys turintys profesinį vidurinį išsilavinimą labiausiai buvo įsitraukę Švedijoje (63,6%), Nyderlanduose (56,9%) ir Vokietijoje (54,9%). Aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų dalyvavimas aukščiausias buvo Švedijoje (77,2%), Nyderlanduose (75,3%) ir Vokietijoje (74,6%). Lietuvoje labiausiai pasižymėjo aukštąjį išsilavinimą turintys žmonės. (44,4%).

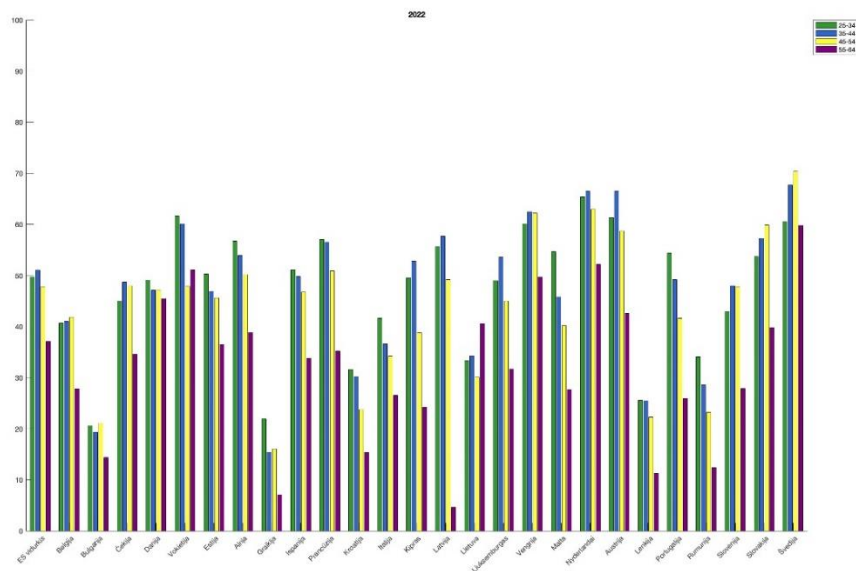
21 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSS 2011 metais (procentais), pagal amžių (kuomet 25-35 metai - žalia spalva, 35- 44 metai – mėlyna, 45-54 – geltona, 55-64 - violetinė).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

22 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas neformaliajame švietime 2016 metais (procentais), pagal amžių (kuomet 25-35 metai - žalia spalva, 35- 44 metai – mėlyna, 45-54 – geltona, 55-64 - violetinė).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

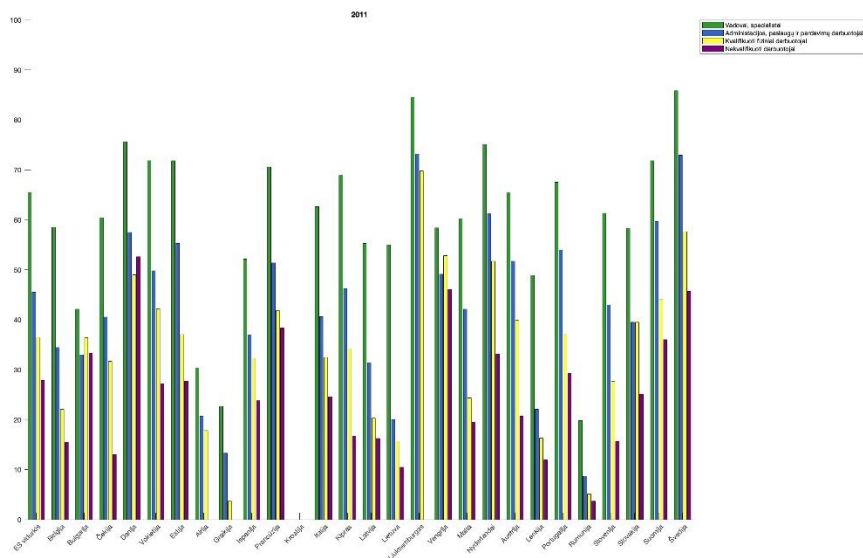

23 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSS 2022 metais (procentais), pagal amžių (kuomet 25-35 metai - žalia spalva, 35- 44 metai – mėlyna, 45-54 – geltona, 55-64 - violetinė).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

Remiantis Eurostat (2024) statistika galima apžvelgti Europos Sąjungos įvairaus amžiaus gyventojų dalyvavimą organizuotame neformaliajame suaugusiųjų švietime (procentais) per metus 2016- 2022 metais. Atsižvelgiant į ES vidurkį, matome, kad 2011, 2016 ir 2022 metais nuosekliai augo visų ES šalių dalyvavimas suaugusiųjų neformaliajame švietime. Aukščiausias dalyvavimo procentas buvo 35- 44 metų amžiaus gyventojų. Belgijos 25-34 apklausti piliečiai 2016 metais labai aktyviai dalyvavo NSS veiklose (51%), tačiau atėjus 2022 metams , jų dalyvavimas sumažėjo iki 40,7% . Kitos amžiaus grupės išlaikė gan panašų, kiek svyruojantį dalyvavimo lygį. Bulgarijoje nurodytų metų eigoje dalyvavimas mažėjo visose keturiose amžiaus grupėse, labiausiai nukrito 25- 34 metų grupės dalyvių įsitraukimas (nuo 28,8% iki 20,6%). Čekijoje buvo gan aukštas dalyvavimo lygis, aktyviausiai prisijungė 35-44 metų dalyviai, 2022 metais net 50,3%. Danijoje kaip ir Čekijoje labiausiai pasižymėjo ta pati 25-34 metų grupė dalyvių, kurie 2011 metais siekė net 52,2% dalyvavimo aktyvumą, kitose amžiaus grupėse taip pat buvo aktyvus ir augantis įsitraukimas į NSS. Vokietijoje pastebimas labai aktyvus suaugusiųjų dalyvavimas, ypatingai 25-

34 metų grupėje, kuris 2022 metais pasiekė net 61,6%, taip pat džiugina ir 55-64 amžiaus žmonių įsitraukimas, tai pačiais metais net 51,1%. Estijoje visų amžiaus grupių dalyvavimas stabiliai panašus, tik būtų galima atkreipti dėmesį į tai, kad nuo 2016 iki 2022 metų krito 25-34 metų amžiaus dalyvių dalyvavimas, nuo 59,2% iki 50,3%. Airijoje aktyvi 55-64 metų amžiaus grupė, 2022 metais siekį net 39,9%. Graikijoje gan žemas aktyvumas, tačiau matomas augimas visose amžiaus grupėse. Ispanijoje suaugusiųjų dalyvavimas neformaliajame švietime gan aktyvus ir panašus į Europos vidurkį. Prancūzija pasižymėjo aukštais dalyvavimo rodikliais, 25-34 ir 35-44 metų amžiaus grupės įsijungė net virš 56%. Kroatijos suaugusiųjų dalyvavimo duomenys pateikti tik nuo 2016 metų, visų grupių dalyvavimo vidurkis apie 30%. Italijoje augimas pastebėtas 2011-2016 metais, tačiau 2022 metais sumažėjo 25-34 ir 35-44 amžiaus grupių dalyvavimas. Kipre pastebimi dalyvavimo svyravimai, tačiau ypatingai įsitraukė 25-34 metų grupė. Latvijoje 2022 dalyvavimas augo 25-34 amžiaus grupės - 55,7% ir 35-44 amžiaus grupės-57,7% dalyvavimas. Vyresnė amžiaus grupė 2022 metais rodė ženklų mažėjimą. Lietuvoje augo suaugusiųjų dalyvavimas: 2022 metais 25- 34 (33,3%) ir 34- 44 (34,3%) metų amžiaus grupėse buvo nedidelis dalyvavimo augimas. Liuksemburge gan aukštas dalyvavimo procentas, tačiau metams bėgant jis krito. Vengrijoje suaugusiųjų dalyvavimas NSŠ buvo panašus į Europos Sąjungos vidurkį, ypatingai aukštas dalyvavimo lygis buvo 2022 metais, pvz: 25- 34 amžiaus grupėje dalyvavo 60,1% suaugusiųjų. Maltoje 25-34 metų amžiaus gyventojai bėgant minėtiems metams tapo aktyvesni ir jų dalyvavimas paaugo nuo 40,9% iki 54,7%. Nyderlanduose itin aukšti dalyvavimo rodikliai, ypatingai pasižymėjo 35- 44 metų amžiaus grupė, kurios įsitraukimas 2022 metais siekė 66,5%. Austrijoje dalyvių įsitraukimas augo ir 2022 metais 25-34 metų amžiaus dalyvių grupės jau siekė 61,3 %. Lenkijoje dalyvavimo rodikliai itin žemi, bet vyko maži augimai į viršų visose grupėse. Portugalijoje įsitraukimas į NSŠ gan nemažas, tačiau 2022 metais užfiksuotas nedidelis mažėjimas, ypatingai vyresnių asmenų grupėse. Rumunijos rodikliai mažiausi iš visų Europos Sąjungos šalių, tik 2022 metais įsitraukimas ūgtelėjo. Slovėnijoje svyruojantis dalyvavimo rodikliai, tačiau matosi įsitraukimo augimas 2022 metų grupėje, kuris siekė net 48%. Slovakijoje nuoseklus dalyvavimo procento augimas visose amžiaus grupėse nuo 2011 iki 2022 metų, ypatingas aktyvumas 55-64 metų grupėje, kuris siekė net 59,9 %. Švedijoje itin aukštas dalyvavimo lygis, visų amžiaus grupių vidurkis apie 65%. Bendrai galime matyti, kad 25- 34 metų amžiaus grupė aktyviausiai dalyvauja suaugusiųjų neformalaus švietimo veiklose beveik visose ES valstybėse. Švedija, Nyderlandai ir Vokietija demonstruoja aukštus dalyvių įsitraukimo rodiklius, kurie gali reikšti mokymosi visa gyvenimą kultūrą ir visiems prieinamą švietimo sistemą.

24 pav. Suaugusiųjų (24-65 metai) dalyvavimas NSŠ (procentais) 2011 metais, pagal užimamas pareigas (kuomet žalia spalva – vadovai, specialistai; mėlyna - administracijos, paslaugų ir pardavimo darbuotojai; geltona - kvalifikuoti fiziniai darbuotojai; violetinė - nekvalifikuoti darbuotojai).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Eurostat (2024) duomenimis

Šioje lentelėje pateikta procentinė išraiška asmenų, suskirstytų pagal darbo specifiką, dalyvavimas suaugusiųjų neformaliajame švietime 2011, 2016 ir 2022 metais. Lentelėje yra išskirtos 4 profesijų grupės. 1- oji grupė: vadovai ir specialistai, 2- oji grupė: administracijos darbuotojai, paslaugų ir pardavimo darbuotojai, 3- ioji grupė: kvalifikuoti fiziniai darbuotojai (tie, kurie atlieka fizinius darbus), 4- oji : paslaugų sektoriaus darbuotojai - mažiau kvalifikuoti, tačiau atliekantys labai svarbius darbus (valymo darbai, pašto inšnešiojimas, sandėlių priežiūra ir pan.). Apžvelgiant Europos Sąjungos vidurkį, kad pirmos grupės darbuotojų dalyvavimas metams einant augo: 2011 metais – 65,5% , o 2022 metais jau: 70%. Antros grupės darbuotojai metams bėgant NSŠ veiklose dalyvavo vis aktyviau. Trečios ir ketvirtos grupės darbuotojų dalyvavimas tendencingai po truputį augo, tai rodo švietimo paklausos didėjimą. Švedijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų vadovai ir specialistai demonstravo aukštą dalyvavimo procentą, pasiekdami 75,6% (Danija), 85,5% (Švedija) 2011 metais, 74,4% (Švedija), 72% (Prancūzija), 2016 metais, 77,4% (Vokietija) 78,2% (Nyderlandai) 2022 metais. Administracijos, paslaugų ir pardavimų grupės atstovai rodė labai mažus įsitraukimo požymius šiose valstybėse: Lenkijoje ir Rumunijoje. Paslaugų sektoriaus darbuotojai Vengrijoje (69,4%) ir Slovakijoje (59,2) % išsiskyrė aktyviu dalyvavimu NSŠ veiklose. Lietuvoje vadovų ir specialist

kategorijos dalyvavimas buvo mažesnis nei Europos Sąjungos šalių vidurkis, tačiau laikėsi nuosekliai (vidurkis 55%). Administracijos ir pardavimo sektoriaus darbuotojai prie veiklų jungėsi ne itin gausiai (vidurkis 28,9%). Fizinį darbą ir paslaugų sektoriaus atstovai NSŠ veiklose dalyvavo taip pat mažiau nei ES vidurkis. Galima daryti išvadas, kad į suaugusiųjų neformalaus švietimo veiklas labiau linkę prisijungti aukštesnių pareigų žmonės.

3.3 Europos Sąjungos valstybėse taikomų neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modelių pagal išlaidų pasidalijimą įtakos neformalaus suaugusiųjų švietimo prieinamumo vertinimas

Remiantis Eurostat (2024) duomenimis, kokią dalį kiekviena Europos Sąjungos šalies vyriausybė nuo BVP skirdamos švietimui išskiria ir NSŠ, 2022 metais, valstybės bus skirstomos į 3 grupes. 1 grupėje atsidūrė valstybės, kurios skiria 0 % nuo BVP: Airija, Prancūzija, Liuksemburgas ir Nyderlandai. 2 grupėje, valstybės, kurios skiria nuo 0,1% iki 0,3% - Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Italija, Kipras, Vengrija, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Suomija, Švedija. Valstybės, kurios niekur kitur nepriskirtam švietimui nuo BVP skiria nuo 0,4% iki 0,6% , pateko į trečiąją grupę, tai yra: Latvija, Lietuva ir Malta. Šios trys šalių grupės bus vertinamos lyginant su NSŠ prieinamumo rodikliais (Eurostat, 2024): kiek žmonių dalyvavo NSŠ veiklose, dalyvavusių pasiskirstymas pagal lytį, išsilavinimą, amžių ir užimamas pareigas. Prieinamumo rodikliais remiamasi iš Suagusiųjų švietimo tyrimo (AES), kuris apima suagusiųjų dalyvavimą švietimo ir mokymo (formaliojo, neformaliojo ir savišvietos) veikloje ir yra vienas iš pagrindinių ES mokymosi viso gyvenimą statistikos duomenų šaltinių.

9 lentelė. Sugrupuotų ES valstybių prieinamumo rodiklių palyginimas pagal finansavimo modelius

	Kiek žmonių dalyvavo NSŠ veiklose (%)	Dalyvavimas NSŠ veiklose pagal lytį	Dalyvavimas NSŠ veiklose pagal išsilavinimą	Dalyvavimas NSŠ veiklose pagal amžių	Dalyvavimas NSŠ veiklose pagal
--	---------------------------------------	-------------------------------------	---	--------------------------------------	--------------------------------

					užimamas pareigas	
1 grupė (Airija, Prancūzija, Liuksemburgas, Nyderlandai)	50,0% 65,2%	-	Moterys	Daugiausiai dalyvavusių asmenų turėjo aukštąjį išsilavinimą	25-34- 50% metų ; 34-54 - 50% metų	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
2 grupė (Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Italija, Kipras, Vengrija, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Suomija, Švedija)	20,6% 73,9%	-	Dauguma dalyvavo moterys (tik 6 valstybėse daugiau dalyvavo vyrai)	Daugiausiai dalyvavusių asmenų turėjo aukštąjį išsilavinimą	25-34 metų- 45%; 35-44 metų- 35%; 45-54 metų- 10%; 55-64- 10%	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
3 grupė (Latvija, Lietuva, Malta)	31,4% 46,4%	-	Moterys	Daugiausiai dalyvavusių asmenų turėjo aukštąjį išsilavinimą	25-34 metų- 33,33%; 35-44 metų- 33,33%; 55-64 metų- 33,33%	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Eurostat (2024) duomenis

Valstybės buvo suskirstytos į 3 kategorijas, pagal tai kiek nuo BVP skirtoje švietimo dalyje yra skiriama niekur kitur nepriskirtam švietimui (angl. k. N.E.C) 2022 metais, remiantis Eurostat (2024) duomenimis. Pirmosios grupės šalių (kurių vyriausybės nuo BVP niekur kitam nepriskirtam švietimui skyrė 0%) dalyviai NSŠ veiklose dalyvavo gan aktyviai. Mažiausias dalyvavimo procentas palyginus su visos grupės šalių buvo Liuksemburge (50,0%), šiek tiek aktyvesniu dalyvavimu pasižymėjo Prancūzija (50,8%) ir Airija (54,8%), na, o aktyviausiai NSŠ veiklose dalyvavo Nyderlandų gyventojai, pasiekę 65,2% . Visos pirmosios grupės valstybės viršijo Europos Sąjungos vidurkį (49,4%). Antrosios, daugiausiai EU šalių jungiančios, grupės valstybės, kuriose nuo BVP niekur kitam nepriskirtam švietimui buvo skiriama nuo 0,1% iki 0,3% nuo BVP, suaugusiųjų dalyvavimas neformalaus švietimo veiklose buvo gan skirtingas. Mažiausius aktyvumo rodiklius pademonstravusios valstybės buvo: Graikija (16,6%), Bulgarija (20,6%), Lenkija (24,3%), Rumunija (25,6%), Kroatija (27,3). Valstybės, kurios viršijo Europos Sąjungos vidurkį (49,4%), buvo šios: Ispanija (49,9%), Danija (53,0%), Slovakija (54,0%), Austrija (58,0%), Vokietija (60,4%), Vengrija (62,4%), Švedija (73,9%). 3 grupės valstybės, kuriose niekur kitur nepriskirtam švietimui buvo skiriama nuo 0,4% iki 0,6% nuo BVP, pasižymėjo vidutiniu, kiek žemesniu nei Europos Sąjungos vidurkis (49,4%) dalyvavimo aktyvumu neformaliajame suaugusiųjų švietime: Latvijoje dalyvavo 31,4% suaugusiųjų, Lietuvoje - 31,4%, Maltoje – 46,4%. Galima daryti išvadą, kad šalies finansavimo skyrimas NSŠ veikloms nedaro didelės įtakos suaugusiųjų dalyvavimui ir prieinamumui.

Analizuojant NSŠ dalyvių pasiskirstymą pagal lytį, matoma dominuojanti tendencija, kad moterų aktyvumas buvo didesnis. Visose pirmosios grupės valstybėse daugiausiai dalyvavo moterys. Skirtumas tarp dalyvavimo su vyrais buvo nedidelis: 1- 2,5%. Antrosios grupės valstybėse, daugumą taip pat užėmė moterys, tik šešiose valstybėse daugumą užėmė vyrai. Dažniausiai skirtumas tarp lyčių taip pat buvo nedidelis, tačiau buvo išskirtinių atvejų kuomet skirtumas tarp dalyvaujančių vyrų ir moterų buvo didesnis. Tokiam teiginiui paremti, galime paminėti tokias šalis, kaip: Kroatija, kurioje dalyvavo 7,6% moterų daugiau nei vyrų, Vengrijoje moterų nei vyrų dalyvavo 8,5% daugiau, Kipre, matosi ženklus skirtumas tarp vyrų (51,6%) ir moterų (34,2%) dalyvavimo. Trečiosios grupės valstybėse dominuoja moterų dalyvavimas. Jų Lietuvoje dalyvavo 11% , o Latvijoje- 9,5% daugiau nei vyrų. Maltoje dalyvavo daugiau vyrų, tačiau labai neženkliai ir tai sudarė tik 0,6% skirtumas.

Remiantis išsilavinimo rodikliu matoma, kad visose 3 šalių grupėse daugiausiai NSŠ veiklose 2022 metais dalyvavo asmenys turintys aukštąjį išsilavinimą. Pirmosios grupės valstybėse iš visų galimų išsilavinimo variantų (vidurinis išsilavinimas, vidurinis profesinis ir aukštasis išsilavinimas) dalyvavę NSŠ veiklose asmenys pasirinko turintys aukštąjį išsilavinimą. Airijoje tokį išsilavinimą turintys teigia 64,0% asmenų, Prancūzijoje- 68,8%, Liuksemburge- 59,5%, Nyderlanduose- 75,3%. Dvi valstybės iš išvardintų

viršijo Europos Sąjungos šalių vidurkį (65,8%). Antrojoje, turinčioje daugiausiai šalių grupėje, taip pat visi aktyviausi asmenys pasirinko turintys aukštąjį išsilavinimą. Trečiosios grupės šalių NSŠ dalyviai taip pat pasižymėjo dažniausiu atveju turintys aukštąjį išsilavinimą. Latvijoje tokį išsilavinimą turi 68,9% , Lietuvoje – 44,4%, na ir Maltoje – 66,2%.

Remiantis išsilavinimo rodikliu galima išanalizuoti, kaip pasiskirstė NSŠ dalyviai pagal amžių. Pirmos grupės dalyviai pasiskirstė labai proporcingai: Airijoje ir Prancūzijoje vyravo žmonių amžius nuo 25 iki 34 metų, na o Liuksemburge ir Nyderlanduose nuo 34 iki 54 metų amžiaus. Airijoje 25- 34 (56,7%), 35- 44 (53,9%), 45-54 (50,2%) metų amžiaus grupėse vyravo panašus procentas dalyvių. Mažiau dalyvių rinkosi veiklas, kurie tuo metu buvo 55- 64 metų, tokių buvo tik 38,9%. Antrojoje grupėje dominavo 25-34 metų amžiaus dalyviai, jų buvo net 45%. 35- 44 metų- 35%, po 10% dalyvių buvo nuo 45 iki 64 metų amžiaus. Trečios grupės šalių aktyvumas pagal amžių taip pat, kaip ir pirmos pasiskirstė tolygiau, tik įsitraukė labiau ir jaunesni žmonės. Maltoje 25- 34 metų amžiaus, Latvijoje 35- 44 metų amžiaus, Lietuvoje 45-54, dalyviai pasiskirstė po 33,33 %. vyrauja tendencija, kad Europos Sąjungos valstybėse nežymiai, bet labiau dalyvauja 35-44 metų amžiaus asmenys.

Visose valstybėse 2022 metais, nepriklausomai kiek švietimui skyrė šalis, vienareikšmiškai daugiausiai iš apklaustų dalyvavusių NSŠ veiklose buvo žmonės užimantys vadovo ar specialisto pareigas. Toks rodiklis leidžia daryti išvadas, kad neformalųjį suaugusiųjų švietimą dažniausiai renkasi žmonės su aukštesniu išsilavinimu.

Taip pat analizėje buvo vertinamos ir priežastys, kodėl žmonės nedalyvavo NSŠ veiklose. Iš 4 pasirenkamų variantų: nenoriu, dėl asmeninių priežasčių, ne dėl asmeninių priežasčių arba neatsakė. Daugiausiai 2022 metais respondentai paminėjo- nenorėjimą dalyvauti, ES šalių vidurkis net 77, 5%. Ženkliai mažiau dėl ne asmeninių priežasčių (ES vidurkis – 12,2%) ir dėl asmeninių priežasčių nesilankė NSŠ veiklose vidutiniškai 6,2% EU apklaustų žmonių.

Buvo analizuojama kiek valstybės prisideda prie „niekur kitur nepriskirto švietimo“, nors ir pirmosios grupės neskiria lėšų, bet vistiek labai aktyviai dalyvauja, galima daryti prielaidą, kad mums aktualaus suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo prisideda ne tik valstybė, o ir kiti finansavimo šaltiniai: asmeninės lėšos, darbdavio lėšos, taip pat svarbu paminėti kad yra daug ES projektų, kurie skatina valstybėse neformalųjį švietimą. Vienu is pavyzdžių galima pateikti vieno langelio principu veikiančias suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo platformas, kurio veikia naudojanti ES fondų lėšomis, bet yra kuruojamos valstybių. Taip pat pastebima korealicija tarp pirmos grupės aktyvaus dalyvavimo NSŠ ir tų šalių skiriamo valstybės lėšų biudžetui nuo BVP plačiaja prasme, galima daryti išvadas, kad taip buvo sukuriamas stiprus įprotis mokytis savarankiškai susikuriant palankias aplinkybes.

Siekiant papildyti tyrimą buvo pasirinkta apžvelgti ir finansavimo metodų įtaką NSS prieinamumui. Remiantis FinALE duomenimis buvo identifikuota 11 skirtingų NSS finansavimo metodų, o CEDEFOP (2024) duomenimis buvo atitinkamai suskirstytos ES valstybės, kur tam tikti metodai yra taikomi. Remiantis tuo bus aprašoma 11 skirtingų metodų grupių. Šios grupės bus vertinamos lyginant su NSS prieinamumo rodikliais (Eurostat, 2024): kiek žmonių dalyvavo, lytį, išsilavinimą, amžių ir pareigas. Prieinamumo rodikliais remiamasi iš Suaugusiųjų švietimo tyrimo (AES), kuris apima suaugusiųjų dalyvavimą švietimo ir mokymo (formaliojo, neformaliojo ir savišvietos) veikloje ir yra vienas iš pagrindinių ES mokymosi viso gyvenimą statistikos duomenų šaltinių.

10 lentelė: Sugrupuotų ES valstybių prieinamumo palyginimas pagal finansavimo metodus

	Kiek žmonių dalyvavo NSS veiklose (%)	Dalyvavimas NSS veiklose pagal lytį	Dalyvavimas NSS veiklose pagal išsilavinimą	Dalyvavimas NSS veiklose pagal amžių	Dalyvavimas NSS veiklose pagal užimamas pareigas
Programos finansavimas (Bulgarija, Italija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Vokietija, Slovėnija, Ispanija, Lietuva)	20,6 % – 62,4 %	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys: 25–34 ir 35–44 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Projektų finansavimas (Galimybę turi visos ES valstybės)	16,6 % – 73,9 %	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Formule grįstas finansavimas (Italija, Kroatija, Slovakija, Belgija, Danija, Švedija, Vengrija, Lietuva)	27,3% – 73,9%	Dalyvavimas dalinasi po lygiai		Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Filantropinis finansavimas (galimybę turi visos ES valstybės)	16,6 % – 73,9 %	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys

				amžiaus asmenys	
Besimokančiojo mokestis (galimybę turi visos ES valstybės)	16,6 % – 73,9 %	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Mokesčių lengvatos (Bulgarija, Italija, Austrija, Vokietija, Portugalija, Airija, Nyderlandai, Danija, Liuksemburgas, Švedija, Estija, Lenkija)	20,6% – 73,9%	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys: 35–44 ir 45 – 54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Tiesioginės dotacijos (Galimybę turi visos ES valstybės)	16,6 % – 73,9 %	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Kuponai (Suomija, Prancūzija, Austrija, Ispanija, Portugalija, Belgija, Nyderlandai, Danija, Lietuva)	31,4% – 62,2%	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34 ir 35–44 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Paskolos (Italija, Vokietija, Danija)	35,7% – 60,4%	Vyrai	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys 25–34 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys
Mokymosi atostogos (Malta, Italija, Kroatija, Vengrija, Slovakija,	27,3% – 58,0%	Moterys	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas

Austrija, Čekija, Vokietija, Slovėnija, Ispanija, Portugalija, Belgija, Danija, Liuksemburgas, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva)				–54 metų amžiaus asmenys	užimantys asmenys
Atsipirkimo sąlygos (Suomija, Malta, Graikija, Rumunija, Kroatija, Vengrija, Austrija, Čekija, Slovėnija, Portugalija, Airija, Danija, Švedija, Lietuva)	16,6 %–73,9%	Moterys (taip pat labai aukštas vyrų dalyvavimas)	Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys	Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirsto panašiai: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus asmenys	Daugiausiai dalyvavo vadovų ar specialistų pareigas užimantys asmenys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Eurostat (2024) ir CEDEFOP (2024) duomenis

ES valstybės buvo sugrupuotos pagal tai koks NSS finansavimo metodas yra taikomas, remiantis CEDEFOP (2024) duomenimis. Prieinamumo rodikliai buvo naudojami remiantis EUROSTAT (2024) duomenimis apie 2022 metais atliktą asmenų įsitraukimą į NSS. Šių metodų efektyvumas priklauso nuo NSS dalyvių poreikių ir galimybių juos pasiekti. Analizė atskleidžia įdomias tendencijas apie tai, kokie asmenys labiausiai naudojami atinkamais finansavimo metodais. Programų finansavimo metodas yra prieinamas šiose valstybėse: Bulgarijoje, Italijoje, Kroatijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje ir Lietuvoje. Jis ypatingai pritraukia aukštojo universitetinio išsilavinimo ir aukštas pareigas užimančias moteris. Aktyviausiai dalyvaujančių asmenų amžius yra 25–34 ir 35–44 metai. Projektų finansavimo metodas yra prieinamas visos ES valstybėse ir sulaukia didelio

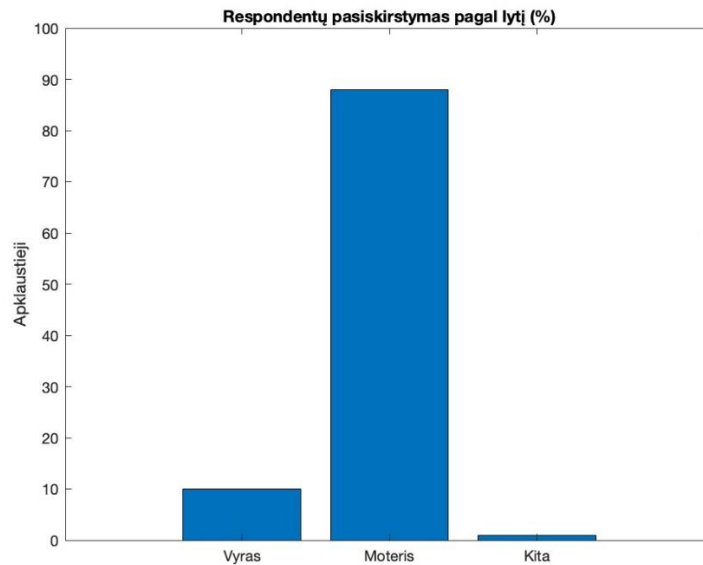
populiarumo tarp aukštąjį išsilavinimą turinčių moterų, aktyviausi NSŠ dalyviai priklauso 25-54 metų amžiaus grupei. Dažniausiai juo naudojasi aukštas pareigas užimantys asmenys. Formule grįstas finansavimo metodas yra vienas iš nedaugelio, kuriame dalyvavimas pasiskirsto valstybėse tolygiai tarp vyrų ir moterų. Aktyviai dalyvauja įvairaus amžiaus asmenys (nuo 25 iki 54 metų amžiaus). Šiuo finansavimo metodu taip pat aktyviausiai naudojosi asmenys, užimantys aukštesnes pareigas. Filantropinio NSŠ finansavimo metodas, tiesioginių dotacijų finansavimo metodas kaip ir pačio besimokančiojo lėšomis apmokamas švietimas yra prieinami finansavimo metodai visoms ES valstybėms. Jais finansuojamus NSŠ programas labiausiai rinkosi moterys, dalyvaujančių amžius buvo labai įvairus, išsilavinimas dažniausiu atveju buvo aukštasis universitetinis ir užimamos pareigos – vadovai arba specialistai. Mokesčių lengvatomis paremtas finansavimo metodas yra plačiai paplitęs ES valstybėse. Kaip ir dažnu atveju, juo dažniausiai naudojosi moterys, visų NSŠ dalyvių amžius vidutiniškai buvo 35–44 ir 45–54 metai. Šiuo finansavimo metodu besinaudojantys asmenys dažniausiai buvo aukštesnes pareigas užimantys ir turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Kuponų ir mokymosi atostogų finansavimu pagrįsti finansavimo metodai yra gan populiariūs ES valstybėse. Šiais metodais naudojosi didelė dalis asmenų: kuponų (31,4% – 62,2%), mokymosi atostogų finansavimu (27,3% – 58,0%). Šiais metodais daugiausiai naudojosi moterys, dalyviai daugiausiai buvo 25–54 metų amžiaus, jie turėjo aukštąjį išsilavinimą ir dažniausiu atveju užimė aukštesnes pareigas. Paskolomis paremtą NSŠ finansavimą rinkosi nemaža dalis asmenų 35,7% – 60,4%. Dažniausiai rinkosi vyrai. Aktyviausiai dalyvaujantys buvo 25–34 metų amžiaus asmenys. Jų išsilavinimas dažniausiu atveju buvo aukštasis ir jie užimė aukštesnes pareigas. Atsipirkimo sąlygomis paremtu NSŠ finansavimo metodu naudojosi didelė dalis ES valstybių gyventojų net 16,6 %– 73,9%. Jį daugiau rinkosi moterys, bet pastebimas taip pat ir labai didelis vyrų įsitraukimas. Aktyviausiai dalyvaujantys pasiskirstė labai panašiai šiose amžiaus grupėse: 25–34; 35–44 ir 45–54 metų amžiaus, kur vyraavo aukštas išsilavinimas ir užimamos vadovų pareigos.

NSŠ finansavimas visose ES valstybėse yra labai mišrus. Valstybės, kurios priklauso tai pačiai grupei, analizuojant pagal finansavimo modelį, nebūtinai renkasi tuos pačius finansavimo metodus. Atlikus metodų ir modelių taikymo ES valstybėse analizę, matoma, kad nepaisant kokį finansavimo metodą ar modelį naudoja valstybės, nematoma ryškių ypatumų NSŠ prieinamumui. Apžvelgus šalių grupavimą pagal modelius ir metodus, matoma, kad NSŠ daugumoje valstybių dalyvauja aukštesnį išsilavinimą turinčios, 25-34 metų amžiaus grupėje esančios moterys.

3.4 Kiekybinio tyrimo rezultatai

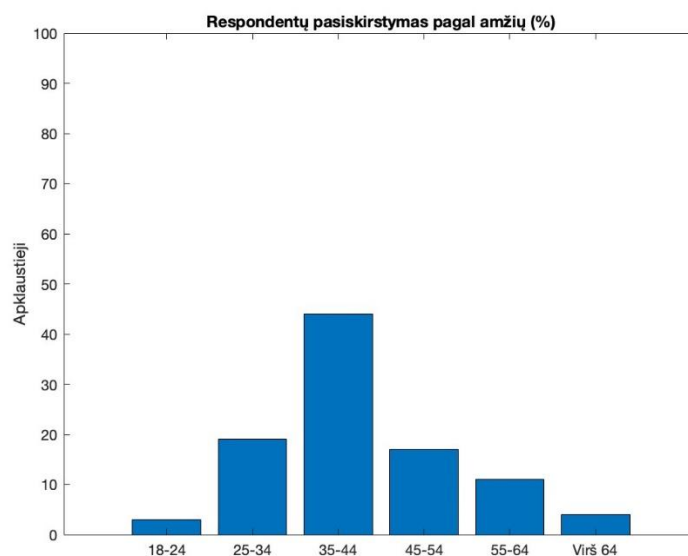
Šiam tyrimui buvo pasirinktas kiekybinis metodas. Jis leidžia įvertinti respondentų nuomonių susiskirstymą ir pateikti reikšmingus rezultatus statistiškai. Buvo pasirinktas aprašomasis tyrimas, kuris leistų atskleisti respondentų nuomonę. Tyrimo dalyvavo 156 respondentai, kurie buvo atrinkti taikant atsitiktinės atrankos metodą, svarbiausia kriterijus, kad respondentai būtų suaugę žmonės. Duomenys buvo renkami naudojant klausimyną, sudarytą iš 19 uždarų klausimų. Duomenys buvo analizuojami taikant „Matlab“ duomenų analizės programą. Pateikiamo kiekybinio tyrimo (anketavimo) rezultatai pateikti aprašomosios statistikos principu, naudojant iliustracijas, atkreipiant dėmesį į žemiausius ir aukščiausius rodiklius.

Demografinių duomenų analizės metu pastebima, kad dauguma (88%) atsakiusiųjų sudaro moterys. 10% respondentų buvo vyrai ir 1% atsakiusiųjų pasirinko, kad jų lytis nėra nei viena iš išvardintųjų.

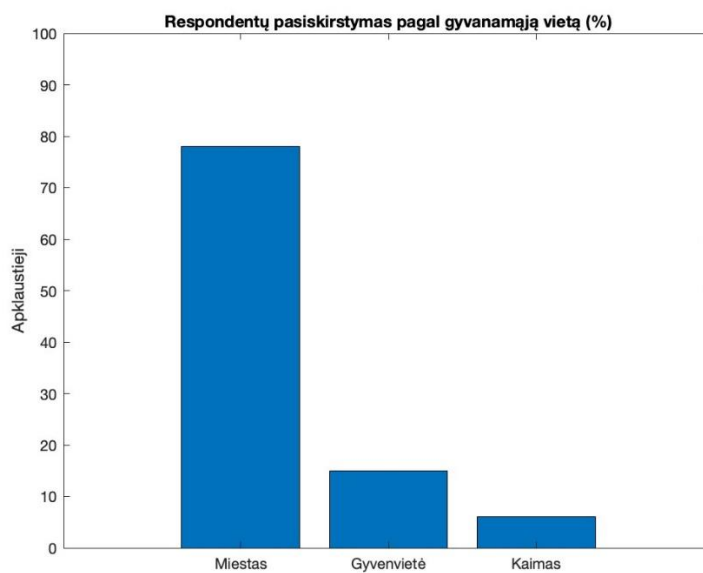
25 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Iš 26 paveikslo galima matyti, kad aktyviausi anketos pildyme buvo 35-44 metų žmonės (44%). Iš šio sociodemografinio rodiklio galima spręsti, kad šio amžiaus žmonės yra aktyviausiai besidomintys neformaliojo suaugusių švietimo veiklose. 25- 34 metų ir 45- 54 metų amžiaus grupių atstovai aktyvumu dalyvaujant apklausoje buvo panašūs 19% ir 17%. Mažiausiai aktyvūs buvo 18- 24 amžiaus grupės atstovai ir tie, kuriems virš 64 metų.

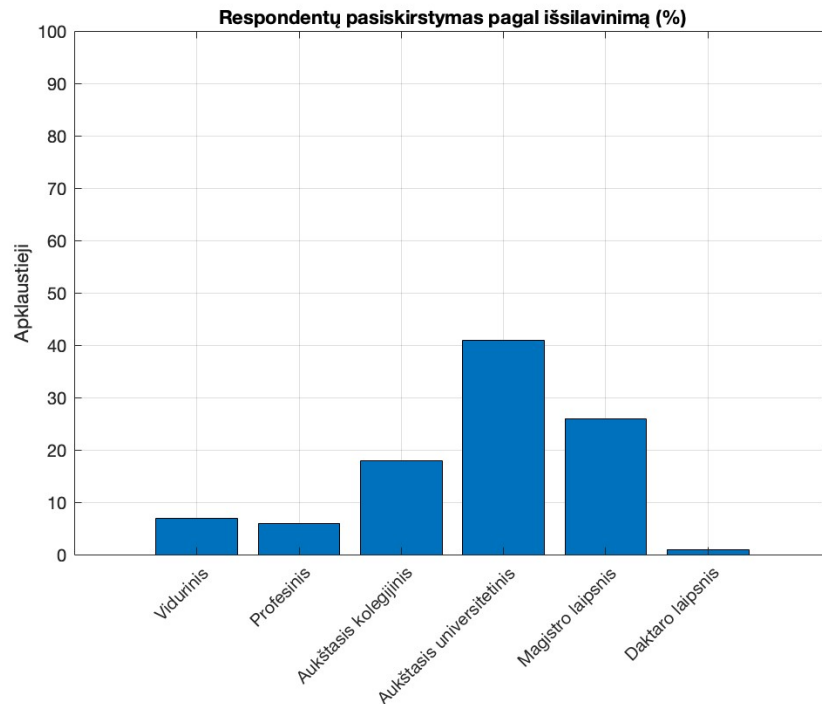
26 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

27 paveiksle matoma kaip pasiskirstė visų apklaustųjų demografinė padėtis. Daugiausiai anketą pildė žmonės gyvenantys didmiestyje (78 %). Mažo miesto gyventojai buvo mažiau aktyvūs (15%). Kaime gyvenantys žmonės anketą pildė 5% aktyvumu. 1% į klausimą neatsakė.

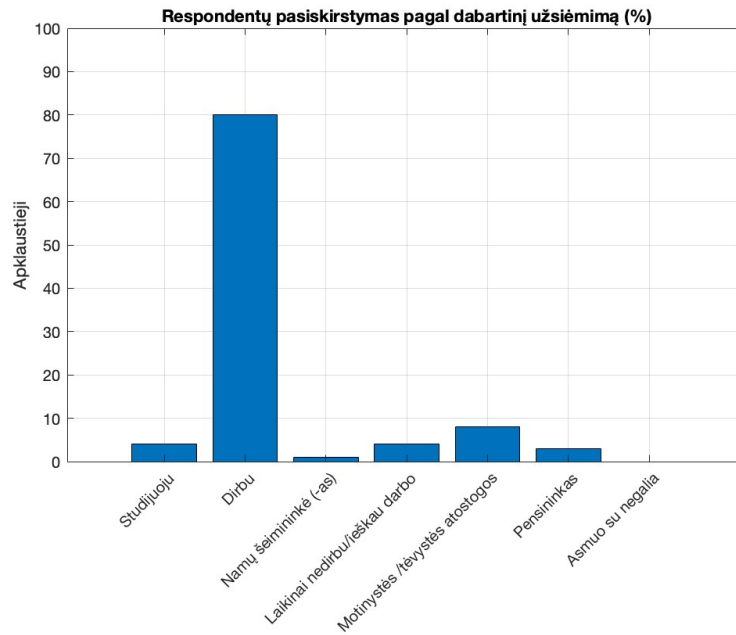
27 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Daugiausiai apklaustųjų pasirinko turintis aukštąjį universitetinį išsilavinimą (41%). Aukštąjį kolegijinį išsilavinimą teigia turintis 18% respondentų. Magistro išsilavinimą (26 %) turintys žmonės taip pat buvo aktyvūs. Panašus procentas atsakiusiųjų pasirinko turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą, 7 ir 6 procentai. Neatsakė į klausimą ar pasirinko turintis daktaro laipsnį – 1% apklaustųjų.

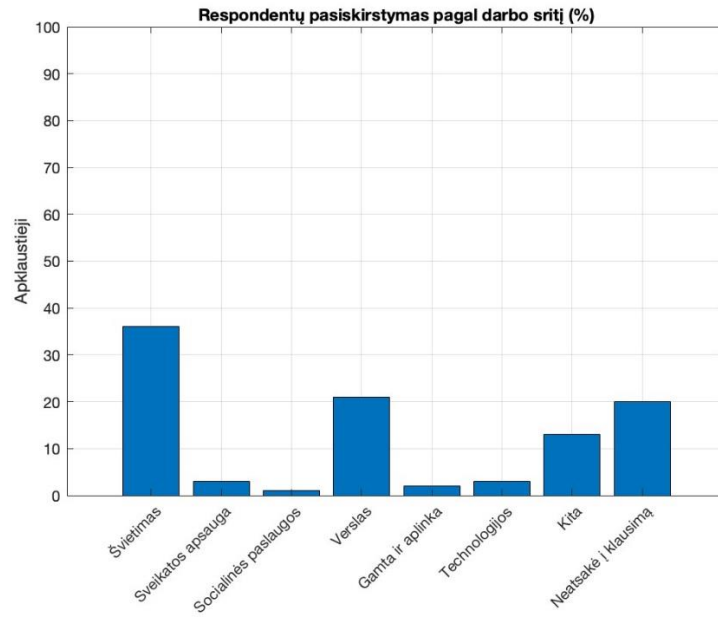
28 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

29 paveiksle matoma, kaip pasiskirstė respondentai pagal dabartinį užsiėmimą. Dirbantys užėmė 80% apklausos dalyvių. Motinystės ar tėvystės atostogose teigia esantys 8% respondentų. Taip pat anketą užpildė 4% laikina nedirbantys ar ieškantys darbo, 4% studijuojančių asmenų ir 3% esantys pensijinio amžiaus.

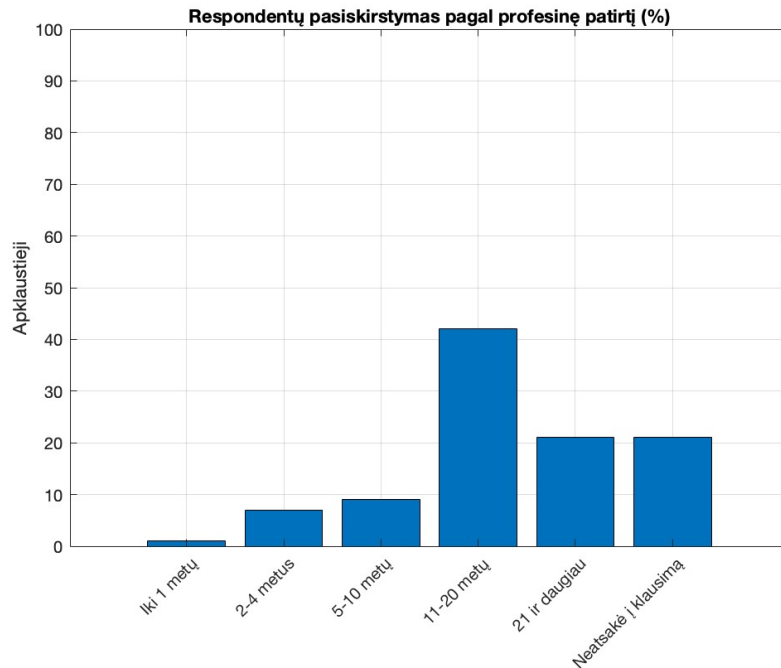
29 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dabartinį užsiėmimą

30 paveiksle matoma informacija kurioje srityje dirba dirbantys respondentai. 36% atsakiusiųjų dirba švietimo srityje, tai leidžia suprasti, kad švietimiečiai linkę dalyvauti įvairiose apklausose ir domisi bendruoju švietimu. 21% dirba verslo sektoriuje, 3% dirba technologijų srityje, 3% sveikatos apsaugos srityje, 2% gamtos ir aplinkos sferoje. 13% respondentų paminėjo dirbantys nei vienoje iš paminėtų sričių, tačiau patys įvardino, kad dirba šiose pareigybėse: valstybės tarnautojo, draudime, žiniasklaidoje ar tarnauja Lietuvos kariuomenėje. 20% respondentų neatsakė į šį klausimą.

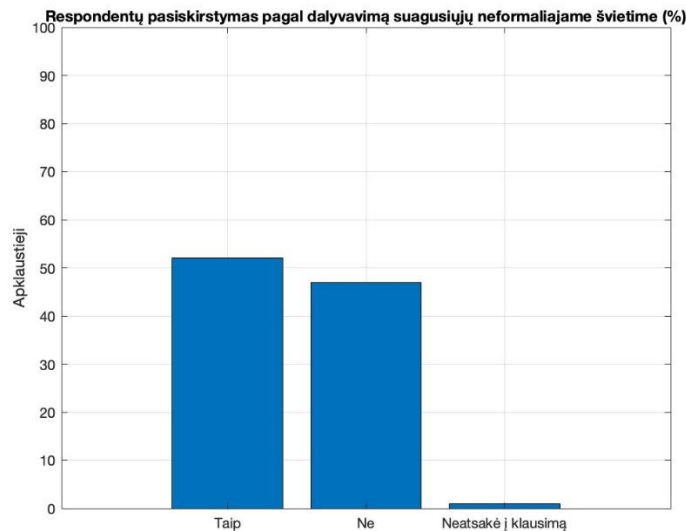
30 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo sritį

Teiraujantis apie profesinę patirtį, paveiksle matoma, kad daugiausiai (42%) respondentų atsakė turintys 11-20 metų profesinės patirties. 21% procentas turi 21 metus ir daugiau profesinės patirties. 5-10 metų patirties teigia turintys 9% atsakiusiųjų. Mažiau nei vienerius metus profesinės patirties turi 1% respondentų. 21% anketos dalyvis neatsakė į šį klausimą.

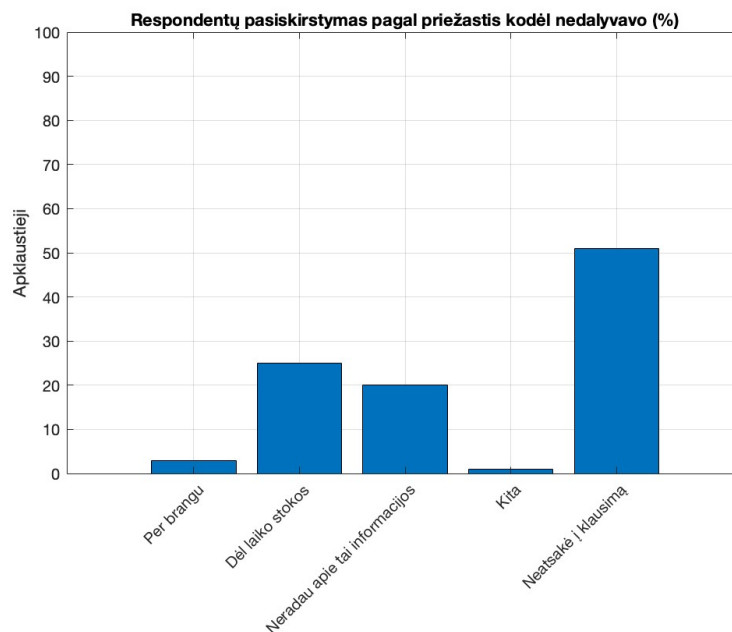
31 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal profesinę patirtį

I klausimą ar šiuo metu dalyvauja ar yra dalyvavęs praėityje suaugusiųjų neformaliajame švietime 52% respondentų atsakė teigiamai, 47% atsakė, kad nėra dalyvavę ir 1% – neatsakė į šį klausimą. Galima teigti, kad iš visų dalyvavusių yra daugiau dalyvavusių nei nedalyvavusių.

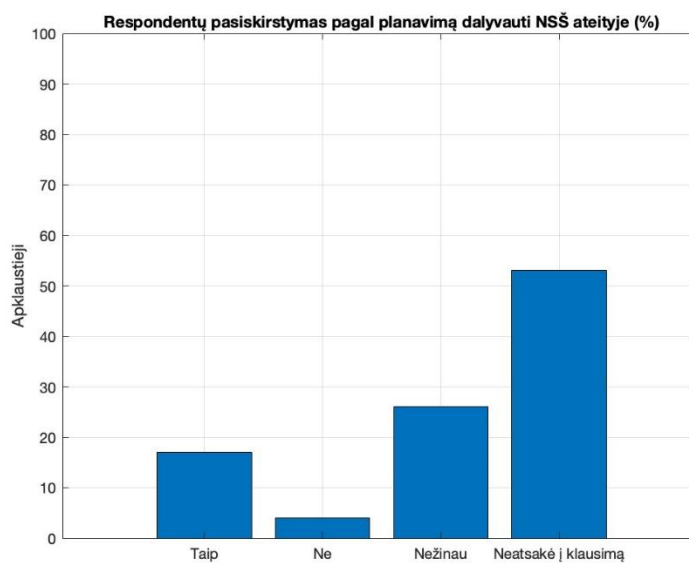
32 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą NSŠ

Pateiktame 33 paveiksle matome, ką atsakė respondentai ankstesniame klausime pažymėję, kad nėra dalyvę ar šiuo metu nedalyvauja suaugusiųjų neformaliajame švietime. Labai apmaudu, bet 51% anketą pildžiusių asmenų neatsakė į šį klausimą. Galima daryti prielaidą, kad žmonės nežino kas yra NSŠ, nesidomi ir neturi nuomonės. Daugiausiai (25%) iš įvardijusių priežastį teigia, kad įtakos turėjo laiko stoka, nerado informacijos apie neformalųjį suaugusiųjų švietimą – 20% respondentų. tik 3% anketą pildžiusių įvardijo, kad tai nelankė veiklų dėl aukštos kainos. 1% žmonių pasirinko kitas priežastis: nedomina ir nereikia arba nežinos patys ko nori. Siejant su teorine dalimi, galima daryti išvadą, kad per aukšta švietimo kaina nėra priežastis kodėl suaugusieji nedalyvauja NSŠ.

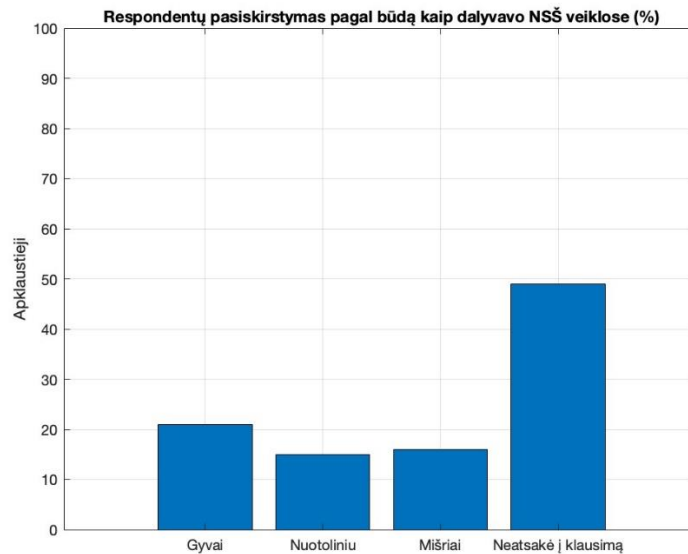
33 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis kodėl nedalyvavo

Į klausimą ar planuoja ateityje dalyvauti suaugusiųjų neformalaus švietimo veiklose didelė dalis (53%) respondentų neatsakė į klausimą, 17% atsakė teigiamai, 4% – neigiamai ir likę 26% pasirinko atsakymo variantą – „nežinau“.

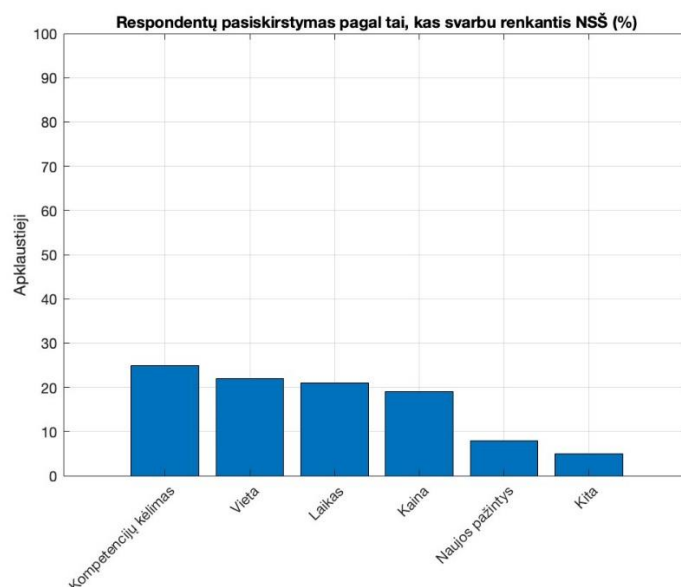
34 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal planavimą dalyvauti NSŠ ateityje

35 paveiksle matome atsakymų išsidėstymą, kuriuos rinkosi anketos dalyviai dalyvavę NSŠ veiklose, atsakydami į klausimą koku būdu vyko jų dalyvavimas. 49% respondentų nieko neatsakė į šį klausimą, 21% procentas buvo pasirinkęs gyvą bendravimą ir dalyvavimą. Nuotoliniu būdu -15% ir mišrus būdas patiko 16% apklaustųjų.

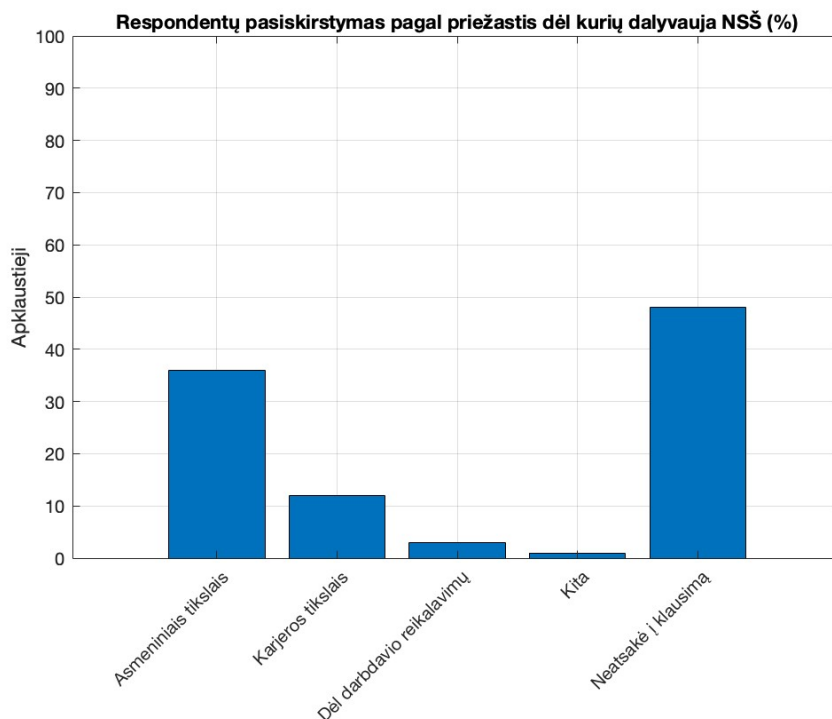
35 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal būdą kaip dalyvavo NSŠ veiklose

Šiam magistriniui darbui labai svarbus respondentų požiūris apie tai, kas jiems yra svarbu renkantis sau neformalaus švietimo veiklas. Daugiausiai (25%) respondentų teigė, kad jiems svarbiausia yra kompetencijų kėlimas, 22% itin svarbu yra veiklos vieta, 21% veiklos kaina. Taip pat labai svarbi priežastis yra - naujo pažintys, ją pasirinko 8% atsakiusiųjų. Na, o kitas priežastis (vadovo asmenybė ir veiklos turinys, smagiai praleisto laiko svarba, naudingų žinių gavimas, įdomios veiklos akcentavimas) pasirinko tik 5% .

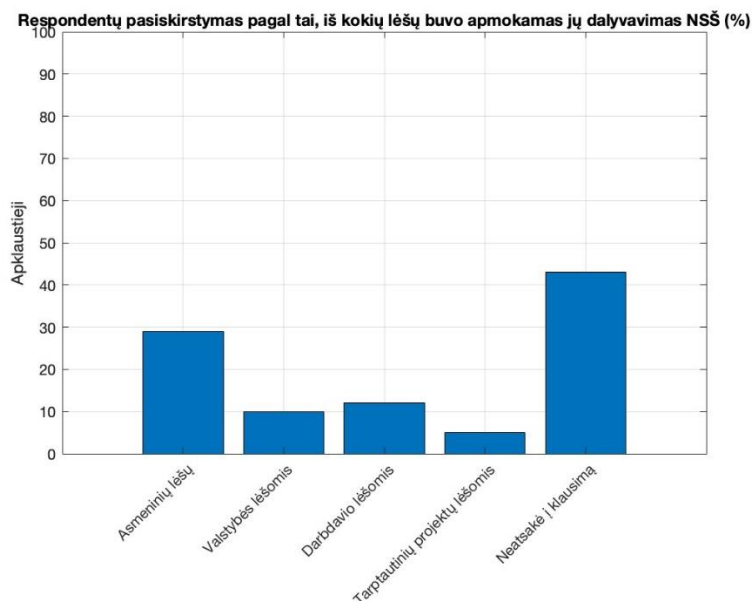
36 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kas svarbu renkantis NSŠ

Į klausimą dėl kokių priežasčių jei dalyvavo NSŠ veiklose neatsakė beveik pusė (48%) pildžiusiųjų šią anketą. Tie, kurie įvardijo išvardintas priežastis, rinkosi įvairiai. 36% NSŠ dalyvavo arba dalyvauja dėl asmeninių tikslų, 12% siekdami aukštesnių karjeros galimybių, 3% darbdavio reikalavimu. 1% dalyvavo mokyklos surengtoje programoje, kas leidžia daryti prielaidą, kad darė dėl darbdavio reikalavimų taip pat.

37 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis dėl kurių dalyvauja NSŠ

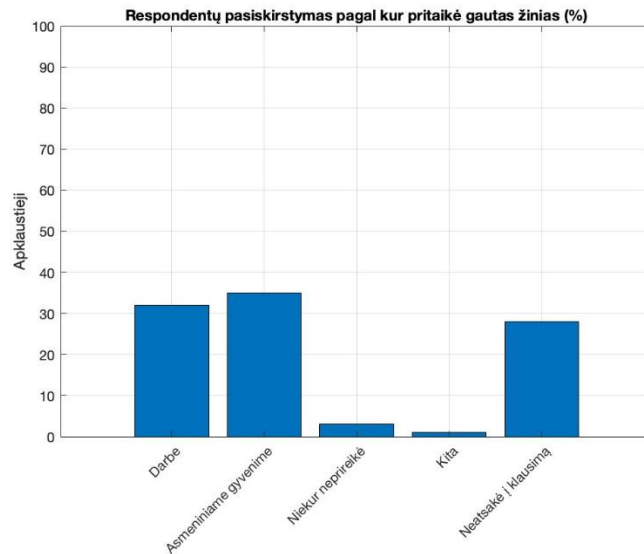
38 paveiksle matomi respondentų atsakymų pasirinkimai atsakant kokiomis lėšomis buvo finansuojamas NSŠ, kuriamie jie dalyvavo arba dalyvauja šiuo metu. 43% neatsakė, galima daryti prielaidą, kad jie arba nežino arba nesidomi. 29% veiklas finansavo savo lėšomis, 10% – valstybės lėšomis. 12% – darbdavio lėšomis, šiame skaičiuje gali atsispindėti ir Europos Sąjungos projektų lėšos, jei darbdavys jomis naudojosi. Konkrečiai tarptautinių projektų lėšomis remiamuose švietimo projektuose dalyvavo 5% apklaustųjų.

38 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, iš kokių lėšų buvo apmokamas jų dalyvavimas NSŠ

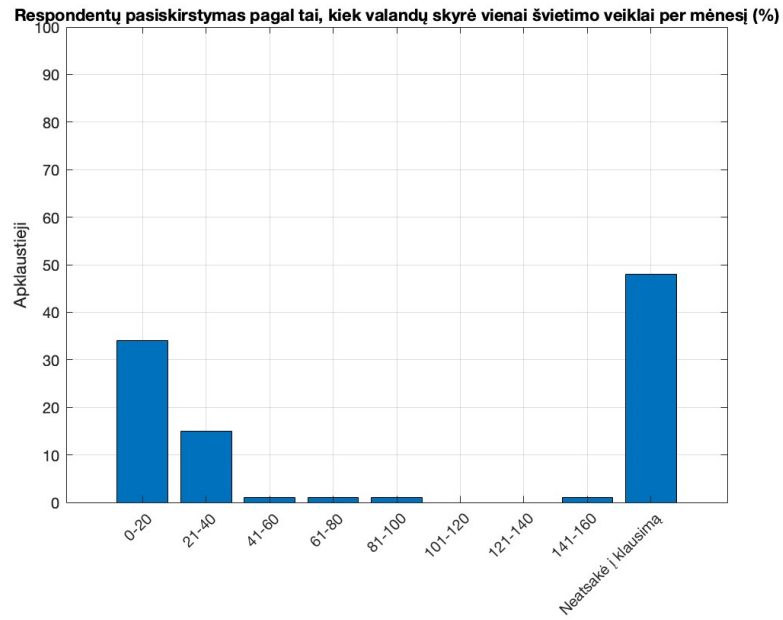
Tyrimas atskleidė, kad net 35% respondentų gautas žinias dalyvaujant NSŠ veiklose panaudojo asmeniniame gyvenime, 32% panaudojo savo darbe. 28% atsakinėjančių nepasirinko jokio varianto, 3% respondentų kolkas gautų žinių niekur neprireikė. 1% pasirinko variantą: kitą (tikisi pritaikyti ateityje).

Remiantis teorija, dauguma suaugusiųjų žmonių baiminasi dėl spartėjančio ir kintačio technologijų pasaulio, todėl renkasi su tuo susijusias neformalaus švietimo veiklas.

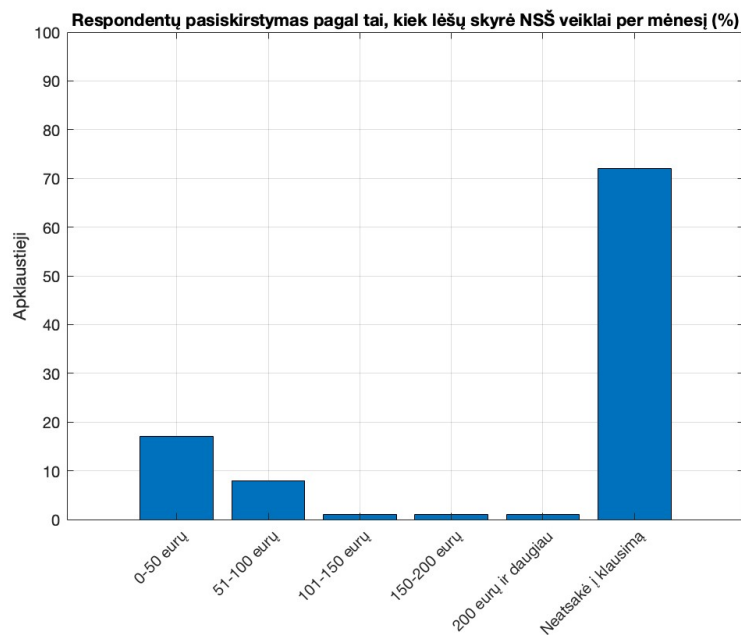
39 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kur pritaikė gautas žinias

Į klausimą kiek valandų per mėnesį skiria vienai pasirinktai NSS veiklai 48% procentai nieko neatsakė. Tačiau kiti pasidalino savo patirtimi ir net 34% atsakė, kad skiria iki 20 valandų per mėnesį. 15% skiria net nuo 21 iki 40 valandų per mėnesį. po 1 procentą dalyvių atsakė, kad skirai tarp 41 ir 60 valandų, 61-80 valandų, 81 ir 100 valandų, bei 1% paminėjo, kad skiria nuo 141 iki 160 valandų. 20 valandų per mėnesį gali reikšti sistemingai lankomą 2 akademinių valandų užsiėmimą 2 kartus per savaitę.

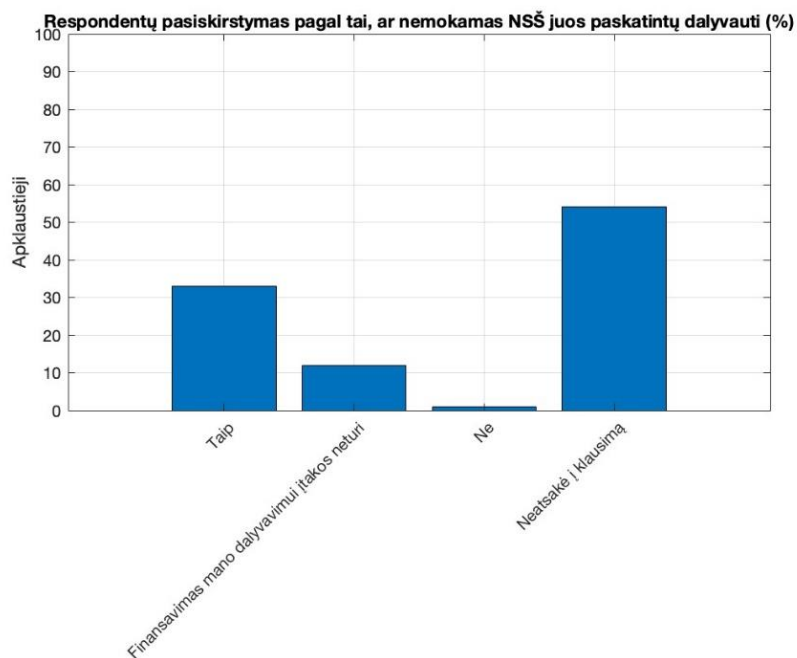
40 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek valandų skyrė vienai NSŠ veiklai per mėnesį

41 paveiksle matomi atsakymai į klausimą apie skiriamas lėšas. Kiek jų skyrė NSŠ veikloms per mėnesį, žmonės, kurie už tai mokėjo atsakė labai pasyviai. 72% iš viso neatsakė į šį klausimą. 17% atsakė, kad skyrė iki 50 eurų per mėnesį, 8% - nuo 51 eurų iki 100 eurų. 1% teigė, kad skyrė nuo 101 eurų iki 150 eur, nuo 151 iki 200 eurų ir toks pat procentas apklaustųjų pasirinko variantą kas NSŠ veikloms skyrė 200 eurų ir daugiau.

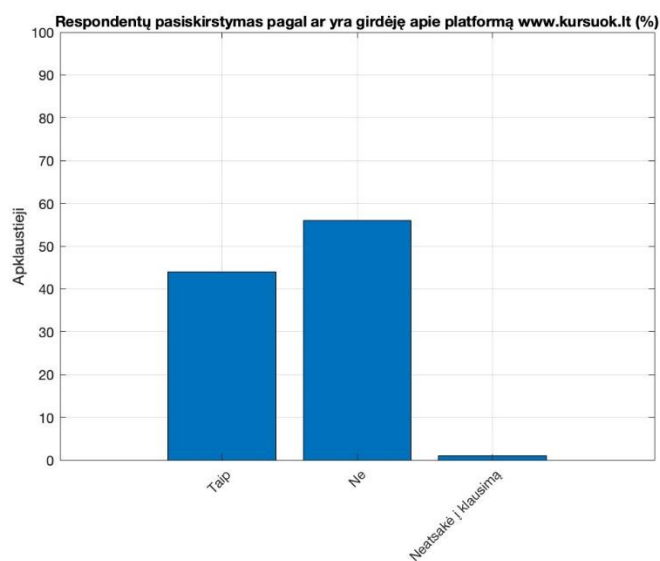
41 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek lėšų NSŠ veiklai per mėnesį

42 paveiksle matome atsakymų pasiskirstymą į klausimą apie tai ar paskatintų žmones dalyvauti NSŠ veiklose, jei jis būtų visuomet nemokamas. Liko abejingi ir visai neatsakė į klausimą – 54% respondentų, 33% atsakė, kad juos paskatintų, 12% pasirinko atsakymą, kad finansavimas jų dalyvavimui įtakos neturi. Tik 1 procentas atsakė, kad nemokas NSŠ jų nepaskatintų jame dalyvauti.

42 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar nemokamas NSŠ juos paskatintų dalyvauti

Apie Lietuvoje nuo 2022 metų sėkmingai vieno langelio principu veikiančią platformą www.kursuok.lt teigia žinantys 44% viso atsakiusių žmonių, apie ją nežino 56% ir 1% neatsakė į šį klausimą.

43 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai ar yra girdėję apie platformą www.kursuok.lt

Apibendrinimas. Atlikus anektinę analizę matoma, kad daugiausiai respondentų pažymėjo turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Didžioji dalis pildžiusių apklausą teigia esantys dirbantys žmonės, kurių daugumos profesinės patirties vidurkis 15 metų. Dalyvavę NSŠ panašiai rinkosi tiek nuotolinį, tiek gyvą, tiek mišrų mokymosi būdą. Priežastys, kodėl dalyvavo švietime procentaliai pasiskirstė skirtingai. Daugiausiai iš atsakiusiųjų teigė, kad veiklas rinkosi dėl asmeninių priežasčių, šiek tiek mažiau- karjeros tikslais. Gautas žinias panaudojo veiklų metų tiek darbe, tiek asmeniniame gyvenime. Iš atsakiusiųjų respondentų apie gan jautrą finansinės temos klausimą, matoma, kad daugiau žmonių vidutiniškai išleido iki 50 eurų per mėnesį neformalaus švietimo veikloms. Atsakiusiųjų dauguma teigia, kad juos paskatintų dalyvauti aktyviau, jei švietimas visuomet būtų nemokamas. Mažesnė dalis teigia, kad tai neturėtų jiems įtakos. Beveik pusė apklaustųjų nežino, kas yra Lietuvoje neseniai pradėjusio veikti suaugusiųjų švietimo platforma www.kursuok.lt ir apie galimybę gauti finansavimą neformalaus švietimo veikloms. Tai ženklas, kad trūksta informacijos sklaidos apie visiems suaugusiems prieinamų finansinių galimybių naudojantis neformaliojo švietimo paslaugomis. Atlikus anketinę apklausą matoma, kad suaugusieji pildė šią apklausą dažnu atveju neatsakė į dalį klausimų. Dažniausiai nebuvo atsakoma į šiuos klausimus: apie priežastis kodėl nedalyvavo, apie ateities planus ar dalyvaus (atsakė tik tie, kurie niekada nėra dalyvavę suaugusiųjų švietime). Dalis dalyvaujančių neatsakė į klausimus kiek lėšų ar laiko skiria neformaliajam švietimui. Iš visų atsakiusiųjų aktyviausios buvo moterys.

IŠVADOS

1. Šiuolaikiniai mokslininkai teigia, kad NSS yra labai svarbu šiuolaikinės švietimo sistemos dalis, padedanti asmenis ugdyti ir puoselėti kūrybines galias, tobulinti kvalifikaciją ir pritaikyti prie kintančios visuomenės poreikių.
2. Išanalizavus mokslinę literatūrą apie NSS modelius, bei jų sudėtinius komponentus (metodus ir šaltinius), galima išskirti šiuos jų probleminius aspektus: skatinti suaugusiųjų norą dalyvauti NSS, ieškoti papildomų sprendimų gerinant prieinamumą, ne tik per NSS finansavimą, stengtis suteikti galimybes norintiems dalyvauti taikant skirtingus finansavimo metodus, kurie nebūtinai yra susiję su tiesiogine finansine parama.
3. Išnagrinėjus NSS teorinius aspektus, prieinamumo vertinimo kriterijus ir rodiklius matoma, kad prieinamumas yra matuojamas įvairiais rodikliais, tokiais kaip: asmens išsilavinimas, profesinės pareigos, lytis ir amžius. Šie rodikliai leidžia visapusiškai įvertinti galimybes dalyvauti NSS veiklose, bei identifikuoti galimus prieinamumo skirtumus tarp skirtingų asmenų grupių.
4. Išnagrinėjus skirtingus NSS finansavimo modelius, matoma, kad jie gali būti klasifikuojami pagal įvairius kriterijus: švietimo prieinamumo sistemas, rinkos tipus, valstybės kontrolės lygį, išlaidų pasidalijimo principus, finansavimo šaltinių sąveiką bei finansuotojų įtaką.
5. Sudarius NSS modelių įtakos švietimo prieinamumui vertinimo metodiką matoma, kad labiausiai šiam darbui pagrįsti tinka modelis pagal išlaidų pasidalijimą, tarp viešojo ir privataus sektoriaus. Pasirinkus šį modelį ES valstybės buvo suskirstytos į tris skirtingas grupes, pagal tai kiek išlaidų ES valstybės nuo BVP skiria NSS.
6. Atlikus NSS finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui ES valstybėse vertinimą, matoma, kad NSS finansavimas visose ES valstybėse yra labai mišrus. Valstybės, kurios priklauso tai pačiai grupei, analizuojant pagal finansavimo modelį, nebūtinai renkasi tuos pačius finansavimo metodus.
7. Atlikus metodų ir modelių taikymo ES valstybėse analizę, matoma, kad nepaisant kokį finansavimo metodą ar modelį naudoja valstybės, nematoma ryškių ypatumų NSS prieinamumui. Apžvelgus šalių grupavimą pagal modelius ir metodus, matoma, kad NSS daugumoje valstybių dalyvauja aukštesnį išsilavinimą turinčios, 25-34 metų amžiaus grupėje esančios moterys.
8. Atlikus anketinę analizę Lietuvoje matoma, kad respondentai dažniausiai NSS veiklas rinkosi dėl asmeninių priežasčių ir švietimo už veiklas mokėjo patys. Daugumos nuomone, aktyviau rinkusi

neformalųjį švietimą jei jis būtų nemokamas. Pastebėta, kad daugelis atsakiusiųjų nežinojo kad gali pasinaudoti skiriama finansine parama švietimui per platformą www.kursuok.lt.

REKOMENDACIJOS

1. Užtikrinti, kad mokymasis visą gyvenimą yra prioritetinga valstybės politikos kryptis. Remiantis Švedijos pavyzdžiu, kuri išsiskiria didžiausiu dalyvavimu NSŠ tarp visų ES valstybių, bet valstybės finansavimas tiesiogiai šiai sričiai nėra didesnis lyginant su kitomis ES valstybėmis, skatinti suaugusiųjų norą dalyvauti NSŠ ne tik per finansines priemones, bet ir suteikiant mokslo atostogas ir pan. Taip pat, pabrėžti NSŠ svarbą ir per suinteresuotų grupių, tokių kaip verslo savivaldybių bendradarbiavimą. Taip skatinti NSŠ dalyvių savifinansavimą ir verslo investicijas į darbuotojų mokymą.
2. ES valstybėms aktyviau pasinaudoti vieno langelio principu veikiančiomis platformomis, kurios jau veikia kitose valstybėse, pavyzdžiui Prancūzijoje ir Lietuvoje, kad kiekvienas šalies suaugusysis turėtų prieigą prie NSŠ. Tokiu būdu leidžiant kiekvienam asmeniui pasirinkti jam svarbią NSŠ sritį. Įdiegus vieno langelio principu veikiančias platformas, svarbu užtikrinti skaidrą apie šią naują, kad didesnė visuomenės dalis žinotų apie šią galimybę.
3. Skatinti ne tik NSŠ tiesioginį finansavimą, o ir kitus finansavimo metodus, tokius kaip mokymosi atostogos, mokesčių lengvatos, atsipirkimo sąlygos. Tokiu būdu įtraukiant ir suaugusiuosius, kurie negali dalyvauti NSŠ savo laisvu nuo darbo metu dėl turimų asmeninių įsipareigojimų (vaikų priežiūra ir pan). Tuo tarpu įgyvendinus atsipirkimo sąlygų finansavimo metodą, įmonės turėtų galimybę ir didesnę motyvaciją apmokėti savo darbuotojus. Tai ypač svarbi priemonė mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios negali skirti savo vidinių resursų darbuotojų mokymo programoms.
4. Identifikuoti prioritetingas NSŠ sritis, komunikuojant tarp NSŠ teikiančių institucijų, verslo ir valdžios atstovų, taip užtikrinant, kad dėmesys būtų skiriamas į aktualiausias darbo rinkos ir valstybės ekonomikos sritis. Tai galėtų būti tokios sritys, kurios yra prioritetingos tiek visoje ES, tiek atskirose ES valstybėse, kaip skaitmenizacija ir tvarumas. Tuo pačiu atsižvelgiant ir į individualių ES valstybių darbo rinkų poreikius ir juose egzistuojančias spragas. Toks tikslingas prioritizavimas padėtų visoms valstybėms išsikelti joms svarbius tikslus ir padėtų visuomenei pasiruošti atliepti besikeičiančią darbo rinką. Tai suteiktų galimybę individualiems asmenims pasiruošti būti mobiliems darbo rinkoje, kelti savo kvalifikaciją ar persikvalifikuoti.

BIBLIOGRAFIJA

Teisės ir kiti normatyviniai aktai:

1. *Dėl mokymosi pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programas finansavimo metodikos patvirtinimo*. 2016/Nr. 22. TAR. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c281bdf0bdae11e5a6588fb85a3cc84b>.
2. *Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016-2023 metų plėtros programos patvirtinimo*. 2016/Nr. 347. TAR. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b7f45490007711e6bf4ee4a6d3cdb874?jfwid=mmceo8f22>.
3. *Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016-2023 metų plėtros programos patvirtinimo*. 2016/Nr. 347. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b7f45490007711e6bf4ee4a6d3cdb874?jfwid=mmceo8f2>.
4. *Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo tvirtinimo ir mokesčio už neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimą nustatymo*. 2013/Nr. 1-1335. Vilniaus miesto savivaldybės taryba. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e821ba8035b711e598499e1e1ba6e454?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=3ffee190-45a9-482e-af1a-4d57289535f3>.
5. *Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose rekomendacijų patvirtinimo*. 2010/Nr. V-2319. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.389755?jfwid=-fa58h42s9>.
6. *Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. Sausio 31 d. Įsakymo nr. V-117 „dėl 2024 metų finansavimo sumos mokytis pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programas, skelbiamas individualių mokymosi paskyrų sistemoje, nustatymo“ pakeitimo*. 2024/Nr. V-117. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 16 d.
7. *Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų*. 2003/Nr. IX/1700. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215471?jfwid=5sjolg0af>.
8. *Lietuvos pažangos strategija “Lietuva 2030”*. (2012). Lietuvos Respublikos Seimas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.412512>.
9. *Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo Nr. VIII-822 pakeitimo įstatymas*. 2014/Nr. XII-1018. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 8 d. <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=2da7fce0117411e4adf3c8c5d7681e73>
10. *Lietuvos Respublikos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas*. 1998/Nr. VIII-822. TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.60192>

11. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo Nr. VIII-822 pakeitimo įstatymas. 2014/Nr. XII-1018. TAR. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2da7fce0117411e4adf3c8c5d7681e73>
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2014). *Švietimas visiems: UNESCO iniciatyvos įgyvendinimas Lietuvoje*. (2014). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Svietimas-visiems-2015_unesco.pdf.
13. Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 metų vertinimas. Europos socialinis fondas. Prieiga per internetą: <https://2014.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/lietuvas-ukio-sektoriu-finansavimo-po-2020-metu-vertinimas>.
14. LOWE. Ministerstwo Edukacji Narodowej. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://www.gov.pl/web/edukacja/lowe>.
15. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. 2004/ poz. 1001. ISAP. Žiūrėta 2024 m. liepos 12 d. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040991001>.
16. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. 1948/Nr. 217 E (III). TAR. Žiūrėta 2024 m. rugsėjo 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.278385>., Lietuvos pažangos strategija “Lietuva 2030”. (2012). Lietuvos Respublikos Seimas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.412512>.

Moksliniai šaltiniai:

1. Barnabè, F. (2012). Emerging trends and old habits in Higher Education management: focus on the public vs. private funding debate. *Creative Education*, 3, 1006-1015.
2. Beleckienė, G., Kazlavickas, L., Padvilikis, G., Palevič, M., Našlėnė, Ž., Juozapaitienė, R., Vinikas, P., & Jakštys, R. (2023). *Lietuvos žmogiškojo kapitalo būklė: Statistinė ataskaita*. Strata. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2024/01/2023Lietuvoszmogiskjokapitalobukle.pdf>.
3. Biao I. (2022). Financing adult learning and education (ALE) now and in future. *International review of education. Internationale Zeitschrift fur Erziehungswissenschaft. Revue internationale de pedagogie*, 68(2), 213–231. doi: 10.1007/s11159-022-09950-0.
4. Cedefop (2018). *Insights into skill shortages and skill mismatch: learning from Cedefop's European skills and jobs survey*. Luxembourg: Publications Office. doi: 10.2801/645011.

5. Clark, B. R. (1986). *The higher education system: Academic organization in cross-national perspective*. London: University of California Press.
6. Clark, B. R., & Neave, G. R. (1992). *The Encyclopedia of higher education* (1st ed). Pergamon Press.
7. *Country Report on Adult Education in Poland*. (2011). European association for the education of adults. Helsinki. Prieiga per internetą: https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/poland_country-report-on-adult-education-in-poland.pdf.
8. Cummins, P. A., Harrington, A. K., & Yamashita, T. (2022). Individual learning accounts: A comparison of implemented and proposed initiatives. *Adult Learning*, 33(4), 147-157.
9. Duke, C., Hinzen, H. & Sarrazin, R. (2021). *Public Financing of Popular Adult Learning and Education (ALE)*. Bonn: DVV International. Prieiga per internet: https://www.dvv-international.de/fileadmin/files/Inhalte_Bilder_und_Dokumente/Materialien/Analysis/DVV_International_Analysis_Financing_Popular_ALE_Web2.pdf.
10. Hassan, M. A. (2009). Financing adult and non-formal education in Nigeria. *Educational Research and Reviews*, 4(4), 195-203.
11. Jamali, D., Leigh, J., Samara, G., & Barkemeyer, R. (2021). Grand challenges in developing countries: Context, relationships, and logics. *Business Ethics, the Environment & Responsibility*, 30, 1-4.
12. Kraujutaitė L. (2002). Aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindai: monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
13. Kučaidze, N. (2020). *Aukštojo mokslo studijų finansavimo modelių ir jų įtakos studijų prieinamumui vertinimas Europos Sąjungos valstybėse* (daktaro disertacija). Prieiga per internetą: <https://vb.mruni.eu/primaws/permalink?vid=object/elaba&docid=60340045/>.
14. Meyer, H. D., John, E. P. S., Chankseliani, M., & Uribe, L. (2013). The crisis of higher education access - A crisis of justice. *Fairness in access to higher education in a global perspective* (pp. 1-11). Brill.
15. Middlehurst, R. (1995). Changing leadership in universities. *The changing university*, 75-92.
16. Šileikytė, A., Totoraitis, R., Kutraitė, Z., Juozaitienė, R., & Juozaitis, A. (2006). *Suaugusiųjų švietimas Europoje: tendencijos ir problematika*. Vilnius: Danielius.
17. Teresevičienė, M., Oldroyd, D., & Gedvilienė, G. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis: andragogikos didaktikos pagrindai: vadovėlis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
18. *The new Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning*. (2024). European Association for the Education of Adults. Prieiga per internetą: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/manifesto-for-adult-learning-in-the-21st-century/>

19. *The new Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning*. (2024). European Association for the Education of Adults. Prieiga per internetą: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/manifesto-for-adult-learning-in-the-21st-century/>.
20. Pūraitė A. (2011). *Aukštojo universitetinio mokslo valstybinis reguliavimas* (daktaro disertacija). Prieiga per internetą: <https://vb.mruni.eu/primaws/permalink?vid=object/elaba&docid=1952390/1952390.pdf>.
21. Williams G. (1987). *The Economic Approach in Perspectives on Higher Education*, Los Angeles: University of California Press.
22. Williams, J., McNair, S. & Aldridge, F. (2010). *Expenditure and funding models in lifelong learning*. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education. Prieiga per internetą: <https://learningandwork.org.uk/wp-content/uploads/2021/01/Lifelong-learning-expenditure-participation-and-funding-models.pdf>.
23. Žemaitaitytė, I. (2007). *Neformalusis suaugusiųjų švietimas: plėtros tendencijos dabartinėje Europoje: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą: <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/8bde172d-b9bd-473b-a68d-39bf1abffd93>.

Kiti internetiniai šaltiniai:

1. *5th global report on adult learning and education: citizenship education: empowering adults for change*. UNESCO: Institute for lifelong learning. doi 10.54675/KPEX8783.
2. Adult education and training funding. European Commission, Prieiga per internetą: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/adult-education-and-training-funding>.
3. Adult Education and Training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications. (2021). *European Commission/EACEA/Eurydice*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:[10.2797/898965](https://doi.org/10.2797/898965).
4. *Adult learners*. An official website of the European Union. Prieiga per internetą: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/opportunities/opportunities-for-individuals/adult-learners>.
5. Adult learning: it is never too late to learn European Parliament resolution of 16 January 2008 on adult learning: it is never too late to learn. 2007/2114(INI). (2009). *Official Journal*, C 41, 46-52. CELEX. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7fce5d1f-a50e-4900-ac09-f99a3108939c>.
6. *Adult: Institutions in the field of adult education, vocational training and non-formal education*. Nordplus, Prieiga per internetą: <https://www.nordplusonline.org/programmes/adult/>.

7. *Augimas ir tobulėjimas*. (2023). Ignitis grupė. Prieiga per internetą: <https://old.ignitisgrupe.lt/lt/augimas-ir-tobulejimas#t-6608>.
8. Cursum. (2024). *Pradžia. Cursum*. Prieiga per internetą: <https://cursum.lt/#pradzia>
9. *Digital skills for students*. Ericsson. Prieiga per internetą: <https://www.ericsson.com/en/about-us/sustainability-and-corporate-responsibility/digital-inclusion/access-to-education/digital-skills-for-student>. (vėlgi nemanau kad tai iš vis tinkantis šaltinis?)
10. *Drauge esame stipresni*. Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje. Prieiga per internetą: <https://norden.pastebimas.lt/apie-mus/>.
11. *Epale - elektroninė suaugusiųjų mokymosi platforma Europoje*. Europos komisija. Prieiga per internetą: <https://epale.ec.europa.eu/lt>. (nu vėl labai platus tinklapis, nelabai aišku iš kur imta info)
12. Erasmus+ programos įgyvendinimo Lietuvoje tarpinis 2021-2027 m. vertinimas ir galutinis 2014-2020 m. vertinimas. (2024). Civitta. https://erasmus-plus.lt/wp-content/uploads/2024/01/Erasmus-vertinimo-ataskaita-LT_2024-03-29.pdf.
13. *Erasmus+, what's in it for me? New opportunities start here: adult education*. (2022). European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Publications Office of the European Union. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f6040443-39b7-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.
14. *Establishing Erasmus+: the Union Programme for education and training, youth and sport and repealing Regulation (EU)*. 2021/ No 1288/2013. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021R0817>.
15. European Association for the Education of Adults (EAEA). (2023). *Widening Access to Adult Learning through Transnational Paid Education Leave Schemes for All Workers*. Prieiga per internetą: https://eaea.org/wp-content/uploads/2023/04/EAEA-statement-paid-training-leave_final.pdf
16. Europos Komisija: Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinis direktoratas. (2022). Erasmus+, kas man naudinga? : čia prasideda naujos galimybės: suaugusiųjų švietimas . Europos Sąjungos leidinių biuras. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/775041> . (kaip 11 tik išversta į lietuvių kalbą: ar reikia?)
17. Europos socialinis fondas. (2021). *Vikipedija, Laisvoji enciklopedija*. Prieiga per internetą: lt.wikipedia.org/w/index.php?title=Europos_socialinis_fondas&oldid=6266734.
18. Europos socialinis fondas: kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. (2023). *Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias ir pagrindines kompetencijas*. Prieiga per internetą: https://2014.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/paraiskos_ir_projektai/suaugusiųjų-

svietimo-sistemas-pletra-suteikiant-besimokantiems-asmenims-bendrasias-ir-pagrindines-kompetencijas.

19. Eurostat. (2022). *Government expenditure on education*. Prieiga per internetą: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government expenditure on education#:~:text=In%202022%2C%20general%20government%20expenditure,accounted%20for%201.7%20%25%20of%20GDP](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_education#:~:text=In%202022%2C%20general%20government%20expenditure,accounted%20for%201.7%20%25%20of%20GDP).
20. Eurostat. (2023). *GDP per capita, consumption per capita and price level indices*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices.
21. Eurostat. (2024). *Adult learning statistics* Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics.
22. Eurostat. (2024). *Participation rate in education and training (last 12 months) by sex, age, educational attainment level, and country of birth (AES)*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_aes_149/default/table?lang=en&category=educ.educ_part.trng.trng_aes_12m.trng_aes_12m2
23. *Flexicurity*. European Commission. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=102&langId=en>
24. Foley, G. (2007). *Suaugusiųjų mokymosi matmenys. Suaugusiųjų švietimas globalizacijos laikais*. Vilnius: Kronta.
25. *Funding in education*. (2024). European Commission. Prieiga per internetą: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>.
26. *Funding in education: Adult education and training funding*. (2024). European Commission. Prieiga per internetą: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/adult-education-and-training-funding>.
27. *Invest in adult learning Executive summary of the outcomes of the FinALE project*. (2018). FinaALE Financing Adult Learning in Europe. Prieiga per internetą: https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/Finale_summary_a5_English-online.pdf .
28. Investicijų ir verslo garantijų fondas (ILTE). (2021). *Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą valdymo kokybės ir patrauklumo užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas*. Prieiga per internetą: <https://2014.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/patvirtintos-priemones/profesinio-mokymo-ir-mokymosi-visa-gyvenima-valdymo-kokybes-ir-patrauklumo-uztikrinimo-sistemu-ir-procesu-stiprinimas>.

29. *Krypties kompasas - Suaugusiųjų profesinis orientavimas*. Europos socialinio fondo agentūra. Prieiga per internetą: <https://www.esf.lt/veiklos-sritys/krypties-kompasas-suaugusiuju-profesinis-orientavimas/1480#c-76/t-134>.
30. Mokytis niekada nevėlu, arba suaugusiųjų švietimas Lietuvoje. (2021). *Švietimo problemos analizė*. Vilnius. Prieiga per internetą: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/12/Suaugusiuju-svietimas_elektroninis-galutinis.pdf.
31. *Neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Lietuvos neformaliojo ugdymo asociacija. Prieiga per internetą: <https://www.neformaliai.lt/en/>.
32. Nijolė Šorienė, N. ir Tekutienė, A. (2020). *Lietuva Švietimas šalyje ir regionuose: 2020 finansavimas*. Vilnius: Nacionalinės švietimo agentūros Infrastruktūros plėtros departamento IT, leidybos ir logistikos skyrius. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/08/Svietimas-salyje-2020.pdf>.
33. *Nordplus.Adult*. Prieiga per internetą: <https://www.nordplusonline.org/programmes/adult/>. (o galima remtis tokiais šaltiniais?)
34. Oficialiosios statistikos portalas. (2023). Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos švietimui. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R561#.
35. Oficialiosios statistikos portalas. (2023). Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos švietimui, palyginti su BVP. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R562#.
36. *Questions and answers: Individual learning accounts and micro credentials*. (2021). European Commission. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/qanda_21_6477/qanda_21_6477_en.pdf.
37. *Sweden: The Swedish Strategy for Lifelong Learning, issued in 2007*. (2007). UNESCO: institute of lifelong learning. Prieiga per internetą: <https://www.uil.unesco.org/en/articles/sweden-swedish-strategy-lifelong-learning-issued-2007>.
38. Švietimo NVO centras. (2018). *Neformalusis vyresniųjų suaugusiųjų švietimas Lietuvoje Situacijos analizė ir rekomendacijos*. Vilnius.
39. Telia. (n.d.). *Darbuotojų mokymai ir ugdymas*. Prieiga per internetą: <https://www.telia.lt/karjera/darbuotoju-mokymai-ir-ugdymas>.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelių įtaka švietimo prieinamumui. Nagrinėjama kaip valstybės pasirinktas finansavimo modelis gali daryti įtaką švietimo prieinamumui. Pirmoje magistrinio darbo dalyje aprašoma neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo ypatumai, pateikiami finansavimo šaltiniai ir metodai. Toliau pateikiama neformalaus suaugusiųjų švietimo finansavimo modelių klasifikacija, finansavimo modelių tipai ir jiems būdingi bruožai. Nagrinėjamas suaugusiųjų neformalaus švietimo teorinė samprata. Antroje darbo dalyje pateikiama parengta suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelių įtakos prieinamumui metodika. Galutinėje, trečiojoje, darbo dalyje atliekama suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelių Europos Sąjungos valstybėse lyginamoji analizė ir NSS finansavimo modelių įtakos švietimo prieinamumui vertinimas.

Raktiniai žodžiai: suaugusiųjų neformalusis švietimas, savišvieta, mokymasis visą gyvenimą, švietimo finansavimas, prieinamumas.

ANNOTATION

The master's thesis analyzes the impact of adult non-formal education financing models on education accessibility. It examines how the financing model chosen by the state can influence accessibility to education. The first part of the thesis describes the specifics of financing non-formal adult education, presenting financing sources and methods. It then provides a classification of non-formal adult education financing models, types of financing models, and their characteristics. The theoretical concept of non-formal adult education is also explored.

The second part of the thesis introduces a methodology for assessing the impact of non-formal adult education financing models on accessibility. In the final, third part of the thesis, a comparative analysis of non-formal adult education financing models in European Union countries is conducted, along with an evaluation of the impact of these financing models on education accessibility.

Keywords: adult non-formal education, self-education, lifelong learning, education financing, accessibility.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe „**Neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi finansavimo modeliai ir jų įtaka švietimo prieinamumui Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse**“ išnagrinėta ir sistemingai pateikta suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo specifika. Aptarti suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo šaltiniai, metodai ir ES valstybėse naudojami modeliai. Magistrinio darbo tikslas – atlikus NSS finansavimo modelių analizę Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse, atskleisti kokią įtaką valstybės pasirinktas suaugusiųjų neformalaus švietimo finansavimo modelis turi NSS prieinamumui. Magistro darbe teorinėje dalyje buvo vykdyta dokumentų analizė, lyginamieji ir empiriniai metodai. Analitinėje dalyje taikoma lyginamoji ir sisteminė analizė, anketinė apklausa. Darbą sudaro įvadas ir trys pagrindinės jo dalys, kurių tikslas įgyvendinti išsikeltus magistrinio baigiamojo darbo tikslus. Pirmojoje darbo dalyje pristatoma neformalaus suaugusiųjų švietimo teorinė samprata, jo šaltiniai ir metodai, pateikti NSS finansavimo modeliai, prieinamumo samprata ir aprašyta finansavimo įtaka NSS prieinamumui ir įsitraukimui. Antrojoje dalyje aprašoma NSS finansavimo modelių įtaka prieinamumui vertinimo metodika. Trečiojoje dalyje pateikiamas NSS finansavimo modelių įtakos prieinamumui Lietuvoje ir ES valstybėse vertinimas. Magistro baigiamojo darbo pabaigoje pristatomos išvados, literatūros sąrašas, anotacija ir darbo santrumpa lietuvių bei anglų kalbomis.

Darbo apimtis: 118 puslapių, pateikta 10 lentelių, 43 paveikslai, panaudoti 78 literatūros šaltiniai.

Raktiniai žodžiai: suaugusiųjų neformalusis švietimas, mokymasis visą gyvenimą, švietimo finansavimas, prieinamumas, įsitraukimas, finansavimo modeliai, finansavimo šaltiniai, finansavimo metodai.

SUMMARY

The master's thesis, *“Financing Models of Non-Formal Adult Education and Lifelong Learning and Their Impact on Accessibility in Lithuania and European Union Countries”*, systematically examines and presents the specifics of financing non-formal adult education. The study discusses the sources and methods of financing non-formal adult education as well as the models employed in EU countries.

The aim of the thesis is to analyze non-formal adult education financing models in Lithuania and European Union countries and reveal how the state's chosen financing model impacts the accessibility of NSŠ. The theoretical section of the thesis involves document analysis, comparative and empirical methods. In the analytical section, comparative and systematic analyses are applied, alongside a questionnaire survey.

The thesis comprises an introduction and three main chapters, each designed to achieve the objectives of the master's thesis. The first chapter presents the theoretical concept of non-formal adult education, its sources and methods, non-formal adult education financing models, the concept of accessibility, and describes the impact of financing on accessibility and participation in non-formal adult education. The second chapter outlines the methodology for assessing the impact of financing models on accessibility. The third chapter evaluates the influence of NSŠ financing models on accessibility in Lithuania and EU countries.

The thesis concludes with findings, a bibliography, an annotation, and a summary in both Lithuanian and English.

Thesis consists of: 117 pages, 10 tables, 43 figures, 78 references.

Scope of the thesis:

Keywords: non-formal adult education, lifelong learning, education financing, accessibility, participation, financing models, financing sources, financing methods.